

Nr 125

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och fakultativa protokollet till den senare konventionen m. m.; given Stockholms slott den 16 september 1971.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

Under Hans Maj:ts Min allernådigste Konungs och
Herres frånvaro:

CARL GUSTAF

CARL LIDBOM

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås riksdagens godkännande av två konventioner på de mänskliga rättigheternas område, vilka hösten 1966 antagits av FN:s generalförsamling.

Den ena konventionen är Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter som innehåller bestämmelser avsedda att garantera envar vissa minimirättigheter i ekonomiskt, socialt och kulturellt hänseende. I propositionen förordas att Sverige tillträder denna konvention med förbehåll i fråga om en artikel.

Den andra konventionen är Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter som innehåller bestämmelser avsedda att bereda envar skydd för vissa grundläggande medborgerliga och politiska rättigheter. I stor utsträckning rör det sig om samma rättigheter som de vilka behandlas i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, vilken Sverige tillträtt. I propositionen förordas att Sverige med förbehåll på

tre punkter tillträder den nya konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och att Sverige samtidigt godkänner konventionens ordning för lösande av mellanstatliga tvister.

Till Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter ansluter sig ett fakultativt protokoll innehållande bestämmelser om rätt för enskilda personer att besvära sig över kränkningar av de genom konventionen garanterade rättigheterna. I propositionen förordas att Sverige med viss begränsning tillträder även det fakultativa protokollet.

Slutligen föreslås att Sverige vid ratifikationen av den tidigare av riksdagen godkända konventionen om avskaffande av rasdiskriminering med viss begränsning godkänner den enskildes rätt att klaga till den enligt konventionen för ändamålet inrättade särskilda kommittén.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen i statsrådet på Stockholms slott den 16 september 1971

Närvarande: Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASP-LING, NILSSON, GEIJER, MYRDAL, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Statsrådet LIDBOM anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *godkännande av tre internationella överenskommelser på området för de mänskliga rättigheterna, m. m.* och anför.

Den svenska rätten har av ålder innehållit bestämmelser, som syftat till att skydda den enskilde mot godtycke och övergrepp från myndigheternas sida. Reglerna härom i konungabalken i Magnus Erikssons landslag enligt vilka Konungen skulle styrka, älska och vårda all rättvisa och sanning och undertrycka all vrånghet och osanning och all orätt, vara all sin allmoge trogen och trofast, icke fördärva någon, fattig eller rik, på något sätt till liv eller lemmar, utan att han är lagligen förvunnen, så som lagen säger och rikets rätt, och ej från någon taga hans gods, utom enligt lag och efter laga dom, återupptogs i mer eller mindre oförändrad form i 1719, 1720 och 1772 års regeringsformer. Det ännu gällande stadgandet, vilket erhöll ett något utvidgat innehåll i förhållande till äldre bestämmelser på området, återfinns i 16 § i 1809 års regeringsform.

Vad gäller äldre främmande rätt i fråga om individens fri- och rättigheter utformades i England tidigt föreskrifter, som avsåg att trygga en viss frihetssfär för den enskilde och särskilt att förekomma godtycklig häktning och annat godtyckligt frihetsberövande utan laga rannsaking och dom (magna carta 1215, habeas corpus 1679, bill of rights 1689). Under inflytande dels av engelsk rätt, dels av naturrättslig doktrin tillkom i slutet av 1700-talet mera fullständiga och preciserade rättighetsförklaringar, som syftade till att skapa garantier särskilt för äganderätt, personlig frihet, fri religionsutövning samt tanke- och yttrandefrihet. Dylika rättighetsförklaringar antogs i vissa nordamerikanska stater särskilt i samband med frigörelsen från England, i Frankrike under den stora revolutionen och i Amerikas förenta stater kort efter unionens tillkomst. Under 1800-talet och i början av 1900-talet infördes frihets- och rättighetsbestämmelser även i ett stort antal andra staters författningar som led i utvecklingen mot konstitutionalism och demokrati.

I våra dagar har frågan om skydd för de mänskliga rättigheterna fått förnyad aktualitet på grund av de grova kränkningar, för vilka de utsatts under bl. a. mellankrigstiden och andra världskriget. Sålunda inskrevs i inledningen till FN:s stadga av den 26 juni 1945, att de Förenta Nationernas folk ånyo betygade sin tro på de grundläggande mänskliga rättigheterna, på den enskilda människans värdighet och värde samt på lika rättigheter för män och kvinnor. Därefter anges i art. 1 Förenta Nationernas ändamål vara bl. a. att åstadkomma internationell samverkan vid befordrande och främjande av aktningen för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla utan åtskillnad med avseende på ras, kön, språk eller religion. Till förverkligande av det nu angivna ändamålet har FN:s generalförsamling den 10 december 1948 antagit en allmän förklaring om mänskliga rättigheter. Denna förklaring grundlägger emellertid inga rättsliga förpliktelser för staterna. Avsikten med förklaringen var i stället att däri uppställda principer skulle utöva ett moraliskt inflytande på medlemsstaternas regeringar och allmänna opinionen.

Förslaget till förklaring hade utarbetats inom den kommission för mänskliga rättigheter, som FN:s ekonomiska och sociala råd (ECOSOC) tillsatt vid sitt första möte år 1946. På sin dagordning hade kommissionen även frågan om utarbetande av förslag till konvention om mänskliga rättigheter och av förslag till verkställighetsbestämmelser till denna konvention. Medan arbetet med dessa förslag pågick inom kommissionen påbörjades hösten 1949 inom det då nytilkomna Europarådet arbetet på en regional konvention i ämnet. Detta fortskred i så snabb takt, att Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna kunde öppnas för undertecknande den 4 november 1950. Den trädde i kraft den 3 september 1953. För Sveriges del undertecknades konventionen den 28 november 1950, och med stöd av riksdagens godkännande (prop. 1951: 165, UU 1951: 11, rskr 1951: 251) deponerades det svenska ratifikationsinstrumentet den 4 februari 1952. I samband därmed förklarade sig svenska regeringen erkänna den individuella besvärsrätten enligt art. 25 av konventionen. Den 15 juni 1966 avgav svenska regeringen även, likaledes med stöd av riksdagens godkännande (prop. 1966: 33, UU 1966: 3, rskr 1966: 152), en förklaring enligt art. 46 av konventionen av innebörd att Sverige för en tid av fem år, räknat från den 13 maj 1966, och under förutsättning av ömsesidighet erkände att i alla frågor om tolkning eller tillämpning av konventionen den europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion var tvingande i och för sig och utan särskild överenskommelse. Den 12 maj 1971 avgavs en likalydande förklaring för en ny femårsperiod (prop. 1971: 13, UU 1971: 7, rskr 1971: 127). Bestämmelserna i Europarådskonventionen har sedermera kompletterats genom fem tilläggsprotokoll, vilka samtliga biträtts av Sverige, de fyra första med stöd av riksdagens godkännande (prop. 1953: 32, UU 1953: 1, rskr 1953: 124 och prop. 1964: 87, UU

1964: 4, rskr 1964: 137). Genom protokoll nr. 1 och 4 har kretsen av skyddade rättigheter utvidgats. Protokoll nr. 2 ger den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna behörighet att avge rådgivande yttranden. Protokoll nr. 3 avser förfarandet inför den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna, medan protokoll nr. 5 gäller metoderna för utseende av ledamöter i domstolen och kommissionen. Som ett komplement till konventionen om de mänskliga rättigheterna har också inom Europarådets ram utarbetats en europeisk social stadga, som för Sveriges del undertecknades den 18 oktober 1961. Det svenska ratifikationsinstrumentet deponerades den 17 december 1962 med stöd av riksdagens godkännande (prop. 1962: 175, 2LU 1962: 38, rskr 1962: 365), och stadgan trädde i kraft den 26 februari 1965 efter att ha ratificerats av fem stater.

Arbetet inom FN hade hösten 1954 fortskridit så långt att förslag till två konventioner, den ena om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, den andra om medborgerliga och politiska rättigheter, kunde föreläggas generalförsamlingen. Dessa förslag bearbetades inom tredje utskottet under elva av generalförsamlingens tretton följande möten, och vid sitt tjugoförsta möte antog församlingen den 16 december 1966 resolution 2 200 (XXI). Denna innebar bl. a. att församlingen antog och öppnade för undertecknande *dels* Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *dels* Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *dels* fakultativa protokollet till Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. De engelska och franska texterna till överenskommelserna torde, jämte svensk översättning, få fogas som *bilagor 1—3* till statsrådsprotokollet i detta ärende.

För stat, som undertecknat en eller flera av nyssnämnda överenskommelser, skall undertecknandet följas av ratifikation. I stället för undertecknande och ratifikation kan anslutning ske.

För Sveriges del undertecknades samtliga tre överenskommelser den 29 september 1967. Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter har undertecknats av 46 och tillträtts av 11 stater medan konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter har undertecknats av 45 och tillträtts av 12 stater.

Det fakultativa protokollet har undertecknats av 17 och ratificerats av fem stater.

Konventionerna träder i kraft när 35 stater tillträtt dem. Det fakultativa protokollet till konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter träder i kraft, när det tillträtts av 10 stater och dessutom konventionen trätt i kraft.

I det följande lämnas en närmare redogörelse för det huvudsakliga innehållet i de tre överenskommelserna.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Konventionen är indelad i fem huvudavsnitt. Del I (art. 1) utgörs av en allmän förklaring om folkens självbestämmanderätt, medan principerna för de fördragsslutande staternas tillämpning av konventionen har intagits i del II (art. 2—5). De individuella rättigheterna anges i del III (art. 6—15) och verkställighetsbestämmelserna i del IV (art. 16—25). Del V (art. 26—31) innehåller sedvanliga slutbestämmelser.

Art. 1 stadgar i mom. 1, att alla folk har självbestämmanderätt och att de med stöd av denna rätt äger fritt bestämma sin politiska ställning och fullfölja sin egen utveckling på de ekonomiska, sociala och kulturella områdena. Enligt *mom. 2* får de för sina egna syften fritt förfoga över sina naturrikedomar och naturtillgångar. Detta skall dock ske med beaktande av de förpliktelser, som följer av det på principen om det gemensamma intresset grundade internationella samarbetet på det ekonomiska området och av den internationella rätten. I intet fall skall ett folk kunna berövas sina egna utkomstmöjligheter. I *mom. 3* föreskrivs, att konventionsstaterna, däribland de som har ansvaret för administrationen av icke-självstyrande områden och förvaltarskapsområden, skall medverka till att folkens självbestämmanderätt förverkligas, och att de skall respektera denna rätt enligt bestämmelserna i FN:s stadga. Förslaget till förevarande artikel utsattes för kritik under utskottsbehandlingen, bl. a. av den anledningen att en kollektiv rättighet som folkens självbestämmanderätt inte ansågs falla inom ramen för konventioner som behandlade individuella rättigheter. Den kunde snarare äventyra dessas genomförande. Förslag om alternativa lösningar, bl. a. bestämmelsernas intagande i ett särskilt instrument, avvisades dock av utskottsmajoriteten.

Enligt *art. 2 mom. 1* förpliktar sig varje konventionsstat att genom såväl egna åtgärder som internationellt bistånd och samarbete, framför allt på de ekonomiska och tekniska områdena, till fullo utnyttja sina tillgängliga resurser för att säkerställa, att de i konventionen inskrivna rättigheterna gradvis förverkligas i sin helhet genom alla därtill ägnade medel. Detta skall i första hand ske genom åtgärder på lagstiftningens område. Staterna förpliktar sig vidare enligt *mom. 2* att garantera, att de i konventionen inskrivna rättigheterna får utövas utan åtskillnad av något slag på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell eller social härkomst, förmögenhet, börd eller ställning i övrigt. Av hänsyn till utvecklingsländerna har i *mom. 3* föreskrivits, att dessa med tillbörligt beaktande av de mänskliga rättigheterna och sin samhälls ekonomi får bestämma, i vilken utsträckning de skall tillförsäkra andra än medborgare de i konventionen inskrivna ekonomiska rättigheterna. Förslaget till denna

bestämmelse föranledde en omfattande diskussion inom utskottet. Från vissa håll hävdades bl. a. att en sådan bestämmelse skulle kunna användas i ett diskriminerande syfte, som vore främmande för konventionens anda.

Under *art. 3* har upptagits ett stadgande, enligt vilket konventionsstaterna förpliktar sig att tillförsäkra män och kvinnor samma rätt att åtnjuta alla i konventionen upptagna ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Enligt *art. 4* erkänner staterna att de inte kan underkasta rättigheter, som genomförts med stöd av konventionen, andra begränsningar än sådana som är angivna i lag och då blott i den utsträckning detta är förenligt med rättigheternas natur samt uteslutande i syfte att främja det allmänna välståndet i ett demokratiskt samhälle. I *art. 5 mom. 1* uttalas, att intet i konventionen får tolkas såsom medförande rätt för någon stat, grupp eller person att ägna sig åt verksamhet eller utföra handling, som syftar till att tillintetgöra någon av de fri- eller rättigheter, som inskrivits i konventionen, eller till att inskränka dem i större utsträckning än som medgetts i denna. Vidare skall enligt *mom. 2* inga inskränkningar eller avvikelser medges i fråga om de grundläggande mänskliga rättigheter, som gäller i en stat på grund av lag eller annan författning, överenskommelse eller sedvänja, av den anledningen att konventionen inte erkänner dem eller erkänner dem i mindre utsträckning.

Avsnittet om de individuella rättigheterna inleds med stadgandet i *art. 6 mom. 1*, att konventionsstaterna erkänner rätten till arbete. Denna rätt skall omfatta rätten för envar till möjlighet att förtjäna sitt uppehälle genom arbete, som han fritt valt eller antagit. Staterna åtar sig vidare att vidtaga erforderliga åtgärder för att trygga rätten till arbete. I *mom. 2* lämnas exempel på sådana åtgärder som konventionsstat skall vidtaga i syfte att till fullo trygga utövandet av denna rätt. Dessa skall sålunda omfatta teknisk och yrkesmässig vägledning samt utarbetande av program och fastställande av riktlinjer, som är ägnade att säkerställa en jämn utveckling på de ekonomiska, sociala och kulturella områdena ävensom full sysselsättning på villkor som för den enskilde tryggar åtnjutandet av grundläggande politiska och ekonomiska friheter. Enligt *art. 7* erkänner konventionsstaterna rätten för envar att åtnjuta rättvisa och gynnsamma arbetsvillkor. Artikeln anger även vilka krav som kan uppställas på arbetsvillkoren. Som ett minimum skall de sålunda bland annat säkerställa en ersättning, som tillförsäkrar alla arbetstagare såväl skälig lön och lika ersättning för arbete av lika värde utan åtskillnad av något slag som en godtagbar tillvaro för dem och deras familjer. Arbetstagarna skall vidare tillförsäkras trygga och sunda arbetsförhållanden, samma möjlighet för alla att utan hänsyn till andra förhållanden än tjänstgöringstid och duglighet bli befordrade i sitt arbete till en lämplig högre tjänst ävensom vila, fritid, skälig begränsning av arbetstiden, periodisk betald semester samt lön på allmänna helgdagar.

I *art. 8* har upptagits vissa föreskrifter med anknytning till föreningsrät-

ten. Enligt *mom. 1* förpliktar sig konventionsstaterna att säkerställa rätten för envar att, för att främja och tillvarataga sina ekonomiska och sociala intressen, bilda fackföreningar tillsammans med andra och att — med förbehåll endast för vederbörande förenings stadgar — ansluta sig till en fackförening efter eget val. Denna rätt kan underkastas vissa inskränkningar men endast sådana, som är angivna i lag och i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till statens säkerhet eller den allmänna ordningen eller för skyddandet av annans fri- och rättigheter. Vidare har upptagits föreskrifter om fackföreningarnas rätt att bilda förbund och om förbundens rätt att bilda eller ansluta sig till internationella fackföreningsorganisationer. Fackföreningarna skall ha rätt att fritt utöva sin verksamhet utan andra inskränkningar än sådana som är angivna i lag och är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle. Strejkrätt skall föreligga, men rätten måste utövas i enlighet med lagstiftningen i vederbörande stat. Inskränkningar i föreningsrätten skall enligt *mom. 2* kunna göras med stöd av lag för medlemmar av krigsmakten, polisen eller den statliga förvaltningen. Enligt *mom. 3* skall vidare intet i artikeln tillåta stat, som är ansluten till Internationella arbetsorganisationens konvention år 1948 angående föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten, att stifta lag som inskränker, eller tillämpa lagen på sätt som inskränker, det genom ILO-konventionen tillförsäkrade skyddet.

Art. 9 innehåller en förklaring av konventionsstaterna, att de erkänner rätten för envar till social trygghet, däribland socialförsäkring. Därefter har i *art. 10* upptagits garantier till förmån för familjen, barn och ungdom. Sålunda förklarar sig konventionsstaterna i *mom. 1* erkänna, att skydd och bistånd i största möjliga utsträckning skall lämnas familjen, som de betecknar som samhällets naturliga och grundläggande enhet. Detta skall i synnerhet ske i samband med familjens bildande och medan den är ansvarig för omvårdnad och utbildning av barn, som ännu inte är självförsörjande. Vidare har intagits ett erkännande av principen att äktenskapet skall grundas på de blivande makarnas fria samtycke. Enligt *mom. 2* skall särskilt skydd lämnas mödrar under skälig tidsperiod före och efter barns-börd, och yrkesarbetande mödrar skall under denna period åtnjuta avlönad ledighet eller ledighet, under vilken socialförsäkringsförmåner utgår i skälig omfattning. I *mom. 3* har uppmärksamrats behovet av att särskilda åtgärder vidtages till skydd och bistånd för barn och ungdom utan åtskillnad på grund av härkomst eller andra förhållanden. Vidare stipuleras att barn och ungdom skall skyddas mot att utnyttjas i ekonomiskt och socialt avseende. Det skall därutöver vara straffbart att använda dem i arbete, som äventyrar deras moral eller hälsa, sätter deras liv i fara eller kan hindra deras normala utveckling. En stat skall vidare fastställa de åldersgränser, under vilka anställning av barn i avlönat arbete skall vara förbjudet och straffbart i lag.

I *art. 11 mom. 1* erkänner konventionsstaterna rätten för envar att för sig och sin familj åtnjuta en tillfredsställande levnadsstandard och att fortlöpande få sina levnadsvillkor förbättrade. Konventionsstaterna skall vidtaga lämpliga åtgärder för att säkerställa att denna rätt förverkligas, och de förklarar sig erkänna att ett internationellt samarbete på frivillighetens grund har en väsentlig betydelse i detta sammanhang. Under *mom. 2* bekräftar konventionsstaterna den grundläggande rätten för envar att vara tryggad mot hunger, och de förpliktar sig till att var för sig och genom internationellt samarbete vidtaga de åtgärder, däribland utarbetandet av konkreta program, som erfordras för att förbättra metoderna för framställning, förvaring och distribution av födoämnen samt för att säkerställa en med avseende på behoven rättvis fördelning av världens livsmedelstillgångar.

De på hälsovårdens område erkända rättigheterna har upptagits i *art. 12*, där konventionsstaterna i *mom. 1* erkänner rätten för envar att såväl i fysiskt som i psykiskt avseende åtnjuta bästa möjliga hälsa. För att säkerställa denna rätt skall de enligt *mom. 2* vidtaga bl. a. sådana åtgärder, som är nödvändiga för att a) minska foster- och spädbarnsdödligheten samt främja barnets friska utveckling; b) förbättra alla sidor av samhällets hälsovård och den industriella hälsovården; c) förhindra uppkomsten av, behandla och kontrollera epidemier, folk- och yrkessjukdomar samt andra sjukdomar; d) skapa villkor som tillförsäkrar envar läkar- och sjukhusvård i händelse av sjukdom.

I *art. 13* och *14* har upptagits ett antal föreskrifter, som syftar till att vidga möjligheterna för den enskilde att erhålla lämplig utbildning. I *art. 13 mom. 1* erkänner konventionsstaterna sålunda rätten för envar till utbildning, och de förklarar sig vara överens om att utbildningen skall syfta till att till fullo utveckla den mänskliga personligheten och insikten om dess värde. Den skall vidare stärka respekten för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. De är vidare överens om att utbildningen skall göra det möjligt för envar att göra en nyttig insats i ett fritt samhälle, främja förståelsen, fördragsamheten och vänskapen mellan alla nationer och mellan alla rasgrupper, etniska grupper eller religiösa grupper ävensom främja FN:s verksamhet för fredens bevarande. Metoderna för att uppnå dessa mål anges i *mom. 2*. Grundskoleundervisningen skall sålunda vara obligatorisk och kostnadsfri för alla, och vidare skall den undervisning som följer närmast efter grundskolan liksom den högre undervisningen göras allmänt tillgänglig och åtkomlig för alla med alla lämpliga medel och särskilt genom det successiva införandet av kostnadsfri undervisning. Den grundläggande utbildningen skall så långt möjligt uppmuntras och intensifieras för alla, som inte erhållit någon grundskoleundervisning eller inte avslutat denna. Till sist stipuleras att utvecklingen av ett system med skolor på alla nivåer aktivt skall fullföljas, ett lämpligt system med stipen-

dier införas och de materiella villkoren för lärarkåren fortlöpande förbättras. Enligt *mom. 3* förpliktar sig konventionsstaterna att respektera föräldrars och, i förekommande fall, förmyndares frihet att dels för sina barn välja andra skolor än dem som inrättats av offentlig myndighet, såvida deras läroplaner överensstämmer med vad som från det offentligas sida har föreskrivits eller godkänts som minimistandard, dels tillförsäkra sina barn den religiösa och moraliska uppfostran, som står i överensstämmelse med deras egen övertygelse. Intet i artikeln skall enligt *mom. 4* tolkas såsom medförande inskränkning i rätten för enskild person eller organisation att grunda och driva undervisningsanstalter. En förutsättning är dock, att de i första momentet av artikeln fastställda principerna därvid iakttages och att kravet uppfylls på att undervisningen vid dessa anstalter skall stå i överensstämmelse med vad som från det offentligas sida angetts som minimistandard. Enligt *art. 14* skall en konventionsstat, som när den blir bunden av konventionen ännu inte inom sitt område eller inom andra områden som är underställda dess jurisdiktion kunnat säkerställa obligatorisk och kostnadsfri grundskoleundervisning, inom två år utarbeta och antaga en detaljerad plan över åtgärder, som är nödvändiga för att gradvis under en skälig, i planen angiven tidsperiod förverkliga den fulla tillämpningen av principen om obligatorisk och kostnadsfri grundskoleundervisning för alla.

I fråga om de i *art. 15* upptagna rättigheterna, vilka hänför sig till kulturlivets område, förklarar sig konventionsstaterna i *mom. 1* erkänna rätten för envar a) att deltaga i det kulturella livet; b) att åtnjuta fördelarna av vetenskapens framsteg och av dess utnyttjande; c) att åtnjuta det skydd för moraliska och materiella intressen, som härrör från all vetenskaplig, litterär eller konstnärlig produktion till vilken han är upphovsman. Till de åtgärder som konventionsstaterna vidtar för att till fullo säkerställa denna rätt skall enligt *mom. 2* räknas sådana, som är nödvändiga för att trygga vetenskapens och kulturens vidmakthållande, utveckling och spridning. Vidare förpliktar konventionsstaterna sig enligt *mom. 3* att respektera den frihet, som är en förutsättning för vetenskaplig forskning och skapande verksamhet, och i *mom. 4* erkänner samma stater de fördelar, som följer av att det internationella samarbetet och de internationella förbindelserna på de vetenskapliga och kulturella områdena uppmuntras och utvecklas.

Kontrollen över att konventionens bestämmelser efterlevs skall utövas genom ett rapporteringssystem, som närmare regleras i *art. 16—25*. Konventionsstaterna åtar sig sålunda enligt *art. 16* att rapportera rörande de åtgärder som vidtagits och de framsteg som gjorts med avseende på efterlevnaden av de i konventionen inskrivna rättigheterna. Dessa rapporter skall tillställas FN:s generalsekreterare, som i sin tur skall vidarebefordra dem till bl. a. ECOSOC för granskning. Denna rapporteringsskyldighet skall enligt *art. 17* fullgöras etappvis i enlighet med ett program, som

inom ett år efter det att konventionen trätt i kraft skall fastställas av ECOSOC efter samråd med konventionsstaterna och berörda fackorgan. I sina rapporter skall staterna kunna ange de förhållanden och svårigheter, som hindrat dem från att helt fullgöra förpliktelserna enligt konventionen. I *art. 18* lämnas föreskrifter om rapportering till ECOSOC från fackorganen i fråga om efterlevnaden av konventionens bestämmelser, och enligt *art. 19* kan kommissionen för mänskliga rättigheter beredas tillfälle att granska bl. a. de till ECOSOC avgivna rapporterna. Eventuella uttalanden av kommissionen i anledning av innehållet i en rapport skall enligt *art. 20* kunna kommenteras av den stat eller det organ som avgett rapporten.

Om ECOSOC:s rapportering till FN:s generalförsamling rörande efterlevnaden av de i konventionen inskrivna rättigheterna stadgas i *art. 21*, medan *art. 22* behandlar den upplysningsverksamhet, som ECOSOC skall bedriva gentemot andra till FN knutna organ för att möjliggöra ett effektivt genomförande av konventionens bestämmelser.

I *art. 23* har intagits en förklaring av innehåll att konventionsstaterna är överens om att de internationella åtgärder, som vidtages i syfte att trygga genomförandet av de i konventionen inskrivna rättigheterna, skall innefatta framför allt avslutande av konventioner, anslagande av rekommendationer, lämnande av tekniskt bistånd samt avhållande av regionala och tekniska möten. Dessa möten skall vara avsedda för samråd och studier, och de skall anordnas i samarbete med intresserade regeringar.

Enligt *art. 24* får intet i konventionen tolkas såsom en inskränkning av bestämmelserna i FN:s stadga och stadgorna för fackorganen i de delar dessa instrument anger det ansvar, som FN:s olika organ och fackorgan har med avseende på de spörsmål, som behandlas i konventionen. I *art. 25* uttalas, att intet i konventionen får tolkas såsom en inskränkning av alla folks rätt att till fullo och utan begränsning dra fördel av och utnyttja sina naturrikedomar och naturtillgångar.

Om innehållet i konventionens slutbestämmelser i *art. 26—31* kan nämnas, att *art. 27* stipulerar att konventionen träder i kraft tre månader efter dagen för depositionen hos FN:s generalsekreterare av det trettiofemte ratifikations- eller anslutningsinstrumentet. Vidare kan konventionsstat enligt *art. 29* föreslå ändringar av konventionen. Det ankommer i så fall på FN:s generalsekreterare att översända sådana förslag till samtliga konventionsstater med en begäran om att dessa måtte underrätta honom om huruvida de tillstyrker, att en konferens av stater sammankallas för att överväga förslagen och ställa dem under omröstning. Om minst en tredjedel av staterna tillstyrker en sådan konferens, skall generalsekreteraren sammankalla konferensen i FN:s regi. Förslag som bifallits av en majoritet av de vid konferensen närvarande och röstande staterna skall underställas FN:s generalförsamling för godkännande. Sådana ändringar träder i kraft, när de godkänts av generalförsamlingen och med två tredjedels ma-

juritet antagits av konventionsstaterna i enlighet med dessa staters konstitutionella bestämmelser. Efter ikraftträdandet skall ändringarna vara bindande för de stater som antagit dem, medan övriga stater fortfarande är bundna av bestämmelserna i konventionen och de eventuella tidigare ändringar som de antagit.

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

Konventionen är indelad i sex huvudavsnitt. Del I (art. 1) utgörs av en allmän förklaring om folkens självbestämmanderätt, medan principerna för konventionens tillämpning av de fördragsslutande staterna har intagits i del II (art. 2—5). De individuella rättigheterna anges i del III (art. 6—27) och verkställighetsbestämmelserna i del IV (art. 28—45). I del V (art. 46—47) återfinns vissa tolkningsbestämmelser. Slutbestämmelserna har intagits i del VI (art. 48—53).

Art. 1 överensstämmer till sitt innehåll helt med motsvarande artikel i Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, varför här får hänvisas till redogörelsen för innehållet i denna artikel.

Ett allmänt förbud mot diskriminerande behandling återfinns i *art. 2*, där konventionsstaterna i *mom. 1* förpliktar sig att respektera och att tillförsäkra envar, som befinner sig inom deras områden och är underkastad deras jurisdiktion, de i konventionen inskrivna rättigheterna utan åtskillnad av något slag, såsom på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell eller social härkomst, egendom, börd eller ställning i övrigt. Vidare förpliktar de sig enligt *mom. 2* att i enlighet med sina konstitutionella bestämmelser och med bestämmelserna i konventionen vidtaga erforderliga åtgärder för att genom lagstiftning eller på annat sätt förverkliga de i konventionen inskrivna rättigheter, som inledan redan är genomförda. I *mom. 3* har upptagits vissa garantier för att en kränkning av de mänskliga rättigheterna skall kunna beivras vid inhemsk myndighet. Konventionsstaterna förpliktar sig sålunda a) att säkerställa att envar, vars i konventionen inskrivna fri- och rättigheter kränkts, skall ha effektiv möjlighet att väcka talan i anledning därav och detta även i det fall att kränkningen förövats av ämbetsman i tjänsteutövning; b) att säkerställa att den som väcker sådan talan skall få sina rättigheter prövade av behörig judiciell, administrativ eller lagstiftande myndighet eller av annan enligt statens rättsordning behörig myndighet, samt att utveckla möjligheterna för talans prövning på rättslig väg; c) att säkerställa att de behöriga myndigheterna verkställer de beslut som fattats i fall då talan funnits välgrundad. En kompletterande bestämmelse finns i *art. 3*, där konventionsstaterna förpliktar sig att tillförsäkra män och kvinnor lika rätt

att åtnjuta alla i konventionen upptagna medborgerliga och politiska rättigheter.

Rätten att i vissa fall sätta konventionens bestämmelser ur kraft behandlas i *art. 4*. Enligt *mom. 1* har konventionsstat sålunda under allmänt nödläge, som hotar nationens fortbestånd och som officiellt kungjorts som sådant, rätt att vidtaga åtgärder som innebär avvikelser från dess skyldigheter enligt konventionen i den utsträckning, som är oundgängligen erforderlig med hänsyn till situationens krav. En förutsättning är dock, att dessa åtgärder inte strider mot landets övriga förpliktelser enligt internationell rätt och inte innebär åtskillnad enbart på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion eller social härkomst. Vidare får enligt *mom. 2* inga inskränkningar ske beträffande de rättigheter, som anges i *art. 6, 7 mom. 1 och 2, 8, 11, 15, 16 och 18*. *Mom. 3* föreskriver viss underrättelseskyldighet för konventionsstat, som begagnar sig av rätten att göra avvikelser från konventionens bestämmelser.

I *art. 5 mom. 1* uttalas, att intet i konventionen får tolkas som medförande rätt för någon stat, grupp eller person att ägna sig åt verksamhet eller utföra handling, som syftar till att tillintetgöra någon av de fri- och rättigheter som inskrivits i konventionen, eller till att inskränka dem i större utsträckning än som däri medgetts. Vidare skall enligt *mom. 2* inga inskränkningar eller avvikelser medges i fråga om de grundläggande mänskliga rättigheter, som gäller i en stat på grund av lag eller annan författning, överenskommelse eller sedvänja, av den anledningen att konventionen inte erkänner dem eller erkänner dem i mindre utsträckning.

Avsnittet om de individuella rättigheterna inleds i *art. 6* med en bestämmelse om rätten till livet. I *mom. 1* stadgas, att varje människa har en inneboende rätt till livet, vilken skall skyddas genom lag. Vidare utsägs, att ingen godtyckligt skall berövas sitt liv. I stater, där dödsstraffet ännu inte avskaffats, skall enligt *mom. 2* en dödsdom kunna avkunnas blott för de allvarligaste brotten och i enlighet med lag, som gällde vid tiden för brottets begående och som inte strider mot bestämmelserna i nu förevarande konvention eller i konventionen om förebyggande och bestraffning av folkmord. Dödsstraff får inte verkställas annat än på grund av lagakraftvunnen dom av behörig domstol. I *mom. 3* uttalas, att när berövande av livet utgör folkmord, intet i artikeln skall berättiga konventionsstat att på något sätt avvika från de skyldigheter, som den åtagit sig enligt bestämmelserna i konventionen om förebyggande och bestraffning av folkmord. Ingen som dömts till döden skall enligt *mom. 4* kunna betagas rätten att begära nåd eller förvandling av straffet. Vidare skall amnesti, nåd eller förvandling av dödsstraffet kunna beviljas utan undantag. Vissa begränsningar i möjligheten att avkunna och verkställa en dödsdom framgår av *mom. 5*, där det utsägs att sådan dom inte skall avkunnas för brott begångna av personer under 18 år och inte heller verkställas mot havande kvinnor. Slutligen fast-

slås i *mom. 6*, att intet i artikeln skall kunna åberopas för att fördröja eller förhindra dödsstraffets avskaffande i konventionsstat. I *art. 7* stadgas därefter, att ingen får utsättas för tortyr eller för grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Vidare utsägs, att ingen utan sitt fria samtycke får utsättas för medicinska eller vetenskapliga experiment.

Art. 8 mom. 1 förbjuder, att någon hålls i slaveri. Vidare uttalas där att varje form av slaveri och slavhandel skall vara förbjuden. Enligt *mom. 2* skall det likaledes vara förbjudet att hålla någon i trældom. *Mom. 3* stadgar förbud mot att ålägga någon tvångsarbete eller annat honom påtvingat arbete. Dessa förbud skall dock inte hindra verkställighet av en av behörig domstol avkunnad dom på straffarbete i ett land, där frihetsberövande i form av straffarbete kan åläggas som bestraffning för brott. Som tvångsarbete eller påtvingat arbete skall vidare inte anses a) annat arbete eller annan tjänstgöring än straffarbete, som regelmässigt utkrävs av den som är berövad sin frihet till följd av ett i laga ordning avkunnat domstolsavgörande eller av den som är villkorligt frigiven; b) militärtjänstgöring samt, i länder där samvetsbelänkigheter mot sådan tjänstgöring beaktas, annan samhällstjänst som enligt lag utkrävs av den, som hyser sådana belänkigheter; c) tjänstgöring som utkrävs, då nödläge eller olycka hotar samhällets fortbestånd eller välfärd; d) arbete eller tjänstgöring som ingår i de normala medborgerliga skyldigheterna.

Art. 9 garanterar envars rätt till frihet och personlig säkerhet. Förutom att fastslå denna rätt stipulerar *mom. 1*, att ingen skall utsättas för godtycklig arrestering eller annat godtyckligt frihetsberövande och att ingen skall berövas sin frihet utom på sådana grunder och i sådan ordning som stadgas i lag. I *mom. 2* föreskrivs, att en arresterad person i samband med arresteringen skall upplysas om skälen för åtgärden och ofördröjligen underrättas om varje anklagelse mot honom. Därefter stadgas i *mom. 3*, att den som är arresterad eller eljest berövad sin frihet på grund av anklagelse för brottslig gärning ofördröjligen skall ställas inför domare eller annan ämbetsman, som enligt lag beklätts med domsmakt. Han skall också vara berättigad till rättegång inom skälig tid eller till frigivning. Vidare återfinns i förevarande moment en föreskrift om att det inte skall vara allmän regel, att personer som avvaktar rättegång hålls i förvar. För frigivning skall dock kunna krävas garantier för att vederbörande inställer sig till rättegången liksom vid varje annat tillfälle under det rättsliga förfarandet samt, i förekommande fall, för verkställighet av domen. Under *mom. 4* har upplagits ett stadgande om att den som berövats sin frihet genom arrestering eller eljest skall ha rätt att inför domstol påfordra, att lagligheten av frihetsberövandet prövas utan dröjsmål och att hans frigivning beslutas, om åtgärden skulle befinnas vara olaglig. Artikeln upptar slutligen i *mom. 5* ett stadgande om att den som utsatts för olaglig arrestering eller annat olagligt frihetsberövande skall åga rätt till skadestånd.

I *art. 10* har intagits föreskrifter om behandlingen av personer, som berövats sin frihet. Enligt *mom. 1* skall sådana personer behandlas humant och med aktning för människans inneboende värde. Personer som är ställda under åtal skall enligt *mom. 2*, utom under utomordentliga förhållanden, hållas åtskilda från dömda personer och ges en sådan behandling, som är avpassad efter deras ställning som icke dömda personer. Unga åtalade personer skall hållas åtskilda från vuxna, och deras fall skall avgöras så skyndsamt som möjligt. Om behandlingen av personer intagna i fångvårdsanstalt stadgas i *mom. 3*, att det väsentliga syftet med denna skall vara deras bättring och sociala rehabilitering. Ungdomsbrottslingar skall hållas åtskilda från vuxna och ges en efter deras ålder och rättsliga ställning avpassad behandling.

Under *art. 11* har upptagits ett stadgande om att ingen skall sättas i fängelse enbart på grund av oförmåga att fullgöra avtalad förpliktelse.

I *art. 12* stadgas förbud mot begränsningar i rörelsefriheten. Enligt *mom. 1* skall envar, som lagligen uppehåller sig inom en stats område, äga rätt att där fritt röra sig och fritt välja bosättningsort, och enligt *mom. 2* skall envar äga frihet att lämna vilket land som helst, inbegripet sitt eget. Vissa begränsningar i rörelsefriheten har dock befunnits oundgängliga, och enligt *mom. 3* utgörs dessa av sådana, som stadgas i lag och är nödvändiga för att skydda den nationella säkerheten, den allmänna ordningen (*ordre public*), hälsovården, sedligheten eller andra personers fri- och rättigheter samt som är förenliga med övriga i konventionen inskrivna rättigheter. *Mom. 4* slutligen anger, att ingen godtyckligt skall förvägras rätten att inresa till sitt land.

Föreskriften i *art. 13* skyddar en utlänning, som lagligen uppehåller sig inom en konventionsstats område, från att avlägsnas från detta land annat än efter ett i laga ordning fattat beslut därom. Vidare stadgas, att han, om inte tvingande skäl hänförliga till den nationella säkerheten kräver annat, skall tillåtas framlägga de skäl som talar mot avlägsnandet och få sin sak omprövad av, och för sådant ändamål företrädas inför, vederbörande myndighet eller en eller flera av myndigheten särskilt utsedda personer.

Art. 14, som omfattar rättegångsgarantierna, inleds i *mom. 1* med en föreskrift om att alla skall vara lika inför domstolarna. Vidare uttalas, att när det gäller att pröva anklagelse för brott eller rättigheter och skyldigheter i tvistemål var och en skall vara berättigad till opartisk och offentlig rättegång inför en behörig, oavhängig och opartisk domstol. Principen om rättegångens offentlighet skall få underkastas inskränkningar endast med hänsyn till sedligheten, den allmänna ordningen (*ordre public*) eller den nationella säkerheten i ett demokratiskt samhälle eller då hänsynen till partiernas privattliv så kräver eller, i den mån domstolen så finner strängt nödvändigt, i fall då på grund av särskilda omständigheter offentlighet skulle skada rättvisans intresse. Domar som avkunnats i brottmål eller

tvistemål skall som regel offentliggöras. Artikeln förutser dock undantag från denna regel i sådana fall då minderårigas intressen kräver att offentliggörande inte sker eller då rättegången gäller äktenskapsmål eller förmynderskap för barn. I *mom. 2* föreskrivs, att den som anklagats för brottslig gärning skall ha rätt att betraktas som oskyldig intill dess att hans skuld lagligen fastställts. I rättegången skall den anklagade enligt *mom. 3* vara tillförsäkrad följande minimirättigheter: a) att ofördröjligen och i detalj på ett språk, som han förstår, bli underrättad om innebörden av och grunden för anklagelsen mot honom; b) att åtnjuta tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar och att rådgöra med rättegångsbiträde, som han själv utsett; c) att bli rannsakad utan oskäligt dröjsmål; d) att bli rannsakad i sin närvaro och att försvara sig personligen eller genom rättegångsbiträde, som han själv utsett, eller att, om han inte har rättegångsbiträde, bli underrättad om sin rätt till sådant biträde samt att, i varje mål där rättsvisans intresse så kräver, kostnadsfritt få rättegångsbiträde om han saknar erforderliga medel att betala för sådant biträde; e) att förhöra eller låta förhöra de vittnen, som åberopas mot honom, och att för egen räkning få vittnen inkallade och förhörda under samma förutsättningar som vittnen åberopade mot honom; f) att kostnadsfritt åtnjuta bistånd av tolk om han inte förstår eller talar det språk som begagnas i domstolen; g) att inte tvingas vittna mot sig själv eller att erkänna sig skyldig. I *mom. 4* stadgas, att rättegångsförfarandet i mål mot unga personer skall vara så utformat, att hänsyn tas till deras ålder och till önskvärdheten av att främja deras återanpassning. Vidare har i *mom. 5* upplagits ett stadgande av innehåll att den som befunnits skyldig till och dömts för ett brott skall ha rätt att få skuldfrågan och det ådömda straffet omprövade av högre instans i enlighet med lag. Om en lagakraftvunnen dom, varigenom någon dömts för brottslig gärning, senare upphävts eller nåd beviljats på grund av en ny eller nyuppdagad omständighet, som visat att domen var felaktig, skall enligt *mom. 6* den som undergått straff till följd av domen gottgöras i enlighet med lag, om det inte visas att det helt eller delvis berott på honom själv, att den tidigare okända omständigheten inte uppdragats i tid. I *mom. 7* fastslås slutligen, att ingen skall kunna rannsakas eller straffas på nytt för ett brott, för vilket han redan blivit slutligt fälld till ansvar eller frikänd i enlighet med lagen och rättegångsordningen i varje land.

I *art. 15* stadgas i *mom. 1*, att ingen får fällas till ansvar för någon gärning eller underlåtenhet, som vid den tid då den begicks inte utgjorde ett brott enligt inhemsk eller internationell rätt. Inte heller får högre straff utmätas än som var tillämpligt vid den tid då den brottsliga gärningen begicks. Om efter brottets begående ny lag stiftas, som föreskriver ett lindrigare straff, skall den skyldige komma i åtnjutande av detta. Vad sålunda stadgas skall enligt *mom. 2* likväl inte hindra rannsaking och bestraffning av den som gjort sig skyldig till en handling eller underlåtenhet, som vid

tidpunkten för dess begående var brottslig enligt de allmänna rättsprinciper, som erkänns av världens nationer.

Art. 16 innehåller ett krav att var och en överallt skall erkännas som person i rättsligt hänseende. Enligt *art. 17 mom. 1* får ingen utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv, sitt hem eller sin korrespondens och inte heller för olagliga angrepp på sin heder och sitt anseende. Denna rätt skall enligt *mom. 2* vara lagligen skyddad. Garantier för rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet har inskrivits i *art. 18 mom. 1*. Denna rätt förklarar innefatta frihet att bekänna sig till eller antaga en religion eller tro efter eget val och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin religion eller tro genom gudstjänst, iakttagande av religiösa sedvänjor, andaktsövningar och undervisning. I *mom. 2* stadgas förbud mot att utsätta någon för tvång, som kan inskränka hans frihet att bekänna sig till eller antaga en religion eller tro efter eget val. Envars frihet att utöva sin religion eller tro skall enligt *mom. 3* kunna underkastas blott sådana inskränkningar, som är angivna i lag och som är nödvändiga för att skydda den allmänna säkerheten, ordningen, hälsovården eller sedligheten eller andra personers grundläggande fri- och rättigheter. Enligt *mom. 4* skall konventionsstaterna respektera föräldrars och, i förekommande fall, förmyndares frihet att tillförsäkra sina barn den religiösa och moraliska uppfostran, som står i överensstämmelse med föräldrarnas egen övertygelse.

I *art. 19* stadgas i *mom. 1* skydd för åsiktsfriheten och i *mom. 2* skydd för yttrandefriheten. Denna senare frihet förklarar innefatta frihet att oberoende av territoriella gränser söka, mottaga och sprida uppgifter och tankar av varje slag, i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel. Emellertid uttalas i *mom. 3*, att utövandet av rätten till yttrandefrihet medför särskilda skyldigheter och särskilt ansvar och att den därför kan underkastas vissa inskränkningar. Dessa får dock endast utgöras av sådana, som är angivna i lag, och en ytterligare förutsättning är att de är nödvändiga för att respektera andra personers rättigheter eller anseende eller för att skydda den nationella säkerheten, den allmänna ordningen (*ordre public*), hälsovården eller sedligheten.

Under *art. 20* har i *mom. 1* upptagits ett stadgande om att all propaganda till förmån för krig skall vara i lag förbjuden. Enligt *mom. 2* skall det likaledes vara i lag förbjudet att främja nationalhat, rashat eller religiöst hat på sätt som innebär uppvigling till diskriminering, fiendskap eller våld.

Församlingsfriheten har upptagits i *art. 21*, som fastslår att rätten till fredliga sammankomster skall erkännas. Utövandet av denna rättighet skall inte få underkastas andra inskränkningar än sådana, som föreskrivits enligt lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den nationella säkerheten eller den allmänna säkerheten, den allmänna ordningen (*ordre public*), för skyddande av den allmänna hälsovården eller

sedligheten eller av andra personers fri- och rättigheter. Bestämmelsen i art. 21 kompletteras av *art. 22*, där i *mom. 1* stadgas, att envar skall äga rätt till föreningsfrihet, vilken skall innefatta rätten att bilda och ansluta sig till fackföreningar för att skydda sina intressen. Utövandets av rätten till föreningsfrihet skall enligt *mom. 2* inte få underkastas andra inskränkningar än sådana, som är angivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, den allmänna ordningen (*ordre public*), för skyddande av den allmänna hälsovården eller sedligheten eller av andra personers fri- och rättigheter. Artikeln hindrar dock inte att särskilda inskränkningar införs genom lag beträffande medlemmar av de väpnade styrkorna och polisen. I *mom. 3* föreskrivs slutligen, att inlet i artikeln skall tillåta stat, som biträtt Internationella arbetsorganisationens konvention år 1948 angående föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten, att stifta lag som inskränker, eller tillämpa lagen på sätt som inskränker, det genom ILO-konventionen tillförsäkrade skyddet.

Art. 23 innehåller grundläggande rättigheter på det familjerättsliga området. I *mom. 1* förklaras sålunda, att familjen är samhällets naturliga och grundläggande enhet, och att den skall åtnjuta samhällets och statens skydd, medan *mom. 2* innefattar ett erkännande av rätten för giftasvuxna män och kvinnor att ingå äktenskap och bilda familj. Ett äktenskap skall enligt *mom. 3* inte kunna ingås utan de blivande makarnas fria och fulla samtycke. *Mom. 4* fastslår i sin tur principen om makars likställighet i fråga om rättigheter och ansvar vid äktenskapets ingående, under äktenskapet och vid dess upplösning. Konventionsstaterna åläggs att vidtaga lämpliga åtgärder för att trygga denna princip. Vidare föreskrivs, att i fall av upplösning av äktenskap åtgärder skall vidtagas för att tillförsäkra barnen erforderligt skydd.

Om barnens ställning stadgas i *art. 24*. Enligt *mom. 1* skall varje barn utan åtskillnad på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, nationell eller social härkomst, förmögenhet eller börd äga rätt till sådant skydd av sin familj, samhället och staten, som dess ställning som minderårig kräver. Vidare föreskrivs i *mom. 2*, att varje barn skall registreras omedelbart efter födelsen och ha ett namn, samt i *mom. 3*, att varje barn skall ha rätt att förvärva ett medborgarskap.

I *art. 25* stadgas rätt och möjlighet för varje medborgare allt utan någon åtskillnad på de grunder som omnämnts i art. 2 och utan oskäliga inskränkningar a) deltaga i handhavandet av allmänna angelägenheter, direkt eller genom fritt valda ombud; b) välja och bli vald, vid periodiska och hederliga val, förrättade på grundval av allmän och lika rösträtt och hemlig röstning, varigenom garanteras att väljarnas vilja kommer fritt till uttryck; c) få tillträde på lika villkor till offentlig tjänst i sitt land.

Art. 26 fastslår, att alla är lika inför lagen och att alla har rätt till samma

skydd av lagen utan åtskillnad av något slag. I detta avseende skall lagen förbjuda all åtskillnad och garantera alla personer ett likvärdigt och effektivt skydd mot varje åtskillnad på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell eller social härkomst, förmögenhet, börd eller ställning i övrigt. Uppräkningen av de rättigheter, som skall skyddas enligt konventionen, avslutas i *art. 27*, där det utsägs att i sådana stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter de, som tillhör sådana minoriteter, inte skall förvägras rätten att i gemenskap med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt eget språk.

De i konventionen upptagna garantierna för efterlevnaden av dess bestämmelser har utformats på ett annat sätt än som skett i Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Denna kontrollfunktion skall utövas av den kommitté för de mänskliga rättigheterna, som skall tillsättas enligt *art. 28*. Den skall bestå av aderton medlemmar, vilka skall vara medborgare i stater, som biträtt konventionen. Dessa personer skall vara moraliskt högtstående och erkänt sakkunniga på området för de mänskliga rättigheterna. Vidare erinras i artikeln om värdet av att några personer, som deltar i kommitténs arbete, har juridisk erfarenhet. Kommitténs medlemmar skall tjänstgöra med personligt uppdrag. Medlemsvalet skall enligt *art. 29* ske vid hemlig omröstning och varje stat får föreslå högst två personer, vilka båda skall vara medborgare i vederbörande stat.

Art. 30 föreskriver bl. a., att det första valet till kommittén skall äga rum senast sex månader efter dagen för konventionens ikraftträdande. I övrigt behandlar artikeln tillvägagångssättet i samband med medlemsvalet. Själva valet förrättas vid ett av generalsekreteraren sammankallat möte mellan konventionsstaterna i FN:s högkvarter.

I *art. 31* föreskrivs, att kommittén inte får innefatta mer än en medborgare i en och samma stat, och att val till kommittén skall äga rum med iakttagande av en rättvis geografisk fördelning av medlemskapet och av att olika civilisationsformer och de viktigaste rättssystemen blir företrädade. Mandatperioden för kommitténs medlemmar skall enligt *art. 32* vara fyra år med möjlighet till återval. I fortsättningen av artikeln anges vissa särregler för det första valet och vidare stadgas där, att val efter utgången av en mandatperiod skall förrättas enligt tillämpliga bestämmelser i *art. 28—31*.

Om en medlem av kommittén enligt övriga medlemmars enhälliga uppfattning upphört att utföra sitt uppdrag av annan anledning än tillfällig frånvaro, skall kommitténs ordförande enligt *art. 33* underrätta FN:s generalsekreterare därom. Det ankommer då på denne att ledigförklara den plats, som tidigare innehafts av ifrågavarande medlem. På samma sätt skall generalsekreteraren ledigförklara en plats, som innehafts av en medlem

som avlidit eller av sagt sig sitt uppdrag. Om mandattiden för den medlem som skall ersättas inte utlöper inom sex månader från det platsen ledigförklarats, skall generalsekreteraren enligt *art. 34* underrätta konventionsstaterna om att platsen ledigförklarats. Dessa äger sedan att inom två månader inkomma med förslag enligt *art. 29* för platsens återbesättande. Den fortsatta proceduren är densamma som vid val för ny mandatperiod. Medlem av kommittén, som på detta sätt utsetts att bekläda en ledigförklarad plats, skall inneha uppdraget under återstoden av mandatperioden för den medlem, som tidigare innehåft uppdraget.

Enligt *art. 35* skall kommittémedlemmarna erhålla ersättning från FN, och enligt *art. 36* åligger det generalsekreteraren att tillhandahålla erforderlig personal och övriga hjälpmedel för att möjliggöra för kommittén att effektivt utföra sitt uppdrag enligt konventionen. På generalsekreteraren ankommer enligt *art. 37* även att sammankalla kommittén till dess första möte, medan senare möten skall avhållas vid tidpunkter som anges i kommitténs arbetsordning. Kommittén skall som regel sammanträda i FN:s högkvarter eller dess kontor i Genève.

Enligt *art. 38* skall varje kommittémedlem, innan han börjar fullgöra sitt uppdrag, avge en högtidlig förklaring om att han skall fullgöra sitt uppdrag opartiskt och samvetsgrant.

I *art. 39* har bl. a. föreskrivits, att kommittén skall vara beslutsmässig med tolv medlemmar närvarande och att den skall fatta sina beslut med en majoritet av de närvarande medlemmarnas röster.

Även denna konvention innehåller bestämmelser om viss rapporteringskyldighet för konventionsstaterna. Dessa skall sålunda enligt *art. 40* avge rapporter rörande de åtgärder, som de vidtagit för att genomföra de i konventionen inskrivna rättigheterna, ävensom rörande de framsteg, som gjorts i fråga om åtnjutandet av dessa rättigheter. En sådan rapport skall avges inom ett år efter konventionens ikraftträdande för vederbörande stat och därefter närhelst kommittén så begär. Rapporterna skall granskas av kommittén, som kan göra påpekanden i anledning av deras innehåll. Berörda stater har rätt att kommentera sådana påpekanden.

Det av kommissionen för de mänskliga rättigheterna ursprungligen framlagda förslaget till konvention om medborgerliga och politiska rättigheter innehöll bland verkställighetsbestämmelserna även en artikel, enligt vilken en stat som biträdde konventionen automatiskt accepterade kommitténs behörighet att behandla en anmälan mot denna stat av annan konventionsstat för att den inte uppfyller sina förpliktelser enligt konventionen. Ett sådant obligatoriskt system, som för övrigt återfinns i Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna, kunde dock inte godtagas av utskottsmajoriteten som bl. a. hänvisade till att det skulle innebära en otillbörlig inblandning i en stats inre angelägenheter. I stället antogs den fakultativa ordning varom bestämmelser intagits i *art. 41* och *42*.

Enligt *art. 41* kan konventionsstat när som helst avge förklaring om att den erkänner kommitténs behörighet att mottaga och pröva framställningar av innebörd att en stat påstår, att annan stat inte uppfyller sina förpliktelser enligt konventionen. Sådana framställningar skall dock mottagas och prövas endast om de härrör från stat, som avgelt en motsvarande förklaring om att den för egen del erkänner kommitténs behörighet. Framställning skall inte heller mottagas av kommittén, om den gäller en stat som inte avgelt en förklaring. Om handläggningen av dessa ärenden stadgas följande.

Om konventionsstat anser, att annan sådan stat inte efterlever bestämmelserna i konventionen, skall den skriftligen fäsla denna stats uppmärksamhet på förhållandet. Denna stat skall inom tre månader efter det att meddelandet mottagits tillställa den anmälande staten en förklaring eller annat skriftligt uttalande, varigenom ärendet klarläggs. Om så är möjligt och sakligt motiverat skall däri redogöras för de inhemska processreglerna ävensom för rättsmedel, som redan uttömts eller som vid det aktuella tillfället är tillgängliga eller som i fortsättningen kan begagnas. Skulle ärendet genom en sådan förklaring inte ha reglerats på ett för båda parter tillfredsställande sätt inom sex månader efter det den anmälda staten erhöll det ursprungliga meddelandet, kan vardera staten hänskjuta ärendet till kommittén genom en anmälan såväl till denna som till den andra staten. Kommittén kan emellertid upptaga ett till densamma hänskjutet ärende till behandling först sedan den utrönt, att alla i ärendet tillgängliga inhemska rättsmedel tagits i anspråk och uttömts i överensstämmelse med folkrättens allmänt vedertagna grundsatser. Denna begränsning skall dock inte gälla om det skulle kräva oskäligt lång tid att uttömma rättsmedlen.

Om förfarandet inom kommittén gäller, att den vid behandlingen av anmälningar skall sammanträda inom stängda dörrar. Under förutsättning att den finner sig behörig att behandla en anmälan, skall den ställa sig till berörda staters förfogande för att få till stånd en vänskaplig uppgörelse grundad på respekten för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, sådana dessa inskrivits i konventionen. Kommittén kan anmoda berörda stater att inkomma med kompletterande upplysningar av intresse i sammanhanget. Dessa stater skall kunna vara representerade, när ärendet behandlas i kommittén, och de skall ha möjlighet att avge muntliga och/eller skriftliga synpunkter till kommittén.

Inom tolv månader efter det att ett ärende hänskjutits till kommittén skall denna avge en rapport. Om en vänskaplig uppgörelse kunnat åstadkommas, skall rapporten begränsas till en kort redogörelse för de faktiska förhållandena och den uppnådda lösningen. Om en sådan uppgörelse inte uppnåtts, skall rapporten likaledes innehålla en kort redogörelse för de faktiska förhållandena men därutöver skall till rapporten fogas de synpunkter, som berörda stater anfört skriftligen, liksom uppteckningar av de syn-

punkter som muntligen framförts av dem. Kommitténs rapport skall delges med berörda stater.

Det fakultativa garantisystemet enligt förevarande artikel träder i kraft, när tio konventionsstater avgett förklaringar som tidigare sagts. Dessa förklaringar skall av konventionsstaterna deponeras hos FN:s generalsekreterare. En förklaring kan återkallas när som helst genom anmälan till generalsekreteraren. En sådan återkallelse skall dock inte påverka prövningen av ett ärende, som redan föranlett en anmälan enligt artikeln; inga ytterligare anmälningar från konventionsstat skall emellertid mottagas sedan anmälan om återkallelse av förklaringen mottagits av generalsekreteraren, om inte berörda konventionsstat avgett en ny förklaring.

Art. 42 innehåller bestämmelser om förfarings sättet i fall där ett till kommittén enligt art. 41 hänskjutet ärende inte regleras på ett för berörda stater tillfredsställande sätt. Under förutsättning av dessa staters samtycke skall kommittén i sådana fall utse en förlikningskommission *ad hoc*, som skall ställa sig till berörda staters förfogande i syfte att uppnå en vänskaplig uppgörelse i tvisten. En sådan kommission skall bestå av fem för berörda stater godtagbara personer. Om dessa stater inte inom tre månader kan enas om kommissionens sammansättning, helt eller delvis, skall de medlemmar i kommissionen, om vilka enighet inte uppnåtts, utses av kommittén bland dess medlemmar vid hemlig omröstning. Medlemmarna i kommissionen skall tjänstgöra med personligt uppdrag och får inte vara medborgare i berörda stater eller i en stat som inte biträtt konventionen eller i en stat som inte avgivit förklaring enligt art. 41. Kommissionen skall som regel hålla sina möten i FN:s högkvarter eller FN:s kontor i Genève men kan hålla dem på andra lämpliga platser, som kommissionen bestämmer i samråd med FN:s generalsekreterare och berörda stater.

Om förfarandet inför en förlikningskommission gäller, att de upplysningar som mottagits och sammanställts av kommittén skall ställas till kommissionens förfogande. Denna kan även anmoda berörda stater att inkomma med kompletterande upplysningar. När kommissionen har slutbehandlat ärendet, men under alla förhållanden inte senare än tolv månader efter det att delta anhängiggjorts hos kommissionen, skall den avge en rapport till ordföranden i kommittén för delgivning med berörda stater. Om kommissionen inte är i tillfälle att slutbehandla ärendet inom tolv månader, skall den begränsa sin rapport till en kort redogörelse för läget i fråga om ärendets prövning.

Om en vänskaplig uppgörelse har kunnat uppnås, skall kommissionen begränsa sin rapport till en kort redogörelse för de faktiska förhållandena och den lösning som uppnåtts. Om en sådan uppgörelse inte kunnat uppnås, skall kommissionen i sin rapport redogöra såväl för sina slutsatser beträffande de faktiska förhållandena, som är av betydelse i tvisten, som för sin uppfattning om möjligheterna att uppnå en vänskaplig uppgörelse. Rap-

porten skall även innefatta de skriftliga yttranden som avgetts av staterna liksom uppteckningar av de synpunkter som framförts muntligt av dem. De berörda staterna skall inom tre månader efter mottagandet av rapporten underrätta kommitténs ordförande, huruvida de godkänner dess innehåll.

Vidare föreskrivs, att bestämmelserna i artikeln inte skall påverka kommitténs åligganden enligt art. 41 och att de berörda staterna sinsemellan skall lika fördela alla utgifter för medlemmarna i kommissionen enligt beräkningar som verksläås av FN:s generalsekreterare. Denne skall dock vid behov kunna reglera dessa utgifter, innan de ersatts av berörda stater.

Medlemmarna i kommittén och de förlikningskommissioner, som kan komma att utses, skall enligt art. 43 åtnjuta de förmåner och privilegier samt den immunitet, som tillkommer experter på uppdrag för FN enligt tillämpliga bestämmelser i konventionen om privilegier och immuniteter för FN.

I art. 44 har fastslagits, att verkställighetsbestämmelserna i konventionen inte skall inverka på förfaranden, som på området för de mänskliga rättigheterna beslutats i eller med stöd av FN:s och fackorganens stadgor och konventioner. Inte heller skall de hindra konventionsstaterna från att anlita andra förfaranden för lösandet av en tvist i överensstämmelse med allmänna eller särskilda internationella överenskommelser i kraft mellan dem.

Avsnittet om verkställighetsbestämmelser avslutas med en föreskrift i art. 45 om att kommittén årligen genom ECOSOC skall tillstålla FN:s generalförsamling en redogörelse för sin verksamhet.

Enligt art. 46 skall intet i konventionen tolkas såsom en inskränkning av bestämmelserna i FN:s stadga och stadgorna för fackorganen i de delar dessa instrument anger det ansvar som FN:s olika organ och fackorgan har med avseende på de spörsmål som behandlas i konventionen. Vidare anges i art. 47, att intet i konventionen skall tolkas såsom en inskränkning av den inreboende rätten hos alla folk att till fullo och utan begränsning dra fördel av och utnyttja sina naturrikedomar och naturtillgångar.

Slutbestämmelserna i art. 48—53 överensstämmer med motsvarande bestämmelser i Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Fakultativa protokollet till Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

Under behandlingen av verkställighetsbestämmelserna i förslaget till konvention om medborgerliga och politiska rättigheter framlades ett förslag om att konventionen även skulle innehålla en artikel med föreskrifter om individuell besvärsmätt. Diskussionen av detta förslag visade dock, att ut-

skottsmajoriteten inte var beredd att godtaga en sådan artikel, även om förfarandet enligt denna gjordes fakultativt. Däremot kunde majoriteten enas om att intaga bestämmelser om individuell besvärsrätt i ett separat instrument, det fakultativa protokollet till konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Prövningsrätten enligt protokollet skall utövas av den kommitté för de mänskliga rättigheterna, som skall tillsättas enligt art. 28 av konventionen.

Art. 1 av protokollet stadgar, att stat som biträtt konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och som även biträder protokollet erkänner kommitténs behörighet att mottaga och pröva framställningar från enskilda personer, som är underkastade dess jurisdiktion och som påstår sig ha utsatts för kränkning genom ifrågavarande stat av någon av de i konventionen angivna rättigheterna. En framställning skall inte mottagas av kommittén, om den avser en stat som biträtt konventionen men inte protokollet. Om kommittén är behörig enligt art. 1 kan en enskild person, som påstår sig ha utsatts för kränkning av någon av de i konventionen angivna rättigheterna och som har uttömt alla tillgängliga inhemska rättsmedel, enligt *art. 2* göra en skriftlig framställning till kommittén för dess prövning. I *art. 3* föreskrivs, att en framställning skall avvisas, om den är anonym eller om den anses utgöra ett missbruk av rätten att göra framställning eller om den anses inte kunna förenas med bestämmelserna i konventionen. En framställning till kommittén, som inte avvisas på någon av dessa grunder, skall enligt *art. 4* delges med den stat, som påstås ha kränkt någon bestämmelse i konventionen. Denna stat skall inom sex månader tillställa kommittén en skriftlig förklaring eller en klagande redogörelse för ärendet och den åtgärd den må ha vidtagit. Enligt *art. 5* skall kommittén pröva mottagna framställningar i ljuset av alla de skriftliga upplysningar, som ställts till dess förfogande av klaganden och av vederbörande stat. Dock skall en sådan prövning få ske endast om kommittén uttrönt att a) samma ärende inte är föremål för internationell undersökning eller reglering i annan form; b) klaganden har uttömt alla tillgängliga inhemska rättsmedel. Det senare skall dock inte gälla, om rättsmedlens utnyttjande är oskäligt tidskrävande. Vidare stadgas i artikeln, att kommittén vid prövningen av framställningar enligt protokollet skall sammanträda inom stängda dörrar och att den skall delge vederbörande stat och klaganden sina synpunkter.

Enligt *art. 6* skall kommittén i sin årliga rapport till FN:s generalförsamling i korthet redogöra för sin verksamhet enligt protokollet.

Slutligen stadgas i *art. 7*, att, i avvaktan på förverkligandet av målet för den i FN:s generalförsamlings resolution 1514 (XV) den 14 december 1960 intagna deklARATIONEN angående beviljande av självständighet åt koloniala länder och folk, bestämmelserna i protokollet på intet sätt skall begränsa den petitionsrätt, som tillerkänts dessa folk genom FN:s stadga och andra

internationella instrument, som tillkommit inom ramen för FN och fackorganen.

Slutbestämmelserna i *art. 8—14* överensstämmer i det väsentliga med motsvarande bestämmelser i de två konventionerna. Beträffande tillträde till protokollet gäller dock enligt *art. 8*, att endast stat som är bunden av Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter kan tillträda detsamma. Det träder enligt *art. 9* i kraft tre månader efter dagen för depositionen hos FN:s generalsekreterare av det tionde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet, förutsatt att konventionen därvid är i kraft.

Föredraganden

När FN:s generalförsamling hösten 1966 antog de överenskommelser på de mänskliga rättigheternas område för vilka tidigare redogjorts, utgjorde detta kulmen på ett arbete, som haft sin utgångspunkt i förklaringen i *art. 1* av FN-stadgan att organisationens ändamål skall vara bl. a. att åstadkomma internationell samverkan vid befordrande och främjande av aktningen för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla utan åtskillnad med avseende på ras, kön, språk eller religion. I detta arbete har 1948 års allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna utgjort en av grundstenarna, även om denna förklaring inte är ett rättsligt instrument med bindande kraft. Under årens lopp har emellertid många fri- och rättigheter för den enskilde individen redan erhållit fastare former genom att inskrivas i internationella överenskommelser. Dessa har tillkommit främst inom ramen för FN, de båda fackorganen ILO och UNESCO samt Europarådet. I en tid, som bevittnat otaliga och i många fall tidigare okända kränkningar av de mänskliga rättigheterna, måste det hälsas med djup tillfredsställelse, att världens nationer nu kunnat enas om att i två konventioner samla de för mänskligheten grundläggande fri- och rättigheterna och därigenom skapa förutsättningar för att dessa erhåller ett rättsligt skydd.

Flertalet bestämmelser i de två konventionerna kan utan svårighet accepteras av Sverige. På några punkter föreligger emellertid inte full överensstämmelse mellan svensk rätt och konventionsbestämmelserna, och det måste i dessa fall övervägas, om lagändring bör ske på svensk sida eller om den bristande överensstämmelsen skall föranleda ett särskilt svenskt förbehåll i samband med ratificeringen. Ingen av konventionerna innehåller några uttryckliga bestämmelser om förbehåll men det torde numera vara allmänt accepterat i internationell rätt att rätt till förbehåll föreligger, förutsatt att detta inte strider mot överenskommelsens anda och ändamål.

I vissa fall leder en granskning av konventionsbestämmelserna till slut-

satsen, att svensk rätt till sin allmänna syftning står i god överensstämmelse med dessa bestämmelser men att man ändå kan hysa viss tvekan om huruvida svensk rätt i alla detaljer uppfyller konventionernas krav. Den bedömning, som i sådana fall måste göras, blir i viss mån beroende av vilka allmänna principer man vill lägga till grund för tolkningen av konventionernas bestämmelser. Enligt min mening måste man hålla i minnet, att konventionerna är avsedda att tillämpas på det mondiala planet och således på en mängd olika rättssystem av mycket skiftande art. På grund härav måste konventionsbestämmelserna tolkas så, att de erhåller en förnuftig mening inom ramen för varje särskilt nationellt rättssystem. Konventionsstaterna får sålunda anses ha en viss rörelsefrihet vid tolkningen och tillämpningen av konventionsbestämmelserna. Det avgörande är i många fall om inhemska rätt till sin allmänna syftning överensstämmer med konventionsbestämmelserna. Jag kommer att i det följande behandla några fall, där jag mot bakgrund av sådana principiella överväganden ansett mig kunna konstatera, att svensk rätt får anses motsvara konventionernas krav.

För svenskt vidkommande är det vidare naturligt att se ratificeringen av de båda konventionerna som ytterligare steg på den väg, som Sverige redan beträtt genom att ratificera den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och den europeiska sociala stadgan. Särskilt konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter innehåller många bestämmelser som i det väsentliga överensstämmer med motsvarande bestämmelser i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. Det rör sig alltså i dessa fall om fri- och rättigheter, som Sverige redan tidigare åtagit sig att respektera, och några betänkligheter mot att genom en överenskommelse med en vidare krets av stater göra motsvarande åtaganden möter uppenbarligen inte.

Av texten i de båda konventionerna framgår, att de fri- och rättigheter som behandlas i konventionerna inte behöver vara fullt tillgodosedda i nationell rätt redan vid tidpunkten för ratificeringen. Enligt *art. 2* av konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter förpliktar sig sålunda varje konventionsstat att utnyttja sina resurser för att säkerställa, att de i konventionen inskrivna rättigheterna gradvis förverkligas, och enligt *art. 16* i samma konvention förpliktar sig konventionsstaterna att avge rapporter om de åtgärder som vidtagits och de framsteg som gjorts med avseende på efterlevnaden av de i konventionen inskrivna rättigheterna. Enligt *art. 2* av konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter förpliktar sig varje konventionsstat att vidtaga erforderliga åtgärder för att förverkliga de i konventionen inskrivna rättigheter, som inte redan är i kraft, och enligt *art. 40* i konventionen skall konventionsstaterna avge rapporter rörande de åtgärder som de vidtagit för att genomföra de i konventionen inskrivna rättigheterna och rörande de framsteg som gjorts i fråga om åtnjutandet av dessa rättigheter. Det förhållandet att en lagändring på

någon särskild punkt ännu inte hunnit genomföras bör därför inte i och för sig anses utgöra hinder mot ratificering.

Båda konventionerna innehåller i art. 2 föreskrifter om metoderna för genomförande av konventionsbestämmelserna. Som huvudprincip har därvid angetts att fri- och rättigheterna bör garanteras genom lag. Vid sidan därav lämnar emellertid konventionerna möjlighet för de särskilda staterna att begagna andra metoder till skyddande av dessa fri- och rättigheter.

Föreskrifterna om de individuella fri- och rättigheterna i *Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter* inleds med bestämmelsen i art. 6 om rätten till arbete. Denna bestämmelse torde inte föranleda några svårigheter på svensk sida, eftersom den väl överensstämmer med de i Sverige accepterade principerna om full sysselsättning och rätten till fritt val av arbete. Bestämmelsen i art. 7 om rättvisa och gynnsamma arbetsvillkor rör i huvudsak förhållanden, som enligt svensk tradition regleras genom avtal mellan arbetsmarknadens parter. Detta behöver dock inte ge anledning till ett svenskt förbehåll mot artikeln, eftersom de krav som uppställts i fråga om lön och arbetsförhållanden i övrigt är i stort uppfyllda och t. o. m. självklara för svenskt vidkommande. Det kan sålunda konstateras att det rör sig om principer som är allmänt accepterade av arbetsmarknadens parter och från vilka avsteg med säkerhet inle kommer att göras i framtiden genom avtal på arbetsmarknaden. På en punkt, nämligen i fråga om rätten till lön på allmänna helgdagar, finner jag det dock nödvändigt att Sverige gör ett förbehåll med hänsyn till arbetsmarknadsparternas autonomi. Skälet härtill är att denna rätt inte är generellt genomförd på den svenska arbetsmarknaden. Någon central överenskommelse har sålunda inte träffats om införande av helgdagslön, och det finns f. n. ett antal kollektivavtal som saknar bestämmelser om generell rätt till sådan lön. Det i art. 8 stadgade skyddet för rätten att tillhöra fackföreningar har sin motsvarighet i lagen (1936:506) om förenings- och förhandlingsrätt (ändrad senast 1967:119). I Sverige respekterar sålunda staten envars rätt att bilda eller gå in i fackföreningar. Det är inte helt klart om art. 8 också innebär att varje person, som uppfyller de krav som uppställs i fackföreningsstadgar, skall ha rätt att mot fackföreningens önskan inträda i föreningen. Även om denna tolkning skulle vara riktig, torde dock bestämmelsen vara godtagbar från svensk synpunkt. Visserligen är rätten för en arbetstagare att vinna inträde i en fackförening mot föreningens vilja oreglerad i svensk lag men fackföreningsrätt att vägra inträde har vid ett tillfälle prövats av domstol (NJA 1948:513) och utgången i målet visar, att det föreligger en vidsträckt rätt för den som formellt uppfyller de kvalifikationer, som anges i stadgarna för en fackförening, att på rättslig väg tillvinga sig medlemskap i föreningen, oaktat någon rätt därtill inte finns lagfäst.

Bestämmelsen i art. 9 om rätten för envar till social trygghet är godtagbar från svensk synpunkt. Detsamma gäller art. 10 mom. 1, vari fastslås

familjens grundläggande betydelse för samhället. I fråga om bestämmelsen i *mom. 2*, som innehåller ett krav på att yrkesarbetande mödrar under skälig tid före och efter barnsbörd skall åtnjuta avlönad ledighet eller ledighet med socialförsäkringsförmåner i skälig omfattning, vill jag först hänvisa till bestämmelserna i lagen (1945: 844) om förbud mot arbetslagares avskedande i anledning av äktenskap eller havandeskap m. m. Genom denna lag skyddas kvinnlig arbetstagare som sedan minst ett år haft stadigvarande anställning hos arbetsgivaren från uppsägning på grund av att hon blivit havande eller fött barn. Vidare skyddas hon, under vissa förutsättningar, från uppsägning om hon i samband med havandeskapet eller barnsbörden avhåller sig från arbete under skälig tid, högst sex månader. Även de kvinnliga arbetstagare som inte haft stadigvarande anställning i minst ett år och således inte berörs av 1945 års lag tillförsäkras, genom 35 § arbetarskyddslagen (1949: 1), rätt till ledighet under tid som får anses skälig i samband med barnsbörd. Beträffande socialförsäkringsförmåner i samband med barnsbörd vill jag hänvisa till 3 kap. 12 och 13 §§ lagen (1962: 381) om allmän försäkring (12 § ändrad 1966: 350, 13 § ändrad 1969: 203). Den nu nämnda lagstiftningen synes på förevarande punkt motsvara konventionens krav (jfr prop. 1962: 175 s. 12). Vad gäller *mom. 3* torde vad som där föreskrivs om skydd för barn och ungdom ha full täckning i svensk lag. Här må hänvisas till bl. a. 6 kap. föräldrabalken, 4 kap. arbetarskyddslagen samt barnavårdslagen (1960: 97, ändrad senast 1971: 308).

Bestämmelsen i *art. 11*, vilken syftar till att säkerställa en fortlöpande förbättring av den enskildes levnadsvillkor, är godtagbar från svensk synpunkt. Vad gäller det föreskrivna internationella samarbetet för åtgärder mot hunger kan erinras om bl. a. att Sverige medverkar i den verksamhet, som bedrivs av FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation. Även bestämmelsen i *art. 12*, som närmast utgör en programförklaring för hälso- och sjukvården, kan godtagas.

Art. 13 behandlar rätten till utbildning, och bestämmelserna i *mom. 1* och *2* har i det väsentliga sin motsvarighet i den vid UNESCO:s generalkonferens vid dess elfte session 1960 antagna konventionen mot diskriminering inom undervisningen. Denna har ratificerats av Sverige med stöd av riksdagens godkännande (prop. 1967: 36, UU 1967: 14, rskr 1967: 369). Bestämmelsen i *2 mom.* om förbättring av de materiella villkoren för lärarkåren saknar motsvarighet i 1960 års konvention. Med hänvisning till vad jag i det föregående uttalat om bestämmelsen i *art. 7* om rättvisa och gynnsamma arbetsvillkor vill jag erinra om att bestämmelsen i *art. 13 mom. 2* om förbättring av lärarkårens materiella villkor rör förhållanden som i Sverige regleras genom avtal mellan arbetsmarknadens parter. I övrigt avviker *art. 13* på vissa punkter från motsvarande bestämmelser i 1960 års konvention. Dessa avvikelser föranleder inga svårigheter för svenskt vidkommande.

Även *mom. 3* har i sak sin motsvarighet i den nyssnämnda konventionen.

Det har vid åtskilliga tillfällen framhållits att religionsundervisningen i svenska skolor skall vara objektiv. Denna undervisning kan därför inte anses stå i strid med föräldrars eller förmyndares rätt att tillförsäkra barnen religiösa och moraliska uppfostran som står i överensstämmelse med deras egen övertygelse. Även föreskriften i *mom. 4* synes acceptabel från svensk synpunkt. *Art. 14* äger över huvud taget inte tillämpning på svenska förhållanden, och beträffande *art. 15* kan konstateras att den däri återspeglade inställningen till kulturlivet och vetenskapen överensslämmer med den i Sverige förhärskande synen på dessa spörsmål.

Utformningen av verkställighetsbestämmelserna i *art. 16—25* torde få ses i ljuset av åtagandet i *art. 2 mom. 1* om ett i förekommande fall successivt genomförande av konventionsbestämmelserna. Detta åtagande förefaller bäst kunna garanteras genom den föreskrivna rapporteringsskyldigheten.

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter omfattar i det väsentliga de rättigheter, som skulle kunna kallas mänskliga rättigheter i inskränkt, klassisk mening. Av de bestämmelser, som i del II fastställts för konventionens tillämpning, kan i detta sammanhang uppmärksammas vissa delar av *art. 2*. Det torde stå utom tvivel, att det i *mom. 1* stadgade förbudet mot diskriminering i fråga om åtnjutandet av de i konventionen upptagna rättigheterna på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell eller social härkomst, egendom, börd eller ställning i övrigt står i överensstämmelse med svenska rättsgrundsatser. Likaså står föreskriften i *mom. 3*, som syftar till att stärka rättssäkerhetsgarantierna för den enskilde, i samklang med vår rättsordning. Möjligheterna att söka sådan rättelse som där avses vid allmän domstol, specialdomstol eller förvaltningsdomstol eller inom ramen för ett administrativt besvär förfarande är således i Sverige omfattande. Vidare bör erinras om den övervakning som sker genom justitiekanslern och justitieombudsmännen.

Stadgandet i *art. 6 mom. 1*, att varje människa har en inneboende rätt till livet, har i svensk rätt sin motsvarighet i bestämmelserna i brottsbalkens 3 kap. om brott mot liv. Inte heller i övrigt bereder bestämmelserna i denna artikel några svårigheter från svensk synpunkt. Vad som uttalas om avkunnande och verkställande av dödsstraff får jämföras med bestämmelserna i lagen (1948: 450) om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig (ändrad 1964: 199). Enligt 1 § i denna lag får dödsstraff ådömas endast om fängelse på livstid kan följa på brottet. Enligt 26 kap. 4 § brottsbalken får fängelse på livstid inte ådömas för brott som någon begått innan han fyllt 18 år. Dödsstraff kan därför inte heller ådömas någon för brott som han begått innan han fyllt 18 år. Förbudet i *mom. 5* mot avkunnande av dödsstraff för sådana brott har därför motsvarighet i svensk rätt. Även förbudet i *mom. 5* mot verkställighet av dödsstraff mot havande kvinnor överensstämmer med svenska rättsgrundsatser. Ett uttryckligt förbud av detta slag fanns

intaget i 1914 års strafflag för krigsmakten. Det har visserligen ingen direkt motsvarighet i 1948 års lag, men detta innebär ingen skillnad i sak. Enligt 3 § 1948 års lag erfordras nämligen alltid Kungl. Maj:ts tillstånd för verkställighet av ådömt dödsstraff, och det torde ha förutsatts att sådant tillstånd inte skulle lämnas i fråga om havande kvinna (prop. 1948: 144 s. 226). Då det gäller skyddet av rätten till livet kan även anmärkas, att Sverige biträtt konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord, och att lagen (1964: 169) om straff för folkmord utfärdats i anledning därav.

Det i *art. 7* upptagna stadgandet om att ingen må utsättas för tortyr eller för grym, omänsklig eller förnedrande behandling är i full överensstämmelse med i Sverige gällande rättsgrundsatser. Den precisering som gjorts beträffande medicinska och vetenskapliga experiment syftar enligt konventionens förarbeten till att förhindra ett upprepande av de grymheter, som begicks i koncentrationslägren under andra världskriget.

Förbudet i *art. 8* mot slaveri och slavhandel (*mom. 1*) och mot trälldom (*mom. 2*) omfattas av bestämmelserna i 4 kap. brottsbalken om brott mot frihet. Även förbudet mot tvångsarbete (*mom. 3*) synes stå i samklang med svensk rätt, eftersom de fall där arbetsplikt föreligger enligt svensk rätt torde täckas av de i *mom. 3 c*) angivna undantagen. Jag vill särskilt peka på att det inte strider mot konventionen att utkräva arbete av den som är berövad sin frihet till följd av ett av domstol i laga ordning meddelat beslut. Arbetsskyldighet som åläggs den som för brott ådömts frihetsstraff eller annan påföljd eller som dömts till intagning i arbetsanstalt enligt lagen (1964: 450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet (ändrad senast 1969: 263) är således väl förenlig med konventionens bestämmelser. Viss tvekan kan man hysa om den arbetsplikt som enligt 43 § lagen (1954: 579, omtryckt 1971: 307) om nykterhetsvård åvilar den som intagits på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare, eftersom sådant frihetsberövande inte beslutas av organ som enligt svenskt språkbruk utgör domstol. Jag vill dock erinra om att i samband med ratificeringen av den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna föredragande departementschefen ansåg förfarandet vid administrativa frihetsberövanden enligt svensk rätt vara sådant att det motsvarade den europeiska konventionens krav på att visst avgörande skulle fattas av domstol (prop. 1951: 165 s. 11). Jag anser mig på skäl som jag kommer att utveckla vid behandlingen av *art. 9 mom. 4* kunna ansluta mig till denna uppfattning och finner således, att den arbetsplikt som är föreskriven i lagen om nykterhetsvård inte står i strid med *art. 8* av konventionen.

Ett centralt avsnitt i konventionen utgör *art. 9*. Den i *mom. 1* garanterade rätten till frihet och personlig säkerhet är enligt svensk rättsordning skyddad redan genom 16 § regeringsformen. Det är vidare en fast princip i svensk rätt att frihetsberövande inte får ske utom i de fall som särskilt anges i lag. De i *mom. 2—4* intagna bestämmelserna överensstämmer i det

väsentliga med motsvarande bestämmelser i den europeiska konventionen, vilka godtagits av Sverige utan förbehåll.

Vad gäller kravet i *mom. 2* på att den som arresterats vid arresteringen skall underrättas om skälen för åtgärden och därefter ofördröjligen om varje anklagelse mot honom, vill jag peka på att, då någon anhålles, han enligt 24 kap. 9 § rättegångsbalken skall erhålla besked om det brott misstanken avser. Vidare gäller enligt 23 kap. 18 § rättegångsbalken att, då förundersökning fortskridit så långt att någon skäligen misstänks för brott, han skall underrättas om misstanken. Bestämmelser finns också i 23 kap. 18 och 21 §§ om misstänkt persons rätt att ta del av vad som förekommit under förundersökningen. När åtal väcks, skall den tilltalade enligt 45 kap. 9 § rättegångsbalken få del av stämning, stämningsansökan och därvid fogade handlingar.

Vad angår den i *mom. 3* inskrivna rätten för den som berövats friheten på grund av anklagelse för brottslig gärning att ofördröjligen ställas inför domare eller annan ämbetsman, som utrustats med domsmakt, vill jag hänvisa till bestämmelserna i 24 kap. rättegångsbalken, vilka torde uppfylla de krav som konventionen ställer på denna punkt.

Enligt *mom. 4* skall den som berövats friheten ha rätt att få lagligheten av frihetsberövandet prövad av domstol. Bestämmelsen avser inte endast de personer, som anhållits eller häktats som misstänkta för brott utan även personer som av andra skäl berövats friheten. I fråga om de administrativa frihetsberövandena har viss tvëkan yppats, huruvida svensk rätt på denna punkt står i god överensstämmelse med en motsvarande bestämmelse i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna (jfr bl. a. SOU 1960: 19 s. 65 ff). Jag har redan tidigare hänvisat till att föredragande departementschefen i sitt förslag till godkännande av den europeiska konventionen ansett förfarandet vid administrativa frihetsberövanden vara sådant att det motsvarade den europeiska konventionens krav på att visst avgörande skulle fattas av domstol. Jag har vidare inledningsvis framhållit att de båda FN-konventionerna är avsedda att tillämpas på en mängd olika rättssystem av mycket skiftande art och att staterna därför måste anses ha en viss rörelsefrihet då det gäller att överföra konventionsbestämmelserna till sina inhemska rättssystem. Under förarbetena till *mom. 4* anfördes dessutom att med "domstol" inte nödvändigtvis skulle behöva förstås domstolar i den betydelse ordet har i sedvanligt författningsspråk. Den uppfattning, som föredragande departementschefen gett till känna i fråga om den europeiska konventionen, har därför enligt min mening ännu större bärkraft i fråga om FN-konventionen. Mot denna bakgrund finner jag att svensk rätt måste anses uppfylla de krav som ställs av art. 9 *mom. 4*.

Vad sedan angår *mom. 5*, enligt vilket den som utsatts för olagligt frihetsberövande skall ha rätt till skadestånd, vill jag först hänvisa till bestämmelserna i lagen (1945: 118) om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häk-

tade eller dömda m. fl. (ändrad senast 1969: 261). Däremot finns i nu gällande rätt inte några motsvarande bestämmelser med tillämpning på felaktiga frihetsberövanden av andra slag än dem som regleras av 1945 års lag. I den mån olagligt frihetsberövande kan tillskrivas enskild tjänsteman som uppsåtligt eller oaktsamt handlande, finns dock möjlighet att rikta skadeståndsanspråk mot denne tjänsteman.

Det bör vidare erinras om att proposition med förslag till ny lagstiftning om bl. a. det allmännas skadeståndsansvar är under utarbetande inom justitiedepartementet och beräknas kunna föreläggas 1972 års riksdag. Enligt detta förslag avses staten bli i princip ersättningsskyldig för fel och försummelse vid offentlig myndighetsutövning, och därmed torde de krav som ställs av art. 9 mom. 5 bli i allt väsentligt uppfyllda. Dessutom har en utredning under år 1970 tillsatts med uppdrag att behandla frågan om en ytterligare utvidgning av rätten till ersättning av allmänna medel för oriktiga frihetsberövanden.

Bestämmelserna i art. 10 om behandlingen av personer som berövats friheten överensstämmer i sina allmänna drag med den syn på hithörande spörsmål som är vedertagen i Sverige. I väsentliga delar motsvarar artikeln de vid FN:s första kongress angående förhindrande av brott och behandling av brottslingar år 1955 antagna *Standard Minimum Rules*. De principer, som dessa regler vilar på, var redan långt tidigare vägledande inom svensk kriminalvård, och någon anledning till tvekan om att Sverige mer än väl når upp till den standard, som art. 10 syftar till, finns inte. Jag vill emellertid peka på några detaljfrågor som kan uppkomma i detta sammanhang.

Enligt mom. 2 a) av art. 10 skall åtalade personer, utom under utomordentliga förhållanden, hållas åtskilda från dömda personer. Denna bestämmelse svarar mot vad som i princip tillämpas i Sverige. För ett särskilt fall har dock gjorts ett undantag från denna princip. Enligt lagen (1966: 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål (ändrad senast 1971: 640) skall nämligen häktade, som skall undergå rättspsykiatrisk undersökning, i avbidan på att denna undersökning verkställs, kunna förvaras i fångvårdsanstalt och därvid få arbeta och tillbringa fritid tillsammans med andra i anstalten intagna. Det är emellertid att märka, att placeringen av häktad i fångvårdsanstalt har gjorts beroende av den häktades samtycke. För de häktade skall dessutom inte gälla den arbetsplikt som åvilar den som avtjänar frihetsstraff. Under dessa förhållanden finner jag den nämnda lagstiftningen inte strida mot det allmänna syftet bakom bestämmelsen i mom. 2 a), och jag anser det därför inte heller nödvändigt att från svensk sida göra ett särskilt förbehåll till denna bestämmelse.

I mom. 2 b) finns vidare en föreskrift att åtalade unga personer skall hållas åtskilda från vuxna, och enligt mom. 3 gäller en motsvarande bestämmelse om att ungdomsbrottslingar, dvs. unga personer som dömts för

brott, skall hållas åtskilda från vuxna. Rent allmänt kan till en början framhållas, att det i Sverige endast undantagsvis förekommer att unga personer häktas eller döms till frihetsstraff eller annan påföljd som innefattar frihetsberövande.

Vad först angår häktningfallen vill jag hänvisa till 7 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare vari föreskrivs att den som är under 18 år inte får häktas om det inte finns synnerliga skäl för sådan åtgärd. Vidare föreskrivs i 4 § kungörelsen (1958:214) angående tillämpningen av lagen s. d. om behandling av häktade och anhållna m. fl., att det skall eftersträvas att inlagen, särskilt om han är under 21 år, inte utsätts för olämpligt inflytande av annan intagen. Med hänsyn till dessa bestämmelser anser jag att den i konventionen uttryckta principen beträffande häktade har sin motsvarighet i svensk rätt, varför något förbehåll på denna punkt inte är erforderligt.

Vad sedan angår de personer som dömts till frihetsstraff vill jag först framhålla att konventionens bestämmelser har en mycket begränsad tillämpning på svenska förhållanden eftersom enligt 26 kap. 4 § brottsbalken den som är under 18 år inte får dömas till fängelse om det inte finns synnerliga skäl därtill. Även för den som fyllt 18 men inte 21 år föreskrivs en restriktiv användning av fängelsestraff. Enligt 25 § lagen (1964:541) om behandling i fångvårdsanstalt gäller vidare, att vid de intagnas fördelning och behandling hänsyn skall tas bl. a. till deras ålder. Icke desto mindre kan det någon gång vara förenligt med en ung lagöverträdarens intresse, att han placeras i anstalt tillsammans med äldre lagöverträdare. I varje fall synes man inte genom ett åtagande i denna konvention böra binda sig för att avstå från att tillämpa sådana kriminologiska behandlingsmetoder som innebär att unga och gamla lagöverträdare blandas med varandra. Ett svenskt förbehåll på denna punkt synes därför motiverat.

Mot det i *art. 11* stadgade förbudet mot frihetsberövande på grund av oförmåga att fullgöra avtalad förpliktelse finns intet att invända på svensk sida. Ej heller är detta fallet med de garantier för rörelsefriheten, som föreskrivits i *art. 12*. Rätten enligt *mom. 1* och *2* att röra sig fritt, att fritt välja bosättningsort och att utan hinder lämna landet kan begränsas på sätt som anges i *mom. 3*. I svensk lag förekommande begränsningar av nyssnämnda rättigheter får anses stå i överensstämmelse med vad som är tillåtet enligt detta moment. Förbudet enligt *mom. 4* mot att vägra inresa i det egna landet har försetts med det enda förbehållet, att det inte får tillämpas godtyckligt. Enligt förarbetena till bestämmelsen skall denna rätt gälla till förmån inte endast för personer som inreser i det land, vars medborgarskap de innehar, utan även för personer som inreser i det land, där de har fast bostad. Någon anledning att göra förbehåll mot bestämmelsen finns inte från svensk sida. I fråga om annan än svensk medborgare har grunderna för avvísning fastslagits i utlänningslagen (1954:193, ändrad senast

1970: 376) och möjligheten av godtycklig behandling av en inresande utlänning föreligger således inte. Även det i *art. 13* intagna förbudet mot att i andra fall än efter ett i laga ordning fattat beslut avlägsna en utlänning, som lagligen befinner sig på svenskt område, är väl förenligt med utlänningslagstiftningen. Likaså måste de i samband därmed upptagna processuella föreskrifterna bedömas ha full täckning där.

I *art. 14* har upptagits garantier för den enskilde i rättegångsförfarandet. *Mom. 1* hänför sig till rättegången såväl i brottmål som i tvistemål, medan artikeln i övrigt hänför sig till endast rättegången i brottmål. Det inledningsvis gjorda uttalandet om att alla skall vara lika inför domstolarna syftar till att förhindra godtyckliga olikheter i behandlingen inför domstolarna. Samtidigt utesluter det inte distinktioner som är grundade på objektiva skäl.

Vad som i fortsättningen stadgas om rätten till rättvis och offentlig rättegång inför en behörig, oavhängig och opartisk domstol har full täckning i rättegångsbalkens bestämmelser om processen i tviste- och brottmål. Det kan nämnas, att kravet på rättvis och offentlig rättegång inför domstol gäller dels anklagelse för brott, dels prövningen av rättigheter och skyldigheter som väsentligen är av civilrättslig art (jfr särskilt den franska textens uttryck "des contestations sur ses droits et obligations de caractère civil"). Bestämmelsens tillämpningsområde är därför i huvudsak begränsat till frågor som hos oss behandlas som brottmål eller tvistemål enligt rättegångsbalkens regler. För offentligrättsliga ärenden (t. ex. rörande skatter, sociala förmåner eller beviljande av administrativa tillstånd av olika slag), vilka i Sverige i allmänhet handläggs av förvaltningsdomstolar eller i rent administrativ ordning, uppställs alltså inte något krav på offentlig rättegång. Konventionen överensstämmer på denna punkt med motsvarande bestämmelse i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna.

Enligt *mom. 1* gäller vidare, att domar i brottmål och tvistemål skall offentliggöras utom i fall då minderårigas intressen kräver att så inte sker eller då rättegången gäller äktenskapsmål eller förmynderskap för barn. Vad svensk rätt beträffar vill jag på denna punkt först hänvisa till 5 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken, enligt vilket lagrum avkunnande av dom får ske bakom stängda dörrar, om förhandlingen ägt rum bakom stängda dörrar. Har dom avkunnats med uteslutande av offentligheten, får domstol enligt 36 § andra stycket lagen (1937: 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (36 § ändrad senast 1971: 203) också förordna om domens hemlighållande. Detta kan alltså formellt ske även i andra fall än dem som faller under de i *mom. 1* angivna undantagen från regeln om domars offentlighet.

Emellertid torde det enligt *mom. 1* inte krävas mera än att själva domslutet blir offentligt, och det är utan tvivel en mycket allmän praxis bland

svenska domstolar att offentliggöra åtminstone domslutet. Det har dock någon gång nämnts, att det undantagsvis (t. ex. i mål rörande olovlig under rättelseverksamhet, där det kan finnas ett särskilt intresse att skydda den dömde för politisk förföljelse) skulle kunna finnas skäl att hemlighålla även själva domslutet (SOU 1966: 60 s. 89 och 224). Om ett sådant undantagsfall någon gång skulle uppkomma, bör man dock observera, att den formella avvikelserna från art. 14 mom. 1 sker för att skydda den dömde från att utsättas för kränkningar av andra mänskliga rättigheter.

På grund av vad nu sagts anser jag inte någon brist på överensstämmelse föreligga mellan svensk rätt och art. 14 mom. 1.

Den i *mom. 2* inskrivna oskuldspresumtionen svarar mot en grundläggande princip i svensk rätt.

De i *mom. 3* upplagna rättegångsgarantierna torde stå i överensstämmelse med rättegångsbalkens bestämmelser. Rätten i *mom. 3 a)* att bli under rättad om innebörden av och grunden för anklagelse har sin motsvarighet i rättegångsbalkens regler i 23 kap. 21 § fjärde stycket om rätt för den misstänkte att, sedan åtal beslutats, få avskrift av förundersökningsprotokoll eller anteckningar från förundersökningen samt i 45 kap. 9 § andra stycket om delgivning med den tilltalade av stämning jämte stämningssökan och därvid fogade handlingar. Redan under förundersökningen skall f. ö. enligt 23 kap. 18 § första stycket den misstänkte få kännedom om vad som förekommit vid förundersökningen i den mån det kan ske utan men för utredningen. Rätten för anklagad enligt *mom. 3 d)* att bli rannsakar i sin närvaro kan inte anses utgöra hinder mot att brottmål i vissa fall får handläggas i den tilltalades utvaro (46 kap. 15 § rättegångsbalken) utan torde endast innebära, att tilltalad som kommer tillstådes inte får vägras att närvara vid rättegången. Med denna tolkning överensstämmer bestämmelsen med vad som gäller enligt svensk rätt. I *mom. 3 d)* föreskrivs vidare att en tilltalad, som inte har rättegångsbiträde, skall underrättas om rätten att ha sådant biträde. Någon bestämmelse som föreskriver att den tilltalade skall underrättas härom vid själva rättegången finns inte i svensk rätt. Däremot skall enligt 12 § förundersökningskungörelsen (1947: 948) den som skiligen misstänks för brott, i samband med att han underrättas om misstanken, få underrättelse om rätten att redan under förundersökningen anlita biträde av försvarare. Genom denna bestämmelse får svensk rätt anses uppfylla konventionens krav i detta hänseende. Vad slutligen angår bestämmelsen i *mom. 3 f)* om rätten att kostnadsfritt åtnjuta biträde av tolk kan hänvisas till bestämmelserna i 5 kap. 6 och 8 §§ rättegångsbalken. Av dessa bestämmelser framgår att tolk förordnas av domstolen och erhåller ersättning av allmänna medel. I brottmål, vari åklagare för talan, skall ersättningen gäldas av statsverket. Dessa bestämmelser synes helt motsvara vad som krävs enligt *mom. 3 f)*.

Det allmänna stadgandet i *mom. 4* om unga lagöverträdare överensstäm-

mer med de principer, som tillämpas i Sverige. Rätten att överklaga fällande dom i brottmål enligt *mom. 5* svarar mot den svenska brottmålsprocessens regler utom i fråga om de sällsynta mål i vilka högsta domstolen dömer i första instans (3 kap. 3 § rättegångsbalken). Vad sedan angår bestämmelsen i *mom. 6* om rätt till skadestånd vill jag hänvisa till vad jag tidigare anfört i fråga om skadeståndsbestämmelsen i art. 9 *mom. 5*. Vad i *mom. 7* föreskrivs att ingen på nytt får rannsakas eller straffas för ett brott, för vilket han redan blivit fälld till ansvar eller frikänd, överensstämmer med den huvudprincip om domars rättskraft som gäller också i svensk rätt. I vissa fall kan emellertid resning beviljas och detta enligt 58 kap. 3 § rättegångsbalken även till den tilltalades nackdel, vilket inte torde stå i överensstämmelse med *mom. 7*. Jag finner därför att Sverige bör göra ett förbehåll på denna punkt.

Den straffrättsliga legalitetsprincipen, som behandlas i *art. 15*, är en fundamental grundsats även i svensk straffrätt. För det fall att efter brottets begående ny lag stiftas som föreskriver ett lindrigare straff, föreskrivs i art. 15 att den skyldige skall komma i åtnjutande av strafflindringen. Samma princip skall tillämpas i svensk rätt enligt 5 § andra stycket lagen (1964:163) om införande av brottsbalken, men ett undantag föreligger när fråga är om gärning som under viss tid varit straffbelagd på grund av då rådande särskilda förhållanden. Detta undantag behöver emellertid inte anses stå i strid med art. 15. Syftet med bestämmelsen att en brottsling skall få dra fördel av en strafflindring som inträtt efter brottets begående är nämligen att en ändrad och humanare syn på en viss typ av brott bör få göra sig gällande för alla sådana brott som blir föremål för domstols bedömning, oavsett när de begåtts. I de speciella fall, som avses med undantagsbestämmelsen i 5 § andra stycket lagen om införande av brottsbalken, rör det sig emellertid inte om någon ny syn på gärningens straffvärdhet, utan strafflindringen beror på förändrade yttre förhållanden, och det saknas då anledning att låta en strafflindring få retroaktiv verkan. Jag vill vidare påpeka att det i vissa fall kan finnas skäl att ersätta straffrättsliga sanktioner med sanktioner av annat slag. I sådana fall är avkriminaliseringen inte nödvändigtvis ett uttryck för en ändrad samhällssyn på gärningen i fråga, och det kan därför finnas skäl att låta den äldre lagen förbli tillämplig på gärningar som begåtts före den nya lagens ikraftträdande. Ett fall av detta slag föreligger i fråga om skattebrottslagen (1971:69), som i vissa hänseenden innefattat en avkriminalisering men som ändå inte gjorts tillämplig på gärningar som begåtts före lagens ikraftträdande. Med hänsyn till de speciella skäl som föreligger i detta fall (prop. 1971:10 s. 310 f) torde det här vara fråga om ett ståndpunktstagande som är förenligt med en rimlig tolkning av art. 15. Denna artikel bör därför i sin helhet kunna godtagas av Sverige.

Bestämmelsen i *art. 16* om att envar skall tillerkännas ställning som

rättssubjekt har avseende endast på fysiska personer. Den överensstämmer uppenbarligen med svensk rätts ståndpunkt. Det i *art. 17* stadgade skyddet mot godtyckliga och olagliga ingripanden i privat- och familjeliv, hem och korrespondens samt mot angrepp på heder och anseende täcks av brottsbalkens bestämmelser i 4 kap. om brott mot frihet och frid samt i 5 kap. om ärekränkning. De möjligheter till intrång i dessa rättigheter, som svensk rätt tillåter, grundar sig på lag och står därmed i överensslämmelse med förevarande artikel. Det kan i detta sammanhang också erinras om att integritetsskyddskommitténs arbete torde kunna förväntas komma att resultera i ett förstärkt rättsskydd för privatlivets helgd. Kommittén har i september 1970 avgett ett delbetänkande med förslag till bl. a. en ny bestämmelse i brottsbalken om olovlig avlyssning (SOU 1970: 47).

Skyddet för religionsfriheten i *art. 18*, sådant detta preciseras i *mom. 1—3*, har full täckning i religionsfrihetslagen (1951: 680; ändrad senast 1971: 606). Uppenbarligen är även tanke- och samvetsfriheten skyddad i Sverige i den utsträckning som krävs enligt *art. 18. Mom. 4* har — i likhet med *art. 13 mom. 3* i den förut behandlade konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter — sin motsvarighet i UNESCO-konventionen mot diskriminering inom undervisningen. Religionsundervisningen i svenska skolor skall vara objektiv, och något svenskt förbehåll synes därför inte heller behöva göras mot *mom. 4*. Den i *art. 19* föreskrivna åsikts- och yttrandefriheten utgör inget hinder mot ett svenskt tillträde till konventionen. De begränsningar i yttrandefriheten som kan förekomma enligt svensk lag har full täckning i de undantag från huvudregeln, som artikeln uttryckligen medger.

I fråga om *art. 20 mom. 1*, som föreskriver att all krigspropaganda skall vara förbjuden i lag, vill jag först erinra om att Sverige liksom de övriga nordiska länderna röstade mot denna bestämmelse då den år 1961 behandlades i FN:s generalförsamlings tredje utskott. I en röstförklaring, som var gemensam för de skandinaviska delegationerna, sade den norske delegaten att delegationerna hade röstat mot artikeln, eftersom man ansåg att den innebar en ytterligare begränsning i den yttrandefrihet, som behandlades i *art. 19*. De skandinaviska länderna ansåg varje slag av krigspropaganda förkastlig men höll för troligt att konventionsbestämmelsen kunde missbrukas och användas till att kringskära yttrandefriheten.

Inför den svenska ratificeringen av konventionen har noggrant övervägts om man bör i brottsbalken införa en bestämmelse som kriminaliserar krigspropaganda. Över en promemoria i detta ämne, vilken upprättats inom justitiedepartementet (Ju 1970: 19), har yttranden inhämtats från en rad myndigheter och organisationer. På grundval av detta material har chefen för justitiedepartementet funnit sig inte böra framlägga förslag om lagstiftning mot krigspropaganda med hänsyn till svårigheterna att avgränsa del straffbara området och till de konsekvenser för den fria samhällsdebat-

ten som en sådan lagstiftning skulle kunna få. I stället bör man från svensk sida göra ett särskilt förbehåll på denna punkt vid ratificeringen av konventionen.

I fråga om bestämmelsen i *art. 20 mom. 2* vill jag hänvisa till brottsbalkens regler i 16 kap. 8 § om hets mot folkgrupp och i 16 kap. 9 § om olaga diskriminering. Genom denna lagstiftning har de intressen som ligger bakom *mom. 2* tillgodosetts på ett tillfredsställande sätt. Jag finner därför inte skäl att föreslå något förbehåll i fråga om *mom. 2*.

Den i *art. 21* stadgade rätten till fredliga sammankomster har full täckning i lagen (1956:618) om allmänna sammankomster (ändrad senast 1971:615). I fråga om rätten till föreningsfrihet enligt *art. 22* må erinras om lagen om förenings- och förhandlingsrätt samt om vad som i övrigt anförts vid *art. 8* i konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Det kan tilläggas, att *art. 22* innebär ett förbud för det allmänna att hindra enskilda personer att bilda eller inträda i föreningar, t. ex. i fackföreningar, men att bestämmelsen inte torde medföra någon rätt för enskild person att bli medlem av förening mot styrelsens eller föreningsmedlemmarnas vilja. Inte heller den inställning till familjen och äktenskapet, som återspeglas i *art. 23*, föranleder någon erinran för svenskt vidkommande. Av de rättigheter, som enligt *art. 24* särskilt tillkommer barn, synes den i *mom. 3* stadgade föreskriften om att varje barn har rätt att förvärva ett medborgarskap kräva en kommentar. Enligt en förklaring, som framfördes vid utskottsbehandlingen av förslaget till förevarande bestämmelse av en av förslagsställarna, skulle den ses endast som en principförklaring och på intet sätt vara avsedd att påverka t. ex. lagstiftningen i stater, som — i likhet med Sverige — grundar sin medborgarskapsrätt på härstamningsprincipen.

Den i *art. 25* inskrivna rätten att direkt eller indirekt deltaga i det politiska livet samt att få tillträde till allmän tjänst står i full samklang med grunderna för det svenska demokratiska samhällsskicket. Det kan i detta sammanhang nämnas, att den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna i *art. 16* innehåller en uttrycklig bestämmelse som medger konventionsstaterna att utan hinder av bestämmelserna om yttrandefrihet, frihet att deltaga i fredliga sammankomster, föreningsfrihet och förbud mot diskriminering föreskriva inskränkningar i utlänningars politiska verksamhet. Någon motsvarande bestämmelse finns visserligen inte i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, men det bör framhållas att inskränkningar av sådant slag ändå kan göras med stöd av *art. 19 mom. 3*, *art. 21* andra punkten och *art. 22 mom. 2*.

I *art. 26* har upptagits principen om allas likhet inför lagen och om rätt till samma skydd av lagen utan åtskillnad av något slag. Som förbud mot diskriminering sträcker sig denna bestämmelse väsentligt längre än *art. 14* i den europeiska konventionen, som förbjuder diskriminering endast i fråga

om åtnjutande av de i konventionen garanterade fri- och rättigheterna. Det kan i och för sig vara svårt att avgöra om svensk rätt på vissa punkter innehåller bestämmelser som kan anses vara diskriminerande. Otvivelaktigt finns i svensk lag bestämmelser, som ställer exempelvis utlänningar i ett annat läge än svenska medborgare. Avgörande för om sådana bestämmelser skall anses diskriminerande är närmast, om det i varje särskilt fall finns objektivt godtagbara skäl för en olikartad behandling.

I vart fall är det uppenbart, att principen i art. 26 har utomordentligt starkt stöd i det svenska rättsmedvetandet och att den otvivelaktigt är att anse som en accepterad allmän grundsats i svensk rätt. Med hänsyn härtill bör art. 26 kunna utan svårighet godtagas från svensk sida. Kravel på att förbudet mot diskriminering skall grundas på lag innebär inte att i den inhemska rätten måste ingå ett lagstadgande som uttryckligen förbjuder diskriminering, utan det måste anses vara tillfyllest att lagstiftningen bygger på en sådan princip. För svensk rätts vidkommande kan pekas på 16 § regeringsformen, som i väsentliga avseenden stadfäster principen om allas likhet inför lagen. Jag vill också erinra om stadgandet om olaga diskriminering i 16 kap. 9 § brottsbalken.

Bestämmelsen i art. 27 om skydd för minoriteter medför inga svårigheter på svensk sida.

Vid tillkomsten av den europeiska konventionen för de mänskliga rättigheterna betecknade det rättsmaskineri, vilket tillskapats genom denna för att trygga uppfyllandet av de förpliktelser som de fördragsslutande staterna åtagit sig genom konventionen, en vittgående nyhet. Staternas efterlevnad av konventionens bestämmelser inte endast i förhållande till varandra eller varandras medborgare utan kanske främst i förhållande till deras egna medborgare kunde sålunda övervakas av mellanfolkliga organ. I ett utlåtande i april 1952 i anledning av väckta motioner om en allmän översyn av gällande regler om frihetsberövanden uttalade första lagutskottet på tal om Sveriges erkännande av den individuella besvärsrätten enligt art. 25, att Sverige genom sin anslutning "till ett internationellt forum avhänt sig bedömandet av frågan, huruvida svensk rätt står i överensstämmelse med konventionen" (1LU 1952: 17 s. 26). Den betydelse man på svensk sida fäst vid detta rättsmaskineri framgår av att Sverige — liksom flertalet övriga fördragsslutande stater — inte endast godtagit den individuella besvärsrätten (art. 25) utan även erkänt domstolens behörighet (art. 46).

Med hänsyn till den betydelse det skulle ha för efterlevnaden av konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter att enskilda tillförsäkrades någon form av talerätt vid kränkningar av konventionen är det naturligt, att bl. a. Sverige under förarbetena till konventionen arbetade för att en ordning motsvarande den genom den europeiska konventionen tillskapade skulle införas för att trygga efterlevnaden av de i konventionen in-

skrivna fri- och rättigheterna. Emellertid förelåg inte förutsättningar för enighet på denna punkt. I konventionen har därför upptagits bestämmelser blott om ett fakultativt förfarande för avgörande av mellanstatliga tvister (*art. 41 och 42*). Till skillnad från samma förfarande i den europeiska konventionen, vilket, i fall där en kränkning av konventionen konstateras, leder fram till ett för den berörda staten bindande beslut av Europarådets ministerkommitté eller av domstolen, kommer ett förfarande inför FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna eller en av denna tillsatt förlikningskommision *ad hoc* att resultera endast i rekommendationer, vilka en fördragsslutande stat inte uttryckligen har förbundit sig att betrakta som bindande. Denna svaghet i verkställighetsbestämmelserna är beklaglig. Proceduren motsvarar dock vad man maximalt kunnat enas om.

Inom Europarådsstaternas krets har bl. a. frågan om samexistensen av kontrollsystemen i å ena sidan den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och å andra sidan konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter uppmärksammats. Europarådets ministerkommitté har den 15 maj 1970 på ställföreträdarnivå antagit en resolution av innehåll, att stater som är bundna av den europeiska konventionen och även avgett förklaring enligt art. 41 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter som regel skall begagna sig av det förfarande, som den europeiska konventionen erbjuder, vid lösandet av mellanstatliga tvister, som gäller fri- och rättigheter vilka är garanterade av båda konventionerna. Resolutionen förutsätter, att berörda stater skall agera på detta sätt, tills det genom en auktoritativ tolkning av art. 62 i den europeiska konventionen blivit klarlagt, huruvida staterna genom att godtaga denna artikel utesluter möjligheten att använda annat internationellt forum vid tvist som kan bringas inför organ tillskopat genom denna konvention.

Vid sidan om det nyssnämnda fakultativa kontrollmaskineriet föreskriver konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter i *art. 40* även en obligatorisk rapporteringsskyldighet. Beträffande genomförandet av denna får jag hänvisa till vad som tidigare anförts vid verkställighetsbestämmelserna i konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Det bör f. ö. nämnas att föreskriften i *art. 43* om att medlemmarna i kommittén för de mänskliga rättigheterna och av denna tillsatta förlikningskommissioner *ad hoc* skall åtnjuta samma förmåner som dem som konventionen den 13 februari 1946 rörande FN:s privilegier och immuniteter tillerkänner experter på uppdrag för FN, förutsätter tillägg till 3 § lagen (1966: 664) med vissa bestämmelser om immunitet och privilegier. Förslag om ändring i denna lag har framlagts på anmälan av chefen för justitiedepartementet (prop. 1971: 21).

Att en fakultativ ordning med individuell klagorätt trots invändningar av principiell natur från ett stort antal staters sida kunnat införas genom *fakultativa protokollet till konventionen om medborgerliga och politiska rät-*

tigheter måste naturligtvis hälsas med tillfredsställelse. På samma gång måste man emellertid beklaga, att inte heller denna ordning når upp till samma standard som motsvarande ordning i den europeiska konventionen, därigenom att avgöranden i anledning av individuella klagomål lika litet som avgöranden i mellanställiga tvister har gjorts bindande för den berörda staten. Denna svaghet hör dock inte lägga hinder i vägen för att Sverige accepterar den individuella klagorätten genom att ratificera protokollet.

I protokollet har för övrigt medlagits bestämmelser, som syftar till att garantera att klagorätten inte missbrukas och som i stort sett överensstämmer med motsvarande regler i den europeiska konventionen. På en väsentlig punkt föreligger dock en skillnad. Den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna kan sålunda inte behandla en framställning, som redan prövats vid annat internationellt forum och som inte innehåller några relevanta nya upplysningar (art. 27: 1: b). I FN-protokollet föreskrivs endast att kommittén för de mänskliga rättigheterna skall vara förhindrad pröva en framställning, om samma ärende samtidigt är föremål för internationell undersökning eller reglering i annan form. Det skulle sålunda bli möjligt att i samma sak klaga först till den europeiska kommissionen och sedan till FN-kommittén.

Som jag tidigare har nämnt, har inom Europarådsstaternas krets frågan om samexistensen av kontrollsystemen i den europeiska konventionen och FN-konventionen uppmärksamrats. Frågan har sålunda studerats av Europarådets expertkommitté för de mänskliga rättigheterna och av en inom den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna utsedd arbetsgrupp. Dessa utredningar har resulterat i att Europarådets ministerkommitté i maj 1970 på ställföreträdarnivå beslutat att till medlemsstaterna överlämna texten till ett uttalande som medlemsstaterna, om de så önskar, kan göra i samband med ratifikationen av det fakultativa protokollet. Uttalandet, som enligt ministerkommittén kan ha formen av en tolkningsförklaring eller ett förbehåll, går ut på att FN-kommittén inte skall kunna pröva en framställning från en enskild person, om det framkommer att samma ärende är eller *har varit* föremål för internationell undersökning eller prövning i annan form.

Frågan om samexistensen av de båda kontrollsystemen har också varit föremål för överläggningar mellan företrädare för de nordiska ländernas utrikes- och justitieministerier. Vid dessa överläggningar har man enats om att man i samband med ratifikation av protokollet bör göra ett uttalande av det innehåll som föreslagits av Europarådets ministerkommitté för att undvika en kompetenskonflikt mellan den europeiska kommissionen och FN-kommittén.

Mot tanken på att göra ett uttalande av detta slag kan givetvis anföras att det kan leda till vissa vanskligheter i den praktiska tillämpningen. Om man vill undvika dubbelklagan, uppkommer nämligen alltid frågan om den sak

som görs till föremål för en ny ansökan är identisk med den sak som prövats i ett tidigare förfarande, och bedömningen härav kan i många fall vara mycket intrikat och arbetskrävande. Å andra sidan måste emellertid konstateras, att det skulle vara otillfredsställande om en klagande som inte haft framgång vid den europeiska kommissionen skulle ha en generell rätt att vända sig till FN-kommittén med samma klagomål. FN-kommittén skulle härigenom komma att i viss mån framstå som en appellinstans i förhållande till den europeiska kommissionen, vilket skulle vara ägnat att undergräva dennas auktoritet.

Trots de betänkligheter, för vilka jag har redogjort, ansluter jag mig därför till uppfattningen att Sveriges ratificering av det fakultativa protokollet bör förenas med ett uttalande, varigenom sådan dubbelklagan utesluts för svenskt vidkommande. Uttalandet bör få formen av ett förbehåll.

Jag vill särskilt framhålla, att denna begränsning av klagorätten på intet sätt påverkar den enskildes möjligheter att från början välja mellan förfarandet inför den europeiska kommissionen och förfarandet inför FN-kommittén. Den utesluter endast att klaganden skall kunna använda båda förfarandena efter varandra.

Förbehållet bör vidare förstås så, att det utesluter dubbelklagan endast i fall då den europeiska kommissionen gått in på en saklig prövning av klagomålet, vilken dock kan ha varit av summarisk art och ha lett till att klagomålet befunnits vara uppenbart ogrundat (art. 27:2 i den europeiska konventionen). Har däremot den europeiska kommissionen avvisat klagomålet på formell grund, t. ex. därför att det gäller en fråga som inte täcks av konventionens bestämmelser, bör hinder inte föreligga att inbringa samma klagomål inför FN-kommittén. Dubbelklagan bör vidare vara utesluten endast såvida rättsläget är detsamma i båda fallen. Om däremot klagomålet gäller en punkt på vilken FN-konventionen ger ett mera långtgående skydd än den europeiska konventionen, bör det vara möjligt för klaganden att ta detta ökade skydd i anspråk genom att rikta en ny hänvändelse till FN-kommittén även om han först utan framgång klagat till den europeiska kommissionen.

I prop. 1970:87 om godkännande av Sveriges anslutning till FN-konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering förutskickades att man i förevarande sammanhang också skulle ta ställning till frågan om konkurrensen mellan, å ena sidan, den europeiska konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och, å andra sidan, rasdiskrimineringskonventionen. Utgångspunkten vid dessa överväganden skulle vara att Sverige skall underkasta sig den enskilda klagorätten enligt rasdiskrimineringskonventionen.

I fråga om dessa konkurrenssituationer vill jag anföra följande. Möjligheten att först klaga till den enligt rasdiskrimineringskonventionen upprättade kommittén och därefter till den europeiska kommissionen eller FN-

kommittén för de mänskliga rättigheterna kommer att vara utesluten genom dels den tidigare omnämnda bestämmelsen i den europeiska konventionen, dels det förbehåll som enligt mitt förslag Sverige bör göra i samband med ratificeringen av det fakultativa protokollet till FN-konventionen. Fråga uppkommer emellertid om dubbelklagan skall tillåtas i motsatt riktning, dvs. att en klagande vänder sig först till den europeiska kommissionen eller FN-kommittén och därefter till rasdiskrimineringskommittén.

Rasdiskrimineringskonventionen innehåller inga regler, som begränsar rasdiskrimineringskommitténs behörighet att behandla ärenden som är eller har varit föremål för internationell undersökning eller prövning i annan form. Om man anser en sådan begränsning av kommitténs kompetens vara önskvärd, erfordras därför en uttrycklig förklaring eller ett förbehåll i samband med godtagandet av den enskilda klagorätten enligt konventionen. De principiella synpunkter som jag tidigare anfört för och emot ett förbehåll vid ratificeringen av det fakultativa protokollet till FN-konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter är givetvis av betydelse också när det gäller förhållandet mellan den europeiska konventionen och FN-konventionen, å ena sidan, och rasdiskrimineringskonventionen, å andra sidan. Det bör emellertid särskilt övervägas om det i förhållandet mellan dessa konventioner finns något ytterligare element som förtjänar beaktande. Det skulle kunna med visst fog göras gällande att en klagande, med hänsyn till att rasdiskrimineringskonventionen på sitt speciella tillämpningsområde innefattar en mera utförlig och detaljerad reglering, bör ha möjlighet att till sitt skydd åberopa denna konvention även efter det att han utan framgång vänt sig till den europeiska kommissionen eller FN-kommittén för de mänskliga rättigheterna under åberopande av de mera allmänna bestämmelserna om förbud mot diskriminering i den europeiska konventionen eller i FN-konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Rasdiskrimineringskonventionen skulle sålunda kunna ses som ett mera förfinat och därför mera effektivt instrument i kampen mot rasdiskriminering, och det skulle med ett sådant synsätt vara rimligt att inte vägra någon enskild person, som anser sig utsatt för diskriminering, att begagna sig av detta instrument.

Det anförda resonemanget leder dock inte nödvändigtvis till slutsatsen att ett förbehåll inte bör göras i fråga om rätten att klaga till rasdiskrimineringskommittén. I själva verket når man det önskade resultatet även med ett förbehåll av det slag som jag förordat i fråga om det fakultativa protokollet till FN-konventionen. Ett sådant förbehåll skulle nämligen inte hindra en klagande att vända sig till rasdiskrimineringskommittén efter en resultatlös klagan till annat organ i de fall då rasdiskrimineringskonventionen verkligen kan sägas ge ett starkare rättsligt skydd än de övriga konventionerna. Förbudet mot dubbelklagan föreslås således bli begränsat till de fall då bestämmelserna i de båda berörda konventionerna i sak överensstämmer med

varandra. Däremot bör t. ex. i fall, då den diskriminering som avses med ett klagomål inte omfattas av den europeiska konventionen men väl av rasdiskrimineringskonventionen eller då rasdiskrimineringskonventionen ger ett mera långtgående skydd än den europeiska konventionen, hinder inte föreligga för en klagande att vända sig till rasdiskrimineringskommittén även om han först gjort ett försök att få saken behandlad av den europeiska kommissionen. Om man på detta sätt preciserar innebörden av det förbehåll som skall göras, blir förbudet mot dubbelklagan begränsat till de fall då det är fråga om att i två olika förfaranden pröva samma sakmaterial på likartad rättslig grundval, och jag kan då inte finna skäl att i fråga om rasdiskrimineringskonventionen göra en annan bedömning än den vartill jag kommit i fråga om FN-konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

I enlighet med vad som uttalats i prop. 1970: 87 om godkännande av Sveriges anslutning till rasdiskrimineringskonventionen har utgångspunkten för mina överväganden varit att Sverige skall underkasta sig den enskilda klagorätten enligt denna konvention. Någon anledning till ändring i denna ståndpunkt föreligger inte, och jag vill därför förorda att Sverige vid ratificering av rasdiskrimineringskonventionen avger förklaring enligt art. 14: 1 av innehåll att Sverige erkänner rasdiskrimineringskommitténs behörighet att ta upp och pröva framställningar från sådana enskilda personer eller grupper av enskilda som påstår sig ha genom Sverige blivit utsatta för kränkning av någon av de i konventionen angivna rättigheterna. I förklaringen bör vidare intagas ett förbehåll om att kommittén inte skall kunna pröva en framställning om det framkommer att samma ärende är eller har varit föremål för internationell undersökning eller prövning i annan form.

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att godkänna

- 1) Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter med angivet förbehåll mot art. 7;
- 2) Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter med angivna förbehåll mot art. 10 mom. 3, art. 14 mom. 7 och art. 20 mom. 1 och med förklaring enligt art. 41 i konventionen;
- 3) fakultativa protokollet till Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter med tidigare angivet förbehåll i fråga om den individuella klagorätten;
- 4) att Sverige vid ratifikationen av konventionen om avskaffande av rasdiskriminering avger förklaring enligt art. 14 i konventionen med angivet förbehåll.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

**International Covenant on Economic,
Social and Cultural Rights**

*The States Parties to the present
Covenant,*

Considering that, in accordance with the principles proclaimed in the Charter of the United Nations, recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world,

Recognizing that these rights derive from the inherent dignity of the human person,

Recognizing that, in accordance with the Universal Declaration of Human Rights, the ideal of free human beings enjoying freedom from fear and want can only be achieved if conditions are created whereby everyone may enjoy his economic, social and cultural rights, as well as his civil and political rights,

Considering the obligation of States under the Charter of the United Nations to promote universal respect for, and observance of, human rights and freedoms,

Realizing that the individual, having duties to other individuals and to the community to which he belongs, is under a responsibility to strive for the promotion and observance of the rights recognized in the present Covenant,

Agree upon the following articles:

PART I

Article 1

1. All peoples have the right of self-determination. By virtue of that

**Pacte international relatif aux droits
économiques, sociaux et culturels**

Les Etats parties au présent Pacte,

Considérant que, conformément aux principes énoncés dans la Charte des Nations Unies, la reconnaissance de la dignité inhérente à tous les membres de la famille humaine et de leurs droits égaux et inaliénables constitue le fondement de la liberté, de la justice et de la paix dans le monde,

Reconnaissant que ces droits découlent de la dignité inhérente à la personne humaine,

Reconnaissant que, conformément à la Déclaration universelle des droits de l'homme, l'idéal de l'être humain libre, libéré de la crainte et de la misère, ne peut être réalisé que si des conditions permettant à chacun de jouir de ses droits économiques, sociaux et culturels, aussi bien que de ses droits civils et politiques, sont créées,

Considérant que la Charte des Nations Unies impose aux Etats l'obligation de promouvoir le respect universel et effectif des droits et des libertés de l'homme,

Prenant en considération le fait que l'individu a des devoirs envers autrui et envers la collectivité à laquelle il appartient et est tenu de s'efforcer de promouvoir et de respecter les droits reconnus dans le présent Pacte,

Sont convenus des articles suivants:

PREMIERE PARTIE

Article premier

1. Tous les peuples ont le droit de disposer d'eux-mêmes. En vertu de

Bilaga 1

(Översättning)

**Internationell konvention om ekonomiska,
sociala och kulturella rättigheter***Konventionsstaterna,*

som anser att, i överensstämmelse med de i Förenta Nationernas stadga uppställda principerna, erkännandet av det inneboende värdet hos alla medlemmar av människosläktet och av deras lika och oförtytterliga rättigheter utgör grundvalen för frihet, rättvisa och fred i världen,

som erkänner att dessa rättigheter härrör från det inneboende värdet hos varje människa,

som erkänner att, i överensstämmelse med den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, framtidsmålet med fria människor, som åtnjuter frihet från fruktan och nöd, endast kan uppnås, om sådana villkor skapas att envar må åtnjuta sina ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter liksom sina medborgerliga och politiska rättigheter,

som beaktar att Förenta Nationernas stadga ålägger staterna att främja den allmänna respekten för och iakttagandet av mänskliga rättigheter och friheter,

som tar hänsyn till att varje människa har plikter mot andra människor och mot det samhälle han tillhör och att han är skyldig att medverka till att de i denna konvention inskrivna rättigheterna främjas och iakttagas,

överenskommer om följande artiklar:

DEL I*Artikel 1*

1. Alla folk har självbestämmanderätt. Med stöd av denna rätt äger

right they freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development.

2. All peoples may, for their own ends, freely dispose of their natural wealth and resources without prejudice to any obligations arising out of international economic co-operation, based upon the principle of mutual benefit, and international law. In no case may a people be deprived of its own means of subsistence.

3. The States Parties to the present Covenant, including those having responsibility for the administration of Non-Self-Governing and Trust Territories, shall promote the realization of the right of self-determination, and shall respect that right, in conformity with the provisions of the Charter of the United Nations.

PART II

Article 2

1. Each State Party to the present Covenant undertakes to take steps, individually and through international assistance and co-operation, especially economic and technical, to the maximum of its available resources, with a view to achieving progressively the full realization of the rights recognized in the present Covenant by all appropriate means, including particularly the adoption of legislative measures.

2. The States Parties to the present Covenant undertake to guarantee that the rights enunciated in the present Covenant will be exercised without discrimination of any kind as to race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

3. Developing countries, with due regard to human rights and their

ce droit, ils déterminent librement leur statut politique et assurent librement leur développement économique, social et culturel.

2. Pour atteindre leurs fins, tous les peuples peuvent disposer librement de leurs richesses et de leurs ressources naturelles, sans préjudice des obligations qui découlent de la coopération économique internationale, fondée sur le principe de l'intérêt mutuel et du droit international. En aucun cas, un peuple ne pourra être privé de ses propres moyens de subsistance.

3. Les Etats parties au présent Pacte, y compris ceux qui ont la responsabilité d'administrer des territoires non autonomes et des territoires sous tutelle, sont tenus de faciliter la réalisation du droit des peuples à disposer d'eux-mêmes, et de respecter ce droit, conformément aux dispositions de la Charte des Nations Unies.

DEUXIEME PARTIE

Article 2

1. Chacun des Etats parties au présent Pacte s'engage à agir, tant par son effort propre que par l'assistance et la coopération internationale, notamment sur les plans économique et technique, au maximum de ses ressources disponibles, en vue d'assurer progressivement le plein exercice des droits reconnus dans le présent Pacte par tous les moyens appropriés, y compris en particulier l'adoption de mesures législatives.

2. Les Etats parties au présent Pacte s'engagent à garantir que les droits qui y sont énoncés seront exercés sans discrimination aucune fondée sur la race, la couleur, le sexe, la langue, la religion, l'opinion politique ou toute autre opinion, l'origine nationale ou sociale, la fortune, la naissance ou toute autre situation.

3. Les pays en voie de développement, compte dûment tenu des droits

de fritt bestämma sin politiska ställning och fullfölja sin egen utveckling på de ekonomiska, sociala och kulturella områdena.

2. Alla folk må för sina egna syften fritt förfoga över sina naturrikedomar och naturtillgångar, dock att detta ej må ske till förfång för förpliktelser, som följer av det på principen om det gemensamma intresset grundade internationella samarbetet på det ekonomiska området och den internationella rätten. I innet fall skall ett folk kunna berövas sina egna utkomstmöjligheter.

3. Konventionsstaterna, däribland de stater som har ansvaret för administrationen av icke-självstyrande områden och förvaltarskapsområden, skall medverka till att folkens självbestämmanderätt förverkligas, och de skall respektera denna rätt i överensslämmelse med bestämmelserna i Förenta Nationernas stadga.

DEL II

Artikel 2

1. Varje konventionsstat förpliktar sig att genom såväl egna åtgärder som internationellt bistånd och samarbete, framför allt på de ekonomiska och tekniska områdena, till fullo utnyttja sina tillgängliga resurser för att säkerställa, att de i denna konvention inskrivna rättigheterna gradvis förverkligas i sin helhet genom alla därtill ägnade medel, i synnerhet genom åtgärder på lagstiftningens område.

2. Konventionsstaterna förpliktar sig att garantera, att de i denna konvention inskrivna rättigheterna får utövas utan åtskillnad av något slag på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell eller social härkomst, förmögenhet, börd eller ställning i övrigt.

3. Utvecklingsländerna må med tillbörligt beaktande av de mänsk-

national economy, may determine to what extent they would guarantee the economic rights recognized in the present Covenant to non-nationals.

Article 3

The States Parties to the present Covenant undertake to ensure the equal right of men and women to the enjoyment of all economic, social and cultural rights set forth in the present Covenant.

Article 4

The States Parties to the present Covenant recognize that, in the enjoyment of those rights provided by the State in conformity with the present Covenant, the State may subject such rights only to such limitations as are determined by law only in so far as this may be compatible with the nature of these rights and solely for the purpose of promoting the general welfare in a democratic society.

Article 5

1. Nothing in the present Covenant may be interpreted as implying for any State, group or person any right to engage in any activity or to perform any act aimed at the destruction of any of the rights or freedoms recognized herein, or at their limitation to a greater extent than is provided for in the present Covenant.

2. No restriction upon or derogation from any of the fundamental human rights recognized or existing in any country in virtue of law, conventions, regulations or custom shall be admitted on the pretext that the present Covenant does not recognize such rights or that it recognizes them to a lesser extent.

de l'homme et de leur économie nationale, peuvent déterminer dans quelle mesure ils garantiront les droits économiques reconnus dans le présent Pacte à des non-ressortissants.

Article 3

Les Etats parties au présent Pacte s'engagent à assurer le droit égal qu'ont l'homme et la femme au bénéfice de tous les droits économiques, sociaux et culturels qui sont énumérés dans le présent Pacte.

Article 4

Les Etats parties au présent Pacte reconnaissent que, dans la jouissance des droits assurés par l'Etat conformément au présent Pacte, l'Etat ne peut soumettre ces droits qu'aux limitations établies par la loi, dans la seule mesure compatible avec la nature de ces droits et exclusivement en vue de favoriser le bien-être général dans une société démocratique.

Article 5

1. Aucune disposition du présent Pacte ne peut être interprétée comme impliquant pour un Etat, un groupe ou un individu un droit quelconque de se livrer à une activité ou d'accomplir un acte visant à la destruction des droits ou libertés reconnus dans le présent Pacte ou à des limitations plus amples que celles prévues dans ledit Pacte.

2. Il ne peut être admis aucune restriction ou dérogation aux droits fondamentaux de l'homme reconnus ou en vigueur dans tout pays en vertu de lois, de conventions, de règlements ou de coutumes, sous prétexte que le présent Pacte ne les reconnaît pas ou les reconnaît à un moindre degré.

liga rättigheterna och sin samhälls-ekonomi bestämma, i vilken utsträckning de skall tillförsäkra icke-medborgare de i denna konvention inskrivna ekonomiska rättigheterna.

Artikel 3

Konventionsstaterna förpliktat sig att tillförsäkra män och kvinnor lika rätt att åtnjuta de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, som inskrivits i denna konvention.

Artikel 4

Konventionsstaterna erkänner, att i fråga om åtnjutandet av de rättigheter, som tillförsäkrats av stat i enlighet med denna konvention, stat endast må underkasta dessa rättigheter sådana begränsningar som är angivna i lag och då blott i den utsträckning detta är förenligt med rättigheternas natur samt uteslutande i syfte att främja det allmänna väståndet i ett demokratiskt samhälle.

Artikel 5

1. Inlet i denna konvention må tolkas såsom medförande rätt för någon stat, grupp eller person att ägna sig åt verksamhet eller utföra handling, som syftar till att tillintetgöra någon av de fri- eller rättigheter, som inskrivits i konventionen, eller till att inskränka dem i större utsträckning än som däri medgivits.

2. Inga inskränkningar eller avvikelser skall medgivas i fråga om de grundläggande mänskliga rättigheter, som gäller i en stat på grund av lag eller annan författning, överenskommelse eller sedvänja, av den anledningen att denna konvention ej erkänner dessa rättigheter eller att den erkänner dem i mindre utsträckning.

PART III

Article 6

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right to work, which includes the right of everyone to the opportunity to gain his living by work which he freely chooses or accepts, and will take appropriate steps to safeguard this right.

2. The steps to be taken by a State Party to the present Covenant to achieve the full realization of this right shall include technical and vocational guidance and training programmes, policies and techniques to achieve steady economic, social and cultural development and full and productive employment under conditions safeguarding fundamental political and economic freedoms to the individual.

Article 7

The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to the enjoyment of just and favourable conditions of work which ensure, in particular:

(a) Remuneration which provides all workers, as a minimum, with:

(i) Fair wages and equal remuneration for work of equal value without distinction of any kind, in particular women being guaranteed conditions of work not inferior to those enjoyed by men, with equal pay for equal work;

(ii) A decent living for themselves and their families in accordance with the provisions of the present Covenant;

(b) Safe and healthy working conditions;

(c) Equal opportunity for everyone to be promoted in his employ-

TROISIEME PARTIE

Article 6

1. Les Etats parties au présent Pacte reconnaissent le droit au travail, qui comprend le droit qu'à toute personne d'obtenir la possibilité de gagner sa vie par un travail librement choisi ou accepté, et prendront des mesures appropriées pour sauvegarder ce droit.

2. Les mesures que chacun des Etats parties au présent Pacte prendra en vue d'assurer le plein exercice de ce droit doivent inclure l'orientation et la formation techniques et professionnelles, l'élaboration de programmes, de politiques et de techniques propres à assurer un développement économique, social et culturel constant et un plein emploi productif dans des conditions qui sauvegardent aux individus la jouissance des libertés politiques et économiques fondamentales.

Article 7

Les Etats parties au présent Pacte reconnaissent le droit qu'à toute personne de jouir de conditions de travail justes et favorables, qui assurent notamment:

a) La rémunération qui procure, au minimum, à tous les travailleurs :

i) Un salaire équitable et une rémunération égale pour un travail de valeur égale sans distinction aucune ; en particulier, les femmes doivent avoir la garantie que les conditions de travail qui leur sont accordées ne sont pas inférieures à celles dont bénéficient les hommes et recevoir la même rémunération qu'eux pour un même travail ;

ii) Une existence décente pour eux et leur famille conformément aux dispositions du présent Pacte ;

b) La sécurité et l'hygiène du travail ;

c) La même possibilité pour tous d'être promus, dans leur travail, à

DEL III

Artikel 6

1. Konventionsstaterna erkänner rätten till arbete, vari inbegripes rätten för envar till möjlighet att för tjäna sitt uppehälle genom arbete, som han fritt valt eller antagit, och de skall vidtaga erforderliga åtgärder för att trygga denna rätt.

2. De åtgärder konventionsstat skall vidtaga i syfte att till fullo trygga utövandet av denna rätt skall omfatta teknisk vägledning och yrkesvägledning samt utarbetande av program och fastställande av riktlinjer, som är ägnade att säkerställa en jämn utveckling på de ekonomiska, sociala och kulturella områdena ävensom full sysselsättning på villkor, som för den enskilde tryggar åtnjutandet av grundläggande politiska och ekonomiska friheter.

Artikel 7

Konventionsstaterna erkänner rätten för envar att åtnjuta rättvisa och gynnsamma arbetsvillkor, som i synnerhet skall säkerställa:

a) ersättning vilken som ett minimum skall ge alla arbetstagare:

1) skälig lön och lika ersättning för arbete av lika värde utan åtskillnad av något slag; i synnerhet skall kvinnor tillförsäkras arbetsvillkor, som ej är sämre än de som män åtnjuter, och erhålla lika lön för lika arbete;

2) en godtagbar tillvaro för dem själva och deras familjer enligt bestämmelserna i denna konvention;

b) trygga och sunda arbetsförhållanden;

c) samma möjlighet för alla att utan hänsyn till andra förhållanden

ment to an appropriate higher level, subject to no considerations other than those of seniority and competence;

(d) Rest, leisure and reasonable limitation of working hours and periodic holidays with pay, as well as remuneration for public holidays.

Article 8

1. The States Parties to the present Covenant undertake to ensure:

(a) The right of everyone to form trade unions and join the trade union of his choice, subject only to the rules of the organization concerned, for the promotion and protection of his economic and social interests. No restrictions may be placed on the exercise of this right other than those prescribed by law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public order or for the protection of the rights and freedoms of others;

(b) The right of trade unions to establish national federations or confederations and the right of the latter to form or join international trade-union organizations;

(c) The right of trade unions to function freely subject to no limitations other than those prescribed by law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public order or for the protection of the rights and freedoms of others;

(d) The right to strike, provided that it is exercised in conformity with the laws of the particular country.

2. This article shall not prevent the imposition of lawful restrictions on the exercise of these rights by members of the armed forces or of the police or of the administration of the State.

la catégorie supérieure appropriée, sans autres considérations que la durée des services accomplis et les aptitudes;

d) Le repos, les loisirs, la limitation raisonnable de la durée du travail et les congés payés périodiques, ainsi que la rémunération des jours fériés.

Article 8

1. Les Etats parties au présent Pacte s'engagent à assurer :

a) Le droit qu'a toute personne de former avec d'autres des syndicats et de s'affilier au syndicat de son choix, sous la seule réserve des règles fixées par l'organisation intéressée, en vue de favoriser et de protéger ses intérêts économiques et sociaux. L'exercice de ce droit ne peut faire l'objet que des seules restrictions prévues par la loi et qui constituent des mesures nécessaires, dans une société démocratique, dans l'intérêt de la sécurité nationale ou de l'ordre public, ou pour protéger les droits et les libertés d'autrui;

b) Le droit qu'ont les syndicats de former des fédérations ou des confédérations nationales et le droit qu'ont celles-ci de former des organisations syndicales internationales ou de s'y affilier;

c) Le droit qu'ont les syndicats d'exercer librement leur activité, sans limitations autres que celles qui sont prévues par la loi et qui constituent des mesures nécessaires dans une société démocratique, dans l'intérêt de la sécurité nationale ou de l'ordre public, ou pour protéger les droits et les libertés d'autrui;

d) Le droit de grève, exercé conformément aux lois de chaque pays.

2. Le présent article n'empêche pas de soumettre à des restrictions légales l'exercice de ces droits par les membres des forces armées, de la police ou de la fonction publique.

än tjänstgöringstid och duglighet bli befordrade i sitt arbete till en lämplig högre tjänst;

d) vila, fritid, skälig begränsning av arbetstiden, periodisk betald semester samt lön på allmänna helgdagar.

Artikel 8

1. Konventionsstaterna förpliktar sig att säkerställa

a) rätten för envar att för att främja och tillvarataga sina ekonomiska och sociala intressen bilda fackföreningar tillsammans med andra och att, om annat ej följer av vederbörande förenings stadgar, ansluta sig till en fackförening efter eget val. Utövandet av denna rätt får ej underkastas andra inskränkningar än sådana, som är angivna i lag och i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den nationella säkerheten eller den allmänna ordningen eller för skyddandet av annans fri- och rättigheter;

b) rätten för fackföreningar att bilda nationella förbund och rätten för dessa att bilda eller ansluta sig till internationella fackföreningsorganisationer;

c) rätten för fackföreningar att fritt utöva sin verksamhet utan andra inskränkningar än sådana, som är angivna i lag och i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den nationella säkerheten eller den allmänna ordningen eller för skyddande av annans fri- och rättigheter;

d) rätten att strejka under förutsättning att den utövas i enlighet med lagstiftningen i vederbörande stat.

2. Denna artikel förhindrar ej, att för medlemmar av de väpnade styrkorna, polisen eller den statliga förvaltningen inskränkningar lagenligt må göras i utövandet av dessa rättigheter.

3. Nothing in this article shall authorize States Parties to the International Labour Organisation Convention of 1948 concerning Freedom of Association and Protection of the Right to Organize to take legislative measures which would prejudice, or apply the law in such a manner as would prejudice, the guarantees provided for in that Convention.

Article 9

The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to social security, including social insurance.

Article 10

The States Parties to the present Covenant recognize that:

1. The widest possible protection and assistance should be accorded to the family, which is the natural and fundamental group unit of society, particularly for its establishment and while it is responsible for the care and education of dependent children. Marriage must be entered into with the free consent of the intending spouses.

2. Special protection should be accorded to mothers during a reasonable period before and after childbirth. During such period working mothers should be accorded paid leave or leave with adequate social security benefits.

3. Special measures of protection and assistance should be taken on behalf of all children and young persons without any discrimination for reasons of parentage or other conditions. Children and young persons should be protected from economic and social exploitation. Their employment in work harmful to their morals or health or dangerous to life or likely to hamper their normal development should be punishable by law. States should also set

3. Aucune disposition du présent article ne permet aux Etats parties à la Convention de 1948 de l'Organisation internationale du travail concernant la liberté syndicale et la protection du droit syndical de prendre des mesures législatives portant atteinte — ou d'appliquer la loi de façon à porter atteinte — aux garanties prévues dans ladite convention.

Article 9

Les Etats parties au présent Pacte reconnaissent le droit de toute personne à la sécurité, y compris les assurances sociales.

Article 10

Les Etats parties au présent Pacte reconnaissent que :

1. Une protection et une assistance aussi larges que possible doivent être accordées à la famille, qui est l'élément naturel et fondamental de la société, en particulier pour sa formation et aussi longtemps qu'elle a la responsabilité de l'entretien et de l'éducation d'enfants à charge. Le mariage doit être librement consenti par les futurs époux.

2. Une protection spéciale doit être accordée aux mères pendant une période de temps raisonnable avant et après la naissance des enfants. Les mères salariées doivent bénéficier, pendant cette même période, d'un congé payé ou d'un congé accompagné de prestations de sécurité sociale adéquates.

3. Des mesures spéciales de protection et d'assistance doivent être prises en faveur de tous les enfants et adolescents, sans discrimination aucune pour des raisons de filiation ou autres. Les enfants et adolescents doivent être protégés contre l'exploitation économique et sociale. Le fait de les employer à des travaux de nature à compromettre leur moralité ou leur santé, à mettre leur vie en danger ou à nuire à leur développement normal doit être sanc-

3. Intet i denna artikel skall tillåta stat, som är ansluten till Internationella arbetsorganisationens konvention år 1948 angående föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten, att stifta lag som inskränker eller tillämpa lagen på sätt som inskränker det genom sagda konvention tillförsäkrade skyddet.

Artikel 9

Konventionsstaterna erkänner rätten för envar till social trygghet, däribland socialförsäkring.

Artikel 10

Konventionsstaterna erkänner att:

1. skydd och bistånd skall i största möjliga utsträckning lämnas familjen, som är samhällets naturliga och grundläggande enhet; detta skall i synnerhet ske i samband med familjens bildande och medan den är ansvarig för omvårdnaden och utbildningen av barn som ej är självförsörjande. Äktenskap skall grundas på de blivande makarnas fria samtycke.

2. särskilt skydd skall lämnas mödrar under skälig tidsperiod före och efter barnsbörd. Under denna period skall yrkesarbetande mödrar åtnjuta avlönad ledighet eller ledighet, under vilken utgår socialförsäkringsförmåner i tillräcklig omfattning.

3. särskilda åtgärder skall vidtagas till skydd och bistånd för barn och ungdom utan åtskillnad på grund av härkomst eller andra förhållanden. Barn och ungdom skall skyddas mot att utnyttjas i ekonomiskt och socialt avseende. Det skall vara straffbart att använda dem i arbete, som äventyrar deras moral eller hälsa, sätter deras liv i fara eller kan hindra deras normala utveckling. Staterna skall även fastställa de åldersgränser, under vilka

age limits below which the paid employment of child labour should be prohibited and punishable by law.

Article 11

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to an adequate standard of living for himself and his family, including adequate food, clothing and housing, and to the continuous improvement of living conditions. The States Parties will take appropriate steps to ensure the realization of this right, recognizing to this effect the essential importance of international co-operation based on free consent.

2. The States Parties to the present Covenant, recognizing the fundamental right of everyone to be free from hunger, shall take, individually and through international co-operation, the measures, including specific programmes, which are needed:

(a) To improve methods of production, conservation and distribution of food by making full use of technical and scientific knowledge, by disseminating knowledge of the principles of nutrition and by developing or reforming agrarian systems in such a way as to achieve the most efficient development and utilization of natural resources;

(b) Taking into account the problems of both food-importing and food-exporting countries, to ensure an equitable distribution of world food supplies in relation to need.

Article 12

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right of ev-

tionné par la loi. Les Etats doivent aussi fixer des limites d'âge au-dessous desquelles l'emploi salarié de la main-d'œuvre enfantine sera interdit et sanctionné par la loi.

Article 11

1. Les Etats parties au présent Pacte reconnaissent le droit de toute personne à un niveau de vie suffisant pour elle-même et sa famille, y compris une nourriture, un vêtement et un logement suffisants, ainsi qu'à une amélioration constante de ses conditions d'existence. Les Etats parties prendront des mesures appropriées pour assurer la réalisation de ce droit et ils reconnaissent à cet effet l'importance essentielle d'une coopération internationale librement consentie.

2. Les Etats parties au présent Pacte, reconnaissant le droit fondamental qu'a toute personne d'être à l'abri de la faim, adopteront, individuellement et au moyen de la coopération internationale, les mesures nécessaires, y compris des programmes concrets :

a) Pour améliorer les méthodes de production, de conservation et de distribution des denrées alimentaires par la pleine utilisation des connaissances techniques et scientifiques, par la diffusion de principes d'éducation nutritionnelle et par le développement ou la réforme des régimes agraires, de manière à assurer au mieux la mise en valeur et l'utilisation des ressources naturelles;

b) Pour assurer une répartition équitable des ressources alimentaires mondiales par rapport aux besoins, compte tenu des problèmes qui se posent tant aux pays importateurs qu'aux pays exportateurs de denrées alimentaires.

Article 12

1. Les Etats parties au présent Pacte reconnaissent le droit qu'a

anställning av barn i avlönat arbete skall vara förbjudet och straffbart i lag.

Artikel 11

1. Konventionsstaterna erkänner rätten för envar att för sig och sin familj åtnjuta en tillfredsställande levnadsstandard, däribland att få tillräckligt med mat och kläder samt en lämplig bostad, ävensom att fortlöpande få sina levnadsvillkor förbättrade. Konventionsstaterna skall vidtaga lämpliga åtgärder för att säkerställa att denna rätt förverkligas, och de erkänner att ett internationellt samarbete på frivillighetens grund har en väsentlig betydelse i detta sammanhang.

2. Konventionsstaterna, som erkänner den grundläggande rätten för envar att vara tryggad mot hunger, skall var för sig och genom internationellt samarbete vidtaga nödvändiga åtgärder, däribland utarbetande av konkreta program:

a) för att förbättra metoderna för framställning, förvaring och distribution av födoämnen genom att till fullo utnyttja de tekniska och vetenskapliga erfarenheterna, genom att sprida kännedom om födoämneslärans principer och genom att utveckla eller omdana jordbruksmetoderna på så sätt att naturtillgångarna utvecklas och utnyttjas så effektivt som möjligt;

b) för att, med beaktande såväl av de livsmedelsimporterande som av de livsmedelsexporterande ländernas problem, säkerställa en med avseende på behoven rättvis fördelning av världens livsmedelstillgångar.

Artikel 12

1. Konventionsstaterna erkänner rätten för envar att såväl i fysiskt

everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health.

2. The steps to be taken by the States Parties to the present Covenant to achieve the full realization of this right shall include those necessary for:

(a) The provision for the reduction of the stillbirth-rate and of infant mortality and for the healthy development of the child;

(b) The improvement of all aspects of environmental and industrial hygiene;

(c) The prevention, treatment and control of epidemic, endemic, occupational and other diseases;

(d) The creation of conditions which would assure to all medical service and medical attention in the event of sickness.

Article 13

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to education. They agree that education shall be directed to the full development of the human personality and the sense of its dignity, and shall strengthen the respect for human rights and fundamental freedoms. They further agree that education shall enable all persons to participate effectively in a free society, promote understanding, tolerance and friendship among all nations and all racial, ethnic or religious groups, and further the activities of the United Nations for the maintenance of peace.

2. The States Parties of the present Covenant recognize that, with a view to achieving the full realization of this right:

(a) Primary education shall be compulsory and available free to all;

(b) Secondary education in its dif-

ferent forms, shall be available to everyone; and

2. Les mesures que les Etats parties au présent Pacte prendront en vue d'assurer le plein exercice de ce droit devront comprendre les mesures nécessaires pour assurer :

a) La diminution de la mortalité et de la mortalité infantile, ainsi que le développement sain de l'enfant;

b) L'amélioration de tous les aspects de l'hygiène du milieu et de l'hygiène industrielle;

c) La prophylaxie et le traitement des maladies épidémiques, endémiques, professionnelles et autres, ainsi que la lutte contre ces maladies;

d) La création de conditions propres à assurer à tous des services médicaux et une aide médicale en cas de maladie.

Article 13

1. Les Etats parties au présent Pacte reconnaissent le droit de toute personne à l'éducation. Ils conviennent que l'éducation doit viser au plein épanouissement de la personnalité humaine et du sens de la dignité et renforcer le respect des droits de l'homme et des libertés fondamentales. Ils conviennent en outre que l'éducation doit mettre toute personne en mesure de jouer un rôle utile dans une société libre, favoriser la compréhension, la tolérance et l'amitié entre toutes les nations et tous les groupes raciaux, ethniques ou religieux et encourager le développement des activités des Nations Unies pour le maintien de la paix.

2. Les Etats parties au présent Pacte reconnaissent qu'en vue d'assurer le plein exercice de ce droit :

a) L'enseignement primaire doit être obligatoire et accessible gratuitement à tous;

b) L'enseignement secondaire,

som i psykiskt avseende åtnjuta hästa uppnåeliga hälsa.

2. Av konventionsstaterna vidtagna åtgärder för att till fullo förverkliga denna rätt skall innefatta sådana, som är nödvändiga för att

a) minska foster- och spädbarnsdödligheten samt främja barnets sunda utveckling;

b) förbättra alla sidor av samhällets hälsovård och den industriella hälsovården;

c) förhindra uppkomsten av, behandla och kontrollera epidemier, folk- och yrkessjukdomar samt andra sjukdomar;

d) skapa villkor som tillförsäkrar envar läkar- och sjukhusvård i händelse av sjukdom.

Artikel 13

1. Konventionsstaterna erkänner rätten för envar till utbildning. De är överens om att utbildningen skall syfta till att till fullo utveckla den mänskliga karaktären och insikten om människans värde, samt att den skall stärka respekten för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. De är vidare överens om att utbildningen skall göra det möjligt för envar att göra en nyttig insats i ett fritt samhälle, främja förståelsen, fördragsamheten och vänskapen mellan alla nationer och mellan alla rasgrupper, etniska grupper eller religiösa grupper ävensom främja Förenta Nationernas verksamhet för fredens bevarande.

2. Konventionsstaterna erkänner, att till säkerställande av att denna rätt till fullo förverkligas:

a) grundskoleundervisningen skall vara obligatorisk och kostnadsfritt tillgänglig för alla;

b) den undervisning i olika for-

ferent forms, including technical and vocational secondary education, shall be made generally available and accessible to all by every appropriate means, and in particular by the progressive introduction of free education;

(c) Higher education shall be made equally accessible to all, on the basis of capacity, by every appropriate means, and in particular by the progressive introduction of free education;

(d) Fundamental education shall be encouraged or intensified as far as possible for those persons who have not received or completed the whole period of their primary education;

(e) The development of a system of schools at all levels shall be actively pursued, an adequate fellowship system shall be established, and the material conditions of teaching staff shall be continuously improved.

3. The States Parties to the present Covenant undertake to have respect for the liberty of parents and, when applicable, legal guardians to choose for their children schools, other than those established by the public authorities, which conform to such minimum educational standards as may be laid down or approved by the State and to ensure the religious and moral education of their children in conformity with their own convictions.

4. No part of this article shall be construed so as to interfere with the liberty of individuals and bodies to establish and direct educational institutions, subject always to the observance of the principles set forth in paragraph 1 of this article and to the requirement that the education given in such institutions shall conform to such minimum standards as may be laid down by the State.

sous ses différentes formes, y compris l'enseignement secondaire technique et professionnel, doit être généralisé et rendu accessible à tous par tous les moyens appropriés et notamment par l'instauration progressive de la gratuité;

c) L'enseignement supérieur doit être rendu accessible à tous en pleine égalité, en fonction des capacités de chacun, par tous les moyens appropriés et notamment par l'instauration progressive de la gratuité;

d) L'éducation de base doit être encouragée ou intensifiée, dans toute la mesure possible, pour les personnes qui n'ont pas reçu d'instruction primaire ou qui ne l'ont pas reçue jusqu'à son terme;

e) Il faut poursuivre activement le développement d'un réseau scolaire à tous les échelons, établir un système adéquat de bourses et améliorer de façon continue les conditions matérielles du personnel enseignant.

3. Les Etats parties au présent Pacte s'engagent à respecter la liberté des parents et, le cas échéant, des tuteurs légaux, de choisir pour leurs enfants des établissements autres que ceux des pouvoirs publics, mais conformes aux normes minimales qui peuvent être prescrites ou approuvées par l'Etat en matière d'éducation, et de faire assurer l'éducation religieuse et morale de leurs enfants conformément à leurs propres convictions.

4. Aucune disposition du présent article ne doit être interprétée comme portant atteinte à la liberté des individus et des personnes morales de créer et de diriger des établissements d'enseignement, sous réserve que les principes énoncés au paragraphe 1 du présent article soient observés et que l'éducation donnée dans ces établissements soit conforme aux normes minimales qui peuvent être prescrites par l'Etat.

mer, däribland den tekniska och yrkesmässiga, som följer efter grundskolan, skall göras allmänt tillgänglig och åtkomlig för alla genom varje därtill ägnat medel och då i synnerhet genom det successiva införandet av kostnadsfri undervisning;

c) den högre undervisningen skall likaledes göras åtkomlig för envar, som är lämpad för sådan undervisning, genom varje därtill ägnat medel och då i synnerhet genom det successiva införandet av kostnadsfri undervisning;

d) den grundläggande utbildningen skall så långt möjligt uppmuntras och intensifieras för alla, som ej erhållit någon grundskoleundervisning eller ej avslutat hela denna;

e) utvecklingen av ett system med skolor på alla nivåer skall aktivt fullföljas, ett lämpligt system med stipendier skall införas och de materiella villkoren för lärarkåren skall fortlöpande förbättras.

3. Konventionsstaterna förpliktar sig att respektera föräldrars och, i förekommande fall, förmyndares frihet att för sina barn välja andra skolor än dem som inrättats av offentlig myndighet, såvida läroplanerna täcker vad som från det offentligas sida må ha föreskrivits eller godkänts som minimistandard, ävensom deras frihet att tillförsäkra sina barn den religiösa och moraliska uppfost-
ran, som står i överensstämmelse med deras egen övertygelse.

4. Intet i denna artikel må tolkas såsom medförande inskränkning i den enskildes eller organisationers rätt att grunda och driva undervisningsanstalter, under förutsättning att de i första momentet av denna artikel uppställda principerna iakt-
tages och att kravet uppfylls på att undervisningen vid dessa anstalter skall stå i överensstämmelse med vad som från det offentligas sida angivits som minimistandard.

Article 14

Each State Party to the present Covenant which, at the time of becoming a Party, has not been able to secure in its metropolitan territory or other territories under its jurisdiction compulsory primary education, free of charge, undertakes, within two years, to work out and adopt a detailed plan of action for the progressive implementation, within a reasonable number of years, to be fixed in the plan, of the principle of compulsory education free of charge for all.

Article 15

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone:

- (a) To take part in cultural life;
- (b) To enjoy the benefits of scientific progress and its applications;
- (c) To benefit from the protection of the moral and material interests resulting from any scientific, literary or artistic production of which he is the author.

2. The steps to be taken by the States Parties to the present Covenant to achieve the full realization of this right shall include those necessary for the conservation, the development and the diffusion of science and culture.

3. The States Parties to the present Covenant undertake to respect the freedom indispensable for scientific research and creative activity.

4. The States Parties to the present Covenant recognize the benefits to be derived from the encouragement and development of international contacts and co-operation in the scientific and cultural fields.

Article 14

Tout Etat partie au présent Pacte qui, au moment où il devient partie, n'a pas encore pu assumer dans sa métropole ou dans les territoires placés sous sa juridiction le caractère obligatoire et la gratuité de l'enseignement primaire s'engage à établir et à adopter, dans un délai de deux ans, un plan détaillé des mesures nécessaires pour réaliser progressivement, dans un nombre raisonnable d'années fixé par ce plan, la pleine application du principe de l'enseignement primaire obligatoire et gratuit pour tous.

Article 15

1. Les Etats parties au présent Pacte reconnaissent à chacun le droit :

- a) De participer à la vie culturelle;
- b) De bénéficier du progrès scientifique et de ses applications;
- c) De bénéficier de la protection des intérêts moraux et matériels découlant de toute production scientifique, littéraire ou artistique dont il est l'auteur.

2. Les mesures que les Etats parties au présent Pacte prendront en vue d'assurer le plein exercice de ce droit devront comprendre celles qui sont nécessaires pour assurer le maintien, le développement et la diffusion de la science et de la culture.

3. Les Etats parties au présent Pacte s'engagent à respecter la liberté indispensable à la recherche scientifique et aux activités créatrices.

4. Les Etats parties au présent Pacte reconnaissent les bienfaits qui doivent résulter de l'encouragement et du développement de la coopération et des contacts internationaux dans le domaine de la science et de la culture.

Artikel 14

Konventionsstat, som när den blir bunden av konventionen ännu ej inom sitt område eller inom områden som är underställda dess jurisdiktion kunnat säkerställa obligatorisk och kostnadsfri grundskoleundervisning, förpliktar sig att inom två år utarbeta och antaga en detaljerad plan över åtgärder, som är nödvändiga för att gradvis under en skälig, i planen angiven tidsperiod förverkliga den fulla tillämpningen av principen om obligatorisk och kostnadsfri grundskoleundervisning för alla.

Artikel 15

1. Konventionsstaterna erkänner rätten för envar:

a) att delta i det kulturella livet;

b) att åtnjuta fördelarna av vetenskapens framsteg och av dess tillämpning,

c) att åtnjuta det skydd för moraliska och materiella intressen, som härrör från all vetenskaplig, litterär eller konstnärlig produktion till vilken han är upphovsman.

2. Av konventionsstaterna vidtagna åtgärder för att till fullo säkerställa denna rätt skall innefatta sådana, som är nödvändiga för att trygga vetenskapens och kulturens vidmakthållande, utveckling och spridning.

3. Konventionsstaterna förpliktar sig att respektera den frihet, som är oundgänglig för vetenskaplig forskning och skapande verksamhet.

4. Konventionsstaterna erkänner de fördelar, som följer av att det internationella samarbetet och de internationella förbindelserna på de vetenskapliga och kulturella områdena uppmuntras och utvecklas.

PART IV

Article 16

1. The States Parties to the present Covenant undertake to submit in conformity with this part of the Covenant reports on the measures which they have adopted and the progress made in achieving the observance of the rights recognized herein.

2. (a) All reports shall be submitted to the Secretary-General of the United Nations, who shall transmit copies to the Economic and Social Council for consideration in accordance with the provisions of the present Covenant.

(b) The Secretary-General of the United Nations shall also transmit to the specialized agencies copies of the reports, or any relevant parts therefrom, from States Parties to the present Covenant which are also members of these specialized agencies in so far as these reports, or parts therefrom, relate to any matters which fall within the responsibilities of the said agencies in accordance with their constitutional instruments.

Article 17

1. The States Parties to the present Covenant shall furnish their reports in stages, in accordance with a programme to be established by the Economic and Social Council within one year of the entry into force of the present Covenant after consultation with the States Parties and the specialized agencies concerned.

2. Reports may indicate factors and difficulties affecting the degree of fulfilment of obligations under the present Covenant.

3. Where relevant information has previously been furnished to the United Nations or to any specialized agency by any State Party to the present Covenant, it will not be nec-

QUATRIEME PARTIE

Article 16

1. Les Etats parties au présent Pacte s'engagent à présenter, conformément aux dispositions de la présente partie du Pacte, des rapports sur les mesures qu'ils auront adoptées et sur les progrès accomplis en vue d'assurer le respect des droits reconnus dans le Pacte.

2. a) Tous les rapports sont adressés au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies, qui en transmet copie au Conseil économique et social, pour examen, conformément aux dispositions du présent Pacte.

b) Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies transmet également aux institutions spécialisées copie des rapports, ou de toutes parties pertinentes des rapports, envoyés par les Etats parties au présent Pacte qui sont également membres desdites institutions spécialisées, pour autant que ces rapports, ou parties de rapports, ont trait à des questions relevant de la compétence desdites institutions aux termes de leurs actes constitutifs respectifs.

Article 17

1. Les Etats parties au présent Pacte présentent leurs rapports par étapes, selon un programme qu'établira le Conseil économique et social dans un délai d'un an à compter de la date d'entrée en vigueur du présent Pacte, après avoir consulté les Etats parties et les institutions spécialisées intéressées.

2. Les rapports peuvent faire connaître les facteurs et les difficultés empêchant ces Etats de s'acquitter pleinement des obligations prévues au présent Pacte.

3. Dans le cas où des renseignements à ce sujet ont déjà été adressés à l'Organisation des Nations Unies ou à une institution spécialisée

DEL IV

Artikel 16

1. Konventionsstaterna förpliktar sig att i enlighet med denna del av konventionen avge rapporter rörande de åtgärder som vidtagits och de framsteg som gjorts med avseende på efterlevnaden av de i konventionen inskrivna rättigheterna.

2. a) Alla rapporter skall tillställas Förenta Nationernas generalsekreterare, som skall översända kopior av dem till Ekonomiska och sociala rådet för dess granskning enligt bestämmelserna i denna konvention.

b) Förenta Nationernas generalsekreterare skall likaledes översända till fackorganen kopior av de rapporter, eller utvalda avsnitt av dessa, som avgivits av konventionsstater vilka samtidigt är medlemmar av ifrågavarande fackorgan, i den mån dessa rapporter, eller avsnitt av dessa, avser frågor som faller inom vederbörande fackorgans sakområde enligt dess stadga.

Artikel 17

1. Konventionsstaterna skall avge sina rapporter etappvis i enlighet med ett program, som inom ett år efter det att denna konvention trätt i kraft skall fastställas av Ekonomiska och sociala rådet efter samråd med konventionsstaterna och berörda fackorgan.

2. Rapporterna må ange de förhållanden och svårigheter, som hindrat dessa stater från att helt fullgöra förpliktelserna enligt denna konvention.

3. Om konventionsstat tidigare tillställt Förenta Nationerna eller ett fackorgan upplysningar i ämnet skall det ej vara nödvändigt att upprepa

essary to reproduce that information, but a precise reference to the information so furnished will suffice.

Article 18

Pursuant to its responsibilities under the Charter of the United Nations in the field of human rights and fundamental freedoms, the Economic and Social Council may make arrangements with the specialized agencies in respect of their reporting to it on the progress made in achieving the observance of the provisions of the present Covenant falling within the scope of their activities. These reports may include particulars of decisions and recommendations on such implementation adopted by their competent organs.

Article 19

The Economic and Social Council may transmit to the Commission on Human Rights for study and general recommendation or, as appropriate, for information the reports concerning human rights submitted by States in accordance with articles 16 and 17, and those concerning human rights submitted by the specialized agencies in accordance with article 18.

Article 20

The States Parties to the present Covenant and the specialized agencies concerned may submit comments to the Economic and Social Council on any general recommendation under article 19 or reference to such general recommendation in any report of the Commission on Human Rights or any documentation referred to therein.

par un Etat partie au Pacte, il ne sera pas nécessaire de reproduire lesdits renseignements et une référence précise à ces renseignements suffira.

Article 18

En vertu des responsabilités qui lui sont conférées par la Charte des Nations Unies dans le domaine des droits de l'homme et des libertés fondamentales, le Conseil économique et social pourra conclure des arrangements avec les institutions spécialisées, en vue de la présentation par celles-ci de rapports relatifs aux progrès accomplis quant à l'observation des dispositions du présent Pacte qui entrent dans le cadre de leurs activités. Ces rapports pourront comprendre des données sur les décisions et recommandations adoptées par les organes compétents des institutions spécialisées au sujet de cette mise en œuvre.

Article 19

Le Conseil économique et social peut renvoyer à la Commission des droits de l'homme aux fins d'étude et de recommandation d'ordre général ou pour information, s'il y a lieu, les rapports concernant les droits de l'homme que communiquent les Etats conformément aux articles 16 et 17 et les rapports concernant les droits de l'homme que communiquent les institutions spécialisées conformément à l'article 18.

Article 20

Les Etats parties au présent Pacte et les institutions spécialisées intéressées peuvent présenter au Conseil économique et social des observations sur toute recommandation d'ordre général faite en vertu de l'article 19 ou sur toute mention d'une recommandation d'ordre général figurant dans un rapport de la Commission des droits de l'homme ou dans tout document mentionné dans ledit rapport.

dessa upplysningar utan det skall vara tillfyllest med en noggrann hänvisning till ifrågavarande upplysningar.

Artikel 18

I enlighet med sitt i Förenta Nationernas stadga inskrivna ansvar inom området för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna må Ekonomiska och sociala rådet träffa överenskommelse med fackorganen rörande deras rapportering till rådet om de framsteg som gjorts i fråga om efterlevnaden av de bestämmelser i denna konvention, som faller inom ramen för deras verksamhet. Dessa rapporter må innefatta en närmare redogörelse för beslut och rekommendationer av de behöriga instanserna inom fackorganen som avser efterlevnaden.

Artikel 19

Ekonomiska och sociala rådet äger tillstålla Kommissionen för mänskliga rättigheter de rapporter om mänskliga rättigheter, som staterna avgivit enligt artiklarna 16 och 17, och de rapporter i samma ämne, som fackorganen avgivit enligt artikel 18; syftet därmed skall vara att bereda Kommissionen tillfälle att granska rapporterna och avge rekommendationer av allmän natur beträffande dem eller att blott ta del av dem.

Artikel 20

Konventionsstaterna och berörda fackorgan må tillstålla Ekonomiska och sociala rådet kommentarer till varje rekommendation av allmän natur, som avgivits enligt artikel 19, eller till varje omnämnande av en dylik rekommendation i en rapport från Kommissionen för mänskliga rättigheter eller i en däri omnämnd handling.

Article 21

The Economic and Social Council may submit from time to time to the General Assembly reports with recommendations of a general nature and a summary of the information received from the States Parties to the present Covenant and the specialized agencies on the measures taken and the progress made in achieving general observance of the rights recognized in the present Covenant.

Article 22

The Economic and Social Council may bring to the attention of other organs of the United Nations, their subsidiary organs and specialized agencies concerned with furnishing technical assistance, any matters arising out of the reports referred to in this part of the present Covenant which may assist such bodies in deciding, each within its field of competence, on the advisability of international measures likely to contribute to the effective progressive implementation of the present Covenant.

Article 23

The States Parties to the present Covenant agree that international action for the achievement of the rights recognized in the present Covenant includes such methods as the conclusion of conventions, the adoption of recommendations, the furnishing of technical assistance and the holding of regional meetings and technical meetings for the purpose of consultation and study organized in conjunction with the Governments concerned.

Article 24

Nothing in the present Covenant shall be interpreted as impairing the provisions of the Charter of the United Nations and of the constitutions of the specialized agencies which de-

Article 21

Le Conseil économique et social peut présenter de temps en temps à l'Assemblée générale des rapports contenant des recommandations de caractère général et un résumé de renseignements reçus des Etats parties au présent Pacte et des institutions spécialisées sur les mesures prises et les progrès accomplis en vue d'assurer le respect général des droits reconnus dans le présent Pacte.

Article 22

Le Conseil économique et social peut porter à l'attention des autres organes de l'Organisation des Nations Unies, de leurs organes subsidiaires et des institutions spécialisées intéressées qui s'occupent de fournir une assistance technique toute question que soulèvent les rapports mentionnés dans la présente partie du présent Pacte et qui peut aider ces organismes à se prononcer, chacun dans sa propre sphère de compétence, sur l'opportunité de mesures internationales propres à contribuer à la mise en œuvre effective et progressive du présent Pacte.

Article 23

Les Etats parties au présent Pacte conviennent que les mesures d'ordre international destinées à assurer la réalisation des droits reconnus dans ledit Pacte comprennent notamment la conclusion de conventions, l'adoption de recommandations, la fourniture d'une assistance technique et l'organisation, en liaison avec les gouvernements intéressés, de réunions régionales et de réunions techniques aux fins de consultations et d'études.

Article 24

Aucune disposition du présent Pacte ne doit être interprétée comme portant atteinte aux dispositions de la Charte des Nations Unies et des constitutions des institutions spécia-

Artikel 21

Ekonomiska och sociala rådet må alltemellanåt tillstålla generalförsamlingen rapporter med rekommendationer av allmän natur och en sammanfattning av från konventionsstaterna och fackorganen mottagna upplysningar rörande åtgärder som vidtagits och framsteg som gjorts med avseende på efterlevnaden av de i konventionen inskrivna rättigheterna.

Artikel 22

Ekonomiska och sociala rådet må underrätta Förenta Nationernas övriga organ, deras underlydande organ och fackorgan, som sysslar med frågor rörande lämnande av tekniskt bistånd, om varje spörsmål som aktualiseras i samband med de i denna del av konventionen avsedda rapporterna och som må vara till hjälp för dessa organ när de, vart och ett inom sitt sakområde, beslutar om lämpligheten av internationella åtgärder ägnade att bidra till det effektiva och successiva genomförandet av bestämmelserna i denna konvention.

Artikel 23

Konventionsstaterna är överens om att de internationella åtgärder, som vidtages i syfte att trygga genomförandet av de i denna konvention inskrivna rättigheterna, skall inncfatta framför allt avslutande av konventioner, antagande av rekommendationer, lämnande av tekniskt bistånd samt hållande av regionala och tekniska möten, vilka skall vara avsedda för samråd och studier och skall anordnas i samarbete med intresserade regeringar.

Artikel 24

Intet i denna konvention må tolkas såsom innebärande inskränkning av bestämmelserna i Förenta Nationernas stadga eller stadgorna för fackorganen, i de delar dessa instru-

fine the respective responsibilities of the various organs of the United Nations and of the specialized agencies in regard to the matters dealt with in the present Covenant.

Article 25

Nothing in the present Covenant shall be interpreted as impairing the inherent right of all peoples to enjoy and utilize fully and freely their natural wealth and resources.

PART V

Article 26

1. The present Covenant is open for signature by any State Member of the United Nations or member of any of its specialized agencies, by any State Party to the Statute of the International Court of Justice, and by any other State which has been invited by the General Assembly of the United Nations to become a party to the present Covenant.

2. The present Covenant is subject to ratification. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

3. The present Covenant shall be open to accession by any State referred to in paragraph 1 of this article.

4. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary-General of the United Nations.

5. The Secretary-General of the United Nations shall inform all States which have signed the present Covenant or acceded to it of the deposit of each instrument of ratification or accession.

Article 27

1. The present Covenant shall enter into force three months after the date of the deposit with the Secre-

lisées qui définissent les responsabilités respectives des divers organes de l'Organisation des Nations Unies et des institutions spécialisées en ce qui concerne les questions traitées dans le présent Pacte.

Article 25

Aucune disposition du présent Pacte ne sera interprétée comme portant atteinte au droit inhérent de tous les peuples à profiter et à user pleinement et librement de leurs richesses et ressources naturelles.

CINQUIEME PARTIE

Article 26

1. Le présent Pacte est ouvert à la signature de tout Etat membre de l'Organisation des Nations Unies ou membre de l'une quelconque de ses institutions spécialisées, de tout Etat partie au statut de la Cour internationale de justice, ainsi que de tout autre Etat invité par l'Assemblée générale des Nations Unies à devenir partie au présent Pacte.

2. Le présent Pacte est sujet à ratification et les instruments de ratification seront déposés auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

3. Le présent Pacte sera ouvert à l'adhésion de tout Etat visé au paragraphe 1 du présent article.

4. L'adhésion se fera par le dépôt d'un instrument d'adhésion auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

5. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies informe tous les Etats qui ont signé le présent Pacte ou qui y ont adhéré du dépôt de chaque instrument de ratification ou d'adhésion.

Article 27

1. Le présent Pacte entrera en vigueur trois mois après la date du dépôt auprès du Secrétaire général de

ment anger det ansvar som Förenta Nationernas olika organ och fackorgan har med avseende på i denna konvention behandlade spørsmål.

Artikel 25

Intet i denna konvention må tolkas såsom en inskränkning av den inneboende rätten för alla folk att till fullo och utan begränsning dra fördel av och utnyttja sina naturrikedomar och naturtillgångar.

DEL V

Artikel 26

1. Denna konvention står öppen för undertecknande av varje stat, som är medlem av Förenta Nationerna eller något av dess fackorgan, av varje stat som är ansluten till Internationella domstolens stadga ävensom av varje annan stat, som av Förenta Nationernas generalförsamling inbjudits att ansluta sig till konventionen.

2. Denna konvention skall ratificeras och ratifikationsinstrumenten deponeras hos Förenta Nationernas generalsekreterare.

3. Denna konvention står öppen för anslutning av stat, som avses i mom. 1 i denna artikel.

4. Anslutning sker genom deposition av ett anslutningsinstrument hos Förenta Nationernas generalsekreterare.

5. Förenta Nationernas generalsekreterare skall underrätta alla stater, som undertecknat denna konvention eller anslutit sig till densamma, om depositionen av varje ratifikations- eller anslutningsinstrument.

Artikel 27

1. Denna konvention träder i kraft tre månader efter dagen för depositionen hos Förenta Nationernas ge-

tary-General of the United Nations of the thirty-fifth instrument of ratification or instrument of accession.

2. For each State ratifying the present Covenant or acceding to it after the deposit of the thirty-fifth instrument of ratification or instrument of accession, the present Covenant shall enter into force three months after the date of the deposit of its own instrument of ratification or instrument of accession.

Article 28

The provisions of the present Covenant shall extend to all parts of federal States without any limitations or exceptions.

Article 29

1. Any State Party to the present Covenant may propose an amendment and file it with the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall thereupon communicate any proposed amendments to the States Parties to the present Covenant with a request that they notify him whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting upon the proposals. In the event that at least one third of the States Parties favours such a conference, the Secretary-General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of the States Parties present and voting at the conference shall be submitted to the General Assembly of the United Nations for approval.

2. Amendments shall come into force when they have been approved by the General Assembly of the United Nations and accepted by a two-thirds majority of the States Parties to the present Covenant in accordance with their respective constitutional processes.

3. When amendments come into force they shall be binding on those

l'Organisation des Nations Unies du trente-cinquième instrument de ratification ou d'adhésion.

2. Pour chacun des Etats qui ratifieront le présent Pacte ou y adhéreront après le dépôt du trente-cinquième instrument de ratification ou d'adhésion, ledit Pacte entrera en vigueur trois mois après la date du dépôt par cet Etat de son instrument de ratification ou d'adhésion.

Article 28

Les dispositions du présent Pacte s'appliquent, sans limitation ni exception aucune, à toutes les unités constitutives des Etats fédératifs.

Article 29

1. Tout Etat partie au présent Pacte peut proposer un amendement et en déposer le texte auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies. Le Secrétaire général transmet alors tous projets d'amendements aux Etats parties au présent Pacte en leur demandant de lui indiquer s'ils désirent voir convoquer une conférence d'Etats parties pour examiner ces projets et les mettre aux voix. Si un tiers au moins des Etats se déclarent en faveur de cette convocation, le Secrétaire général convoque la conférence sous les auspices de l'Organisation des Nations Unies. Tout amendement adopté par la majorité des Etats présents et votants à la conférence est soumis pour approbation à l'Assemblée générale des Nations Unies.

2. Ces amendements entrent en vigueur lorsqu'ils ont été approuvés par l'Assemblée générale des Nations Unies et acceptés, conformément à leurs règles constitutionnelles respectives, par une majorité des deux tiers des Etats parties au présent Pacte.

3. Lorsque ces amendements entrent en vigueur, ils sont obligatoires

neralsekreterare av det trettiofemte ratifikations- eller anslutningsinstrumentet.

2. I förhållande till stat, som ratificerar eller ansluter sig till konventionen efter depositionen av det trettiofemte ratifikations- eller anslutningsinstrumentet, träder denna konvention i kraft tre månader efter dagen för depositionen av dess ratifikations- eller anslutningsinstrument.

Artikel 28

Bestämmelserna i denna konvention skall utan begränsningar eller undantag av något slag gälla i alla delar av förbundsstater.

Artikel 29

1. Konventionsstat må föreslå ändringar av konventionen; texten till sådan ändring skall överlämnas till Förenta Nationernas generalsekreterare. Denne skall sedan översända ändringsförslagen till konventionsstaterna med en begäran om att dessa målte underrätta honom om huruvida de tillstyrker, att en konferens av stater sammankallas för förslagens övervägande och ställande under omröstning. Om minst en tredjedel av staterna tillstyrker en sådan konferens, skall generalsekreteraren sammankalla konferensen i Förenta Nationernas regi. Ändringsförslag, som antagits av en majoritet av de vid konferensen närvarande och röstande staterna, skall underställas Förenta Nationernas generalförsamling för godkännande.

2. Ändringar träder i kraft, när de godkänts av Förenta Nationernas generalförsamling och med två tredjedels majoritet antagits av konventionsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

3. När ändringar träder i kraft skall de vara bindande för de stater

States Parties which have accepted them, other States Parties still being bound by the provisions of the present Covenant and any earlier amendment which they have accepted.

Article 30

Irrespective of the notifications made under article 26, paragraph 5, the Secretary-General of the United Nations shall inform all States referred to in paragraph 1 of the same article of the following particulars:

(a) Signatures, ratifications and accessions under article 26;

(b) The date of the entry into force of the present Covenant under article 27 and the date of the entry into force of any amendments under article 29.

Article 31

1. The present Covenant, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.

2. The Secretary-General of the United Nations shall transmit certified copies of the present Covenant to all States referred to in article 26.

pour les Etats parties qui les ont acceptés, les autres Etats parties restant liés par les dispositions du présent Pacte et par tout amendement antérieur qu'ils ont accepté.

Article 30

Indépendamment des notifications prévues au paragraphe 5 de l'article 26, le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies informera tous les Etats visés au paragraphe 1 dudit article :

a) Des signatures apposées au présent Pacte et des instruments de ratification et d'adhésion déposés conformément à l'article 26;

b) De la date à laquelle le présent Pacte entrera en vigueur conformément à l'article 27 et de la date à laquelle entreront en vigueur les amendements prévus à l'article 29.

Article 31

1. Le présent Pacte, dont les textes anglais, chinois, espagnol, français et russe font également foi, sera déposé aux archives de l'Organisation des Nations Unies.

2. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies transmettra une copie certifiée conforme du présent Pacte à tous les Etats visés à l'article 26.

som antagit dem, medan övriga stater fortfarande är bundna av bestämmelserna i denna konvention och eventuella tidigare ändringar, som de antagit.

Artikel 30

Vid sidan av de underrättelser, som omnämns i artikel 26 mom. 5, skall Förenta Nationernas generalsekreterare underrätta alla i mom. 1 i samma artikel avsedda stater om följande:

a) undertecknanden, ratifikationer och anslutningar enligt artikel 26;

b) dagen för ikraftträdandet av denna konvention enligt artikel 27 och dagen för ikraftträdandet av varje ändring enligt artikel 29.

Artikel 31

1. Denna konvention, vars engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter äger lika vitsord, skall deponeras i Förenta Nationernas arkiv.

2. Förenta Nationernas generalsekreterare skall översända bestyrkta avskrifter av denna konvention till alla i artikel 26 avsedda stater.

**International Covenant on Civil and
Political Rights**

*The States Parties to the present
Covenant,*

Considering that, in accordance with the principles proclaimed in the Charter of the United Nations, recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world,

Recognizing that these rights derive from the inherent dignity of the human person,

Recognizing that, in accordance with the Universal Declaration of Human Rights, the ideal of free human beings enjoying civil and political freedom and freedom from fear and want can only be achieved if conditions are created whereby everyone may enjoy his civil and political rights, as well as his economic, social and cultural rights,

Considering the obligation of States under the Charter of the United Nations to promote universal respect for, and observance of, human rights and freedoms,

Realizing that the individual, having duties to other individuals and to the community to which he belongs, is under a responsibility to strive for the promotion and observance of the rights recognized in the present Covenant,

Agree upon the following articles:

**Pacte international relatif aux droits
civils et politiques**

Les Etats parties au présent Pacte,

Considérant que, conformément aux principes énoncés dans la Charte des Nations Unies, la reconnaissance de la dignité inhérente à tous les membres de la famille humaine et de leurs droits égaux et inaliénables constitue le fondement de la liberté, de la justice et de la paix dans le monde,

Reconnaissant que ces droits découlent de la dignité inhérente à la personne humaine,

Reconnaissant que, conformément à la Déclaration universelle des droits de l'homme, l'idéal de l'être humain libre, jouissant des libertés civiles et politiques et libéré de la crainte et de la misère, ne peut être réalisé que si des conditions permettant à chacun de jouir de ses droits civils et politiques, aussi bien que de ses droits économiques, sociaux et culturels, sont créées,

Considérant que la Charte des Nations Unies impose aux Etats l'obligation de promouvoir le respect universel et effectif des droits et des libertés de l'homme,

Prenant en considération le fait que l'individu a des devoirs envers autrui et envers la collectivité à laquelle il appartient et est tenu de s'efforcer de promouvoir et de respecter les droits reconnus dans le présent Pacte,

Sont convenus des articles suivants :

Bilaga 2

(Översättning)

Internationell konvention om medborgerliga och politiska rättigheter*Konventionsstaterna,*

som anser att, i överensstämmelse med de i Förenta Nationernas stadga uppställda principerna, erkännandet av det inneboende värdet hos alla medlemmar av människosläktet och av deras lika och oförytterliga rättigheter utgör grundvalen för frihet, rättvisa och fred i världen,

som erkänner att dessa rättigheter härrör från det inneboende värdet hos varje människa,

som erkänner att, i överensstämmelse med den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, framtidsmålet med fria människor, som åtnjuter medborgerliga och politiska friheter samt frihet från fruktan och nöd, endast kan uppnås om sådana villkor skapas att envar kan åtnjuta sina medborgerliga och politiska rättigheter liksom sina ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter,

som beaktar att Förenta Nationernas stadga ålägger staterna att främja den allmänna respekten för och iakttagandet av mänskliga rättigheter och friheter,

som tar hänsyn till att varje människa har plikter mot andra människor och mot det samhälle han tillhör och att han är skyldig att medverka till att de i denna konvention inskrivna rättigheterna främjas och iakttages,

överenskommer om följande artiklar:

PART I

Article 1

1. All peoples have the right of self-determination. By virtue of that right they freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development.

2. All peoples may, for their own ends, freely dispose of their natural wealth and resources without prejudice to any obligations arising out of international economic co-operation, based upon the principle of mutual benefit, and international law. In no case may a people be deprived of its own means of subsistence.

3. The States Parties to the present Covenant, including those having responsibility for the administration of Non-Self-Governing and Trust Territories, shall promote the realization of the right of self-determination, and shall respect that right, in conformity with the provisions of the Charter of the United Nations.

PART II

Article 2

1. Each State Party to the present Covenant undertakes to respect and to ensure to all individuals within its territory and subject to its jurisdiction the rights recognized in the present Covenant, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

2. Where not already provided for by existing legislative or other measures, each State Party to the present Covenant undertakes to take the necessary steps, in accordance with its constitutional process and with the

PREMIERE PARTIE

Article premier

1. Tous les peuples ont le droit de disposer d'eux-mêmes. En vertu de ce droit, ils déterminent librement leur statut politique et assurent librement leur développement économique, social et culturel.

2. Pour atteindre leurs fins, tous les peuples peuvent disposer librement de leurs richesses et de leurs ressources naturelles, sans préjudice des obligations qui découlent de la coopération économique internationale, fondée sur le principe de l'intérêt mutuel, et du droit international. En aucun cas, un peuple ne pourra être privé de ses propres moyens de subsistance.

3. Les Etats parties au présent Pacte, y compris ceux qui ont la responsabilité d'administrer des territoires non autonomes et des territoires sous tutelle, sont tenus de faciliter la réalisation du droit des peuples à disposer d'eux-mêmes, et de respecter ce droit, conformément aux dispositions de la Charte des Nations Unies.

DEUXIEME PARTIE

Article 2

1. Les Etats parties au présent Pacte s'engagent à respecter et à garantir à tous les individus se trouvant sur leur territoire et relevant de leur compétence les droits reconnus dans le présent Pacte, sans distinction aucune, notamment de race, de couleur, de sexe, de langue, de religion, d'opinion politique ou de toute autre opinion, d'origine nationale ou sociale, de fortune, de naissance ou de toute autre situation.

2. Les Etats parties au présent Pacte s'engagent à prendre, en accord avec leurs procédures constitutionnelles et avec les dispositions du présent Pacte, les arrangements devant permettre l'adoption de telles me-

DEL I

Artikel 1

1. Alla folk har självbestämmanderätt. Med stöd av denna rätt äger de fritt bestämma sin politiska ställning och fullfölja sin egen utveckling på de ekonomiska, sociala och kulturella områdena.

2. Alla folk må för sina egna syften fritt förfoga över sina naturrikedomar och naturtillgångar, dock att detta ej må ske till förfång för förpliktelser, som härrör från det på principen om det gemensamma intresset grundade internationella samarbetet på det ekonomiska området och den internationella rätten. I inlett fall skall ett folk kunna berövas sina egna utkomstmöjligheter.

3. Konventionsstaterna, däribland de stater som har ansvaret för administrationen av icke-självstyrande områden och förvaltningsområden, skall medverka till att folkens självbestämmanderätt förverkligas, och de skall respektera denna rätt i överensstämmelse med bestämmelserna i Förenta Nationernas stadga.

DEL II

Artikel 2

1. Varje konventionsstat förpliktar sig att respektera och att tillförsäkra envar, som befinner sig inom dess område och är underkastad dess jurisdiktion, de i denna konvention inskrivna rättigheterna utan åtskillnad av något slag, såsom på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell eller social härkomst, egendom, börd eller ställning i övrigt.

2. Varje konventionsstat förpliktar sig att i enlighet med sina konstitutionella bestämmelser och med bestämmelserna i denna konvention vidtaga erforderliga åtgärder för att genom lagstifning eller på annat

provisions of the present Covenant, to adopt such legislative or other measures as may be necessary to give effect to the rights recognized in the present Covenant.

3. Each State Party to the present Covenant undertakes:

(a) To ensure that any person whose rights or freedoms as herein recognized are violated shall have an effective remedy, notwithstanding that the violation has been committed by persons acting in an official capacity;

(b) To ensure that any person claiming such a remedy shall have his right thereto determined by competent judicial, administrative or legislative authorities, or by any other competent authority provided for by the legal system of the State, and to develop the possibilities of judicial remedy;

(c) To ensure that the competent authorities shall enforce such remedies when granted.

Article 3

The States Parties to the present Covenant undertake to ensure the equal right of men and women to the enjoyment of all civil and political rights set forth in the present Covenant.

Article 4

1. In time of public emergency which threatens the life of the nation and the existence of which is officially proclaimed, the States Parties to the present Covenant may take measures derogating from their obligations under the present Covenant to the extent strictly required by the exigencies of the situation, provided that such measures are not inconsistent with their other obligations under international law and do not involve discrimination solely on the

sures d'ordre législatif ou autre, propres à donner effet aux droits reconnus dans le présent Pacte qui ne seraient pas déjà en vigueur.

3. Les Etats parties au présent Pacte s'engagent à :

a) Garantir que toute personne dont les droits et libertés reconnus dans le présent Pacte auront été violés disposera d'un recours utile, alors même que la violation aurait été commise par des personnes agissant dans l'exercice de leurs fonctions officielles ;

b) Garantir que l'autorité compétente, judiciaire, administrative ou législative ou toute autre autorité compétente selon la législation de l'Etat, statuera sur les droits de la personne qui forme le recours et à développer les possibilités de recours juridictionnel ;

c) Garantir la bonne suite donnée par les autorités compétentes à tout recours qui aura été reconnu justifié.

Article 3

Les Etats parties au présent Pacte s'engagent à assurer le droit égal de hommes et des femmes de jouir de tous les droits civils et politiques énoncés dans le présent Pacte.

Article 4

1. Dans le cas où un danger public exceptionnel menace l'existence de la nation et est proclamé par un acte officiel, des Etats parties au présent Pacte peuvent prendre, dans la stricte mesure où la situation l'exige, des mesures dérogeant aux obligations prévues dans le présent Pacte, sous réserve que ces mesures ne soient pas incompatibles avec les autres obligations que leur impose le droit international et qu'elles n'entraînent pas une discrimination fondée uni-

sätt förverkliga de i denna konvention inskrivna rättigheter, som ej redan är tillförsäkrade.

3. Varje konventionsstat förpliktar sig:

a) att säkerställa att envar, vars i denna konvention inskrivna fri- och rättigheter kränkts, skall ha effektiv möjlighet att tala härå och detta även i det fall att kränkningen förövats av ämbetsman i tjänsteutövning;

b) att säkerställa att den som väcker sådan talan skall få sina rättigheter prövade av behöriga judiciella, administrativa eller lagstiftande myndigheter eller av annan enligt statens rättsordning behörig myndighet, samt att utveckla möjligheterna för att en talan skall kunna prövas på rättslig väg;

c) att säkerställa att de behöriga myndigheterna verkställer avgöranden som avkunnats i sådana fall där talan befunnits ha fog.

Artikel 3

Konventionsstaterna förpliktar sig att tillförsäkra män och kvinnor lika rätt att åtnjuta alla medborgerliga och politiska rättigheter som inskrivits i denna konvention.

Artikel 4

1. Under allmänt nödläge, som hotar nationens fortbestånd och som officiellt kungjorts må konventionsstaterna vidtaga åtgärder som innebär avvikelser från deras skyldigheter enligt konventionen i den utsträckning som är oundgängligen erforderlig med hänsyn till situationens krav, under förutsättning att dessa åtgärder ej strider mot landets övriga förpliktelser enligt den internationella rätten och ej innebär åtskillnad enbart på grund av ras, hud-

ground of race, colour, sex, language, religion or social origin.

2. No derogation from articles 6, 7, 8 (paragraphs 1 and 2), 11, 15, 16 and 18 may be made under this provision.

3. Any State Party to the present Covenant availing itself of the right of derogation shall immediately inform the other States Parties to the present Covenant, through the intermediary of the Secretary-General of the United Nations, of the provisions from which it has derogated and of the reasons by which it was actuated. A further communication shall be made, through the same intermediary, on the date on which it terminates such derogation.

Article 5

1. Nothing in the present Covenant may be interpreted as implying for any State, group or person any right to engage in any activity or perform any act aimed at the destruction of any of the rights and freedoms recognized herein or at their limitation to a greater extent than is provided for in the present Covenant.

2. There shall be no restriction upon or derogation from any of the fundamental human rights recognized or existing in any State Party to the present Covenant pursuant to law, conventions, regulations or custom on the pretext that the present Covenant does not recognize such rights or that it recognizes them to a lesser extent.

PART III

Article 6

1. Every human being has the inherent right to life. This right shall be protected by law. No one shall be arbitrarily deprived of his life.

2. In countries which have not abolished the death penalty, sentence

quement sur la race, la couleur, le sexe, la langue, la religion ou l'origine sociale.

2. La disposition précédente n'autorise aucune dérogation aux articles 6, 7, 8 (par. 1 et 2), 11, 15, 16 et 18.

3. Les Etats parties au présent Pacte qui usent du droit de dérogation doivent, par l'entremise du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies, signaler aussitôt aux autres Etats parties les dispositions auxquelles ils ont dérogé ainsi que les motifs qui ont provoqué cette dérogation. Une nouvelle communication sera faite par la même entremise, à la date à laquelle ils ont mis fin à ces dérogations.

Article 5

1. Aucune disposition du présent Pacte ne peut être interprétée comme impliquant pour un Etat, un groupement ou un individu, un droit quelconque de se livrer à une activité ou d'accomplir un acte visant à la destruction des droits et des libertés reconnus dans le présent Pacte ou à des limitations plus amples que celles prévues audit Pacte.

2. Il ne peut être admis aucune restriction ou dérogation aux droits fondamentaux de l'homme reconnus ou en vigueur dans tout Etat partie au présent Pacte en application de lois, de conventions, de règlements ou de coutumes, sous prétexte que le présent Pacte ne les reconnaît pas ou les reconnaît à un moindre degré.

TROISIEME PARTIE

Article 6

1. Le droit à la vie est inhérent à la personne humaine. Ce droit doit être protégé par la loi. Nul ne peut être arbitrairement privé de la vie.

2. Dans les pays où la peine de mort n'a pas été abolie, une sentence

färg, kön, språk, religion eller social härkomst.

2. Inga inskränkningar i artiklarna 6, 7, 8 (mom. 1 och 2), 11, 15, 16 och 18 må göras med stöd av bestämmelsen i föregående moment.

3. Konventionsstat, som begagnar sig av rätten till avvikelser från konventionen, skall genom förmedling av Förenta Nationernas generalsekreterare omedelbart underrätta övriga konventionsstater om de bestämmelser från vilka avvikelse skett och om de skäl som föranlett detta. Ett ytterligare meddelande skall lämnas i samma ordning den dag, då staten upphävt sådana avvikelser.

Artikel 5

1. Intet i denna konvention må tolkas som medförande rätt för någon stat, grupp eller person att ägna sig åt verksamhet eller utföra handling, som syftar till att tillintetgöra någon av de fri- och rättigheter som inskrivits i konventionen, eller till att inskränka dem i större utsträckning än som däri medgivits.

2. Inga inskränkningar eller avvikelser skall medgivas i fråga om de grundläggande mänskliga rättigheter, som gäller i en stat på grund av lag eller annan författning, överenskommelse eller sedvänja, av den anledningen att denna konvention icke erkänner dessa rättigheter eller att den erkänner dem i mindre utsträckning.

DEL III

Artikel 6

1. Varje människa har en inneboende rätt till livet. Denna rätt skall skyddas genom lag. Ingen skall godtyckligt berövas sitt liv.

2. I stater, som ej har avskaffat dödsstraffet, må dödsdom avkunnas

of death may be imposed only for the most serious crimes in accordance with the law in force at the time of the commission of the crime and not contrary to the provisions of the present Covenant and to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. This penalty can only be carried out pursuant to a final judgement rendered by a competent court.

3. When deprivation of life constitutes the crime of genocide, it is understood that nothing in this article shall authorize any State Party to the present Covenant to derogate in any way from any obligation assumed under the provisions of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide.

4. Anyone sentenced to death shall have the right to seek pardon or commutation of the sentence. Amnesty, pardon or commutation of the sentence of death may be granted in all cases.

5. Sentence of death shall not be imposed for crimes committed by persons below eighteen years of age and shall not be carried out on pregnant women.

6. Nothing in this article shall be invoked to delay or to prevent the abolition of capital punishment by any State Party to the present Covenant.

Article 7

No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. In particular, no one shall be subjected without his free consent to medical or scientific experimentation.

Article 8

1. No one shall be held in slavery; slavery and the slave-trade in all their forms shall be prohibited.

de mort ne peut être prononcée que pour les crimes les plus graves, conformément à la législation en vigueur au moment où le crime a été commis et qui ne doit pas être en contradiction avec les dispositions du présent Pacte, ni avec la Convention pour la prévention et la répression du crime de génocide. Cette peine ne peut être appliquée qu'en vertu d'un jugement définitif rendu par un tribunal compétent.

3. Lorsque la privation de la vie constitue le crime de génocide, il est entendu qu'aucune disposition du présent article n'autorise un Etat partie au présent Pacte à déroger d'aucune manière à une obligation quelconque assumée en vertu des dispositions de la Convention pour la prévention et la répression du crime de génocide.

4. Tout condamné à mort a le droit de solliciter la grâce ou la commutation de la peine. L'amnistie, la grâce ou la commutation de la peine de mort peuvent dans tous les cas être accordées.

5. Une sentence de mort ne peut être imposée pour des crimes commis par des personnes âgées de moins de 18 ans et ne peut être exécutée contre des femmes enceintes.

6. Aucune disposition du présent article ne peut être invoquée pour retarder ou empêcher l'abolition de la peine capitale par un Etat partie au présent Pacte.

Article 7

Nul ne sera soumis à la torture ni à des peines ou traitements cruels, inhumains ou dégradants. En particulier, il est interdit de soumettre une personne sans son libre consentement à une expérience médicale ou scientifique.

Article 8

1. Nul ne sera tenu en esclavage; l'esclavage et la traite des esclaves, sous toutes leurs formes, sont interdits.

endast för de allvarligaste brotten i enlighet med den lag, som gällde vid tiden för brottets begående. Denna lag må ej strida mot bestämmelserna i denna konvention eller konventionen om förebyggande och bestraffning av folkmord. Delta straff skall endast kunna verkställas efter slutlig dom av behörig domstol.

3. När berövande av livet utgör folkmord, skall intet i denna artikel berättiga konventionsstat att på något sätt avvika från skyldigheter, som den åtagit sig enligt bestämmelserna i konventionen om förebyggande och bestraffning av folkmord.

4. Envar dödsdömd skall ha rätt att begära nåd eller förvandling av straffet. Amnesti, nåd eller förvandling av dödsstraffet skall kunna beviljas i alla fall.

5. Dödsdom skall ej avkunnas för brott begångna av personer under 18 års ålder och skall ej verkställas mot havande kvinnor.

6. Intet i denna artikel skall kunna åberopas för att fördröja eller förhindra konventionsstats avskaffande av dödsstraffet.

Artikel 7

Ingen må utsättas för tortyr eller för grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Särskilt må ingen utan sitt fria samtycke utsättas för medicinska eller vetenskapliga experiment.

Artikel 8

1. Ingen må hållas i slaveri; slaveri och slavhandel i varje form skall vara förbjudna.

2. No one shall be held in servitude.

3. (a) No one shall be required to perform forced or compulsory labour;

(b) Paragraph 3 (a) shall not be held to preclude, in countries where imprisonment with hard labour may be imposed as a punishment for a crime, the performance of hard labour in pursuance of a sentence to such punishment by a competent court;

(c) For the purpose of this paragraph the term "forced or compulsory labour" shall not include:

(i) Any work or service, not referred to in sub-paragraph (b), normally required of a person who is under detention in consequence of a lawful order of a court, or of a person during conditional release from such detention;

(ii) Any service of a military character and, in countries where conscientious objection is recognized, any national service required by law of conscientious objectors;

(iii) Any service exacted in cases of emergency or calamity threatening the life or well-being of the community;

(iv) Any work or service which forms part of normal civil obligations.

Article 9

1. Everyone has the right to liberty and security of person. No one shall be subjected to arbitrary arrest or detention. No one shall be deprived of his liberty except on such grounds and in accordance with such procedure as are established by law.

2. Anyone who is arrested shall be informed, at the time of arrest, of the reasons for his arrest and shall be promptly informed of any charges against him.

2. Nul ne sera tenu en servitude.

3. a) Nul ne sera astreint à accomplir un travail forcé ou obligatoire;

b) L'alinéa a du présent paragraphe ne saurait être interprété comme interdisant, dans les pays où certains crimes peuvent être punis de détention accompagnée de travaux forcés, l'accomplissement d'une peine de travaux forcés, infligée par un tribunal compétent;

c) N'est pas considéré comme « travail forcé ou obligatoire » au sens du présent paragraphe :

i) Tout travail ou service, non visé à l'alinéa b, normalement requis d'un individu qui est détenu en vertu d'une décision de justice régulière ou qui, ayant fait l'objet d'une telle décision, est libéré conditionnellement;

ii) Tout service de caractère militaire et, dans les pays où l'objection de conscience est admise, tout service national exigé des objecteurs de conscience en vertu de la loi;

iii) Tout service exigé dans les cas de force majeure ou de sinistres qui menacent la vie ou le bien-être de la communauté;

iv) Tout travail ou tout service formant partie des obligations civiques normales.

Article 9

1. Tout individu a droit à la liberté et à la sécurité de sa personne. Nul ne peut faire l'objet d'une arrestation ou détention arbitraires. Nul ne peut être privé de sa liberté, si ce n'est pour des motifs et conformément à la procédure prévus par la loi.

2. Tout individu arrêté sera informé, au moment de son arrestation, des raisons de cette arrestation et recevra notification, dans le plus court délai, de toute accusation portée contre lui.

2. Ingen må hållas i träldom.

3. a) Ingen må nödgas att utföra tvångsarbete eller annat honom påtvingat arbete.

b) I stater, där frihetsberövande i form av straffarbete må åläggas som bestraffning för brott, skall mom. 3 a) ej utgöra hinder mot verkställande av en dom på straffarbete, som avkunnats av behörig domstol;

c) Med tvångsarbete eller påtvingat arbete enligt detta moment förstås ej:

1) arbete eller tjänstgöring, som ej avses under b) ovan och som regelmässigt utkrävs av den som är berövad sin frihet till följd av ett av domstol i laga ordning meddelat beslut eller av den som är villkorligt frigiven;

2) tjänstgöring av militär art och, i stater där samvetsbetänkligheter mot sådan beaktas, annan samhällstjänst som enligt lag utkrävs av den, som hyser samvetsbetänkligheter;

3) tjänstgöring som utkrävs, då nödläge eller olycka hotar samhällets fortbestånd eller välfärd;

4) arbete eller tjänstgöring som ingår i de normala medborgerliga skyldigheterna.

Artikel 9

1. Envar har rätt till frihet och personlig säkerhet. Ingen må utsättas för godtycklig arrestering eller annat godtyckligt frihetsberövande. Ingen må berövas sin frihet utom på sådana grunder och i sådan ordning som föreskrivs i lag.

2. Den som arresterats skall vid arresteringen underrättas om skälen för åtgärden och skall ofördröjligen underrättas om varje anklagelse mot honom.

3. Anyone arrested or detained on a criminal charge shall be brought promptly before a judge or other officer authorized by law to exercise judicial power and shall be entitled to trial within a reasonable time or to release. It shall not be the general rule that persons awaiting trial shall be detained in custody, but release may be subject to guarantees to appear for trial, at any other stage of the judicial proceedings, and, should occasion arise, for execution of the judgement.

4. Anyone who is deprived of his liberty by arrest or detention shall be entitled to take proceedings before a court, in order that that court may decide without delay on the lawfulness of his detention and order his release if the detention is not lawful.

5. Anyone who has been the victim of unlawful arrest or detention shall have an enforceable right to compensation.

Article 10

1. All persons deprived of their liberty shall be treated with humanity and with respect for the inherent dignity of the human person.

2. (a) Accused persons shall, save in exceptional circumstances, be segregated from convicted persons and shall be subject to separate treatment appropriate to their status as unconvicted persons;

(b) Accused juvenile persons shall be separated from adults and brought as speedily as possible for adjudication.

3. The penitentiary system shall comprise treatment of prisoners the essential aim of which shall be their reformation and social rehabilitation. Juvenile offenders shall be segregated from adults and be accorded treatment appropriate to their age and legal status.

3. Tout individu arrêté ou détenu du chef d'une infraction pénale sera traduit dans le plus court délai devant un juge ou une autre autorité habilitée par la loi à exercer des fonctions judiciaires, et devra être jugé dans un délai raisonnable ou libéré. La détention de personnes qui attendent de passer en jugement ne doit pas être de règle, mais la mise en liberté peut être subordonnée à des garanties assurant la comparution de l'intéressé à l'audience, à tous les autres actes de la procédure et, le cas échéant, pour l'exécution du jugement.

4. Quiconque se trouve privé de sa liberté par arrestation ou détention a le droit d'introduire un recours devant un tribunal afin que celui-ci statue sans délai sur la légalité de sa détention et ordonne sa libération si la détention est illégale.

5. Tout individu victime d'arrestation ou de détention illégales a droit à réparation.

Article 10

1. Toute personne privée de sa liberté est traitée avec humanité et avec le respect de la dignité inhérente à la personne humaine.

2. a) Les prévenus sont, sauf dans des circonstances exceptionnelles, séparés des condamnés et sont soumis à un régime distinct, approprié à leur condition de personnes non condamnées;

b) Les jeunes prévenus sont séparés des adultes et il est décidé de leur cas aussi rapidement que possible.

3. Le régime pénitentiaire comporte un traitement des condamnés dont le but essentiel est leur amendement et leur reclassement social. Les jeunes délinquants sont séparés des adultes et soumis à un régime approprié à leur âge et à leur statut légal.

3. Den som är arresterad eller eljest berövad sin frihet på grund av anklagelse för brottslig gärning skall ofördröjligen ställas inför domare eller annan ämbetsman, som enligt lag beklåtts med domsmakt, och skall vara berättigad till rättegång inom skälig tid eller till frigivning. Det skall ej vara allmän regel, att personer som avvaktar rättegång hålls i förvar, men för frigivning må krävas garantier för att vederbörande inställer sig till rättegången, vid varje annat tillfälle under det rättsliga förfarandet samt, i förekommande fall, för verkställighet av domen.

4. Den som berövats sin frihet genom arrestering eller eljest skall ha rätt att inför domstol påfordra, att lagligheten av frihetsberövandet prövas utan dröjsmål och att hans frigivning beslutas, om åtgärden ej är laglig.

5. Den som utsatts för olaglig arrestering eller annat olagligt frihetsberövande skall ha rätt till skadestånd.

Artikel 10

1. Envar som berövats sin frihet skall behandlas human och med aktning för människans inneboende värde.

2. a) Åtalade personer skall, utom under utomordentliga förhållanden, hållas åtskilda från dömda personer och skall ges särskild behandling, som är avpassad efter deras egenskap av icke dömda personer.

b) Åtalade unga personer skall hållas åtskilda från vuxna, och deras fall skall avgöras så skyndsamt som möjligt.

3. Det väsentliga syftet med behandlingen av fångar skall vara deras bättring och sociala rehabilitering. Ungdomsbrottslingar skall hållas åtskilda från vuxna och ges en efter deras ålder och rättsliga ställning avpassad behandling.

Article 11

No one shall be imprisoned merely on the ground of inability to fulfil a contractual obligation.

Article 12

1. Everyone lawfully within the territory of a State shall, within that territory, have the right to liberty of movement and freedom to choose his residence.

2. Everyone shall be free to leave any country, including his own.

3. The above-mentioned rights shall not be subject to any restrictions except those which are provided by law, are necessary to protect national security, public order (*ordre public*), public health or morals or the rights and freedoms of others, and are consistent with the other rights recognized in the present Covenant.

4. No one shall be arbitrarily deprived of the right to enter his own country.

Article 13

An alien lawfully in the territory of a State Party to the present Covenant may be expelled therefrom only in pursuance of a decision reached in accordance with law and shall, except where compelling reasons of national security otherwise require, be allowed to submit the reasons against his expulsion and to have his case reviewed by, and be represented for the purpose before the competent authority or a person or persons especially designated by the competent authority.

Article 14

1. All persons shall be equal before the courts and tribunals. In the determination of any criminal charge against him, or of his rights and obligations in a suit at law,

Article 11

Nul ne peut être emprisonné pour la seule raison qu'il n'est pas en mesure d'exécuter une obligation contractuelle.

Article 12

1. Quiconque se trouve légalement sur le territoire d'un Etat a le droit d'y circuler librement et d'y choisir librement sa résidence.

2. Toute personne est libre de quitter n'importe quel pays, y compris le sien.

3. Les droits mentionnés ci-dessus ne peuvent être l'objet de restrictions que si celles-ci sont prévues par la loi, nécessaires pour protéger la sécurité nationale, l'ordre public, la santé ou la moralité publiques, ou les droits et libertés d'autrui, et compatibles avec les autres droits reconnus par le présent Pacte.

4. Nul ne peut être arbitrairement privé du droit d'entrer dans son propre pays.

Article 13

Un étranger qui se trouve légalement sur le territoire d'un Etat partie au présent Pacte ne peut en être expulsé qu'en exécution d'une décision prise conformément à la loi et, à moins que des raisons impérieuses de sécurité nationale ne s'y opposent, il doit avoir la possibilité de faire valoir les raisons qui militent contre son expulsion et de faire examiner son cas par l'autorité compétente, ou par une ou plusieurs personnes spécialement désignées par ladite autorité, en se faisant représenter à cette fin.

Article 14

1. Tous sont égaux devant les tribunaux et les cours de justice. Toute personne a droit à ce que sa cause soit entendue équitablement et publiquement par un tribunal compétent,

Artikel 11

Ingen må sättas i fängelse enbart på grund av oförmåga att fullgöra avtalad förpliktelse.

Artikel 12

1. Envar som lagligen befinner sig på en stats område äger rätt att där röra sig fritt och fritt välja bosättningsort.

2. Envar äger frihet att lämna vilket land som helst, däribland sitt eget.

3. Ovannämnda rättigheter må icke underkastas andra inskränkningar än sådana, som stadgas i lag och är nödvändiga för att skydda den nationella säkerheten, den allmänna ordningen (*»ordre public»*), den allmänna hälsovården eller sedligheten eller andra personers fri- och rättigheter samt är förenliga med övriga i denna konvention inskrivna rättigheter.

4. Ingen må godtyckligt förvägras rätten att inresa i sitt eget land.

Artikel 13

Utlänning, som lagligen befinner sig på en konventionsstats område, må avlägsnas från detta endast efter ett i laga ordning fattat beslut därom. Såvida ej tvingande skäl hänförliga till den nationella säkerheten talar däremot, skall han tillåtas framlägga de skäl, som talar mot avlägsnandet, och få sin sak omprövad av, och för sådant ändamål företräddas inför, vederbörande myndighet eller en eller flera av denna myndighet särskilt utsedda personer.

Artikel 14

1. Alla skall vara lika inför domstolarna. Envar skall, när det gäller att pröva anklagelse mot honom för brott eller hans rättigheter och skyldigheter i tvistemål, vara berättigad

everyone shall be entitled to a fair and public hearing by a competent, independent and impartial tribunal established by law. The Press and the public may be excluded from all or part of a trial for reasons of morals, public order (*ordre public*) or national security in a democratic society, or when the interest of the private lives of the parties so requires, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice; but any judgement rendered in a criminal case or in a suit at law shall be made public except where the interest of juvenile persons otherwise requires or the proceedings concern matrimonial disputes or the guardianship of children.

2. Everyone charged with a criminal offence shall have the right to be presumed innocent until proved guilty according to law.

3. In the determination of any criminal charge against him, everyone shall be entitled to the following minimum guarantees, in full equality:

(a) To be informed promptly and in detail in a language which he understands of the nature and cause of the charge against him;

(b) To have adequate time and facilities for the preparation of his defence and to communicate with counsel of his own choosing;

(c) To be tried without undue delay;

(d) To be tried in his presence, and to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing; to be informed, if he does not have legal assistance, of this right; and to have legal assistance assigned to him, in any case where the interests of justice so require,

indépendant et impartial, établi par la loi, qui décidera soit du bien-fondé de toute accusation en matière pénale dirigée contre elle, soit des contestations sur ses droits et obligations de caractère civil. Le huis-clos peut être prononcé pendant la totalité ou une partie du procès soit dans l'intérêt des bonnes mœurs, de l'ordre public ou de la sécurité nationale dans une société démocratique, soit lorsque l'intérêt de la vie privée des parties en cause l'exige, soit encore dans la mesure où le tribunal l'estimera absolument nécessaire, lorsqu'en raison des circonstances particulières de l'affaire la publicité nuirait aux intérêts de la justice; cependant, tout jugement rendu en matière pénale ou civile sera public, sauf si l'intérêt de mineurs exige qu'il en soit autrement ou si le procès porte sur des différends matrimoniaux ou sur la tutelle des enfants.

2. Toute personne accusée d'une infraction pénale est présumée innocente jusqu'à ce que sa culpabilité ait été légalement établie.

3. Toute personne accusée d'une infraction pénale a droit, en pleine égalité, au moins aux garanties suivantes :

a) A être informée, dans le plus court délai, dans une langue qu'elle comprend et de façon détaillée, de la nature et des motifs de l'accusation portée contre elle;

b) A disposer du temps et des facilités nécessaires à la préparation de sa défense et à communiquer avec le conseil de son choix;

c) A être jugée sans retard excessif;

d) A être présente au procès et à se défendre elle-même ou à avoir l'assistance d'un défenseur de son choix; si elle n'a pas de défenseur, à être informée de son droit d'en avoir un, et, chaque fois que l'intérêt de la justice l'exige, à se voir attribuer d'office un défenseur, sans

till opartisk och offentlig rättegång inför en behörig, oavhängig och opartisk domstol, som inrättats enligt lag. Pressen och allmänheten må uteslängas från rättegången eller en del därav av hänsyn till sedligheten, den allmänna ordningen (*»ordre public»*) eller den nationella säkerheten i ett demokratiskt samhälle eller då hänsynen till parternas privatliv så kräver eller, i den mån domstolen så finner strängt nödvändigt, i fall då på grund av särskilda omständigheter offentlighet skulle skada rättvisans intresse; dock skall domar som avkunnats i brottmål eller tvistemål offentliggöras, utom i fall då minderårigas intressen kräver att så ej sker eller då rättegången gäller äktenskapsmål eller förmynderskap för barn.

2. Envar som anklagats för brottslig gärning skall ha rätt att betraktas som oskyldig intill dess hans skuld lagligen fastställts.

3. Envar skall, när det gäller att pröva anklagelse mot honom för brott, utan åtskillnad ha rätt till följande minimigarantier:

a) att ofördröjligen och i detalj på ett språk, som han förstår, bli underrättad om innebörden av och grunden för anklagelsen mot honom;

b) att åtnjuta tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar och att kunna rådgöra med rättegångsbiträde, som han själv utsett;

c) att bli rannsakah utan oskäligt dröjsmål;

d) att bli rannsakah i sin närvaro och att försvara sig personligen eller genom rättegångsbiträde, som han själv utsett; om han ej har rättegångsbiträde, att bli underrättad om sin rätt till sådant; samt att i varje mål där rättvisans intresse så kräver kostnadsfritt få rättegångsbiträde

and without payment by him in any such case if he does not have sufficient means to pay for it;

(e) To examine, or have examined, the witnesses against him and to obtain the attendance and examination of witnesses on his behalf under the same conditions as witnesses against him;

(f) To have the free assistance of an interpreter if he cannot understand or speak the language used in court;

(g) Not to be compelled to testify against himself or to confess guilt.

4. In the case of juvenile persons, the procedure shall be such as will take account of their age and the desirability of promoting their rehabilitation.

5. Everyone convicted of a crime shall have the right to his conviction and sentence being reviewed by a higher tribunal according to law.

6. When a person has by a final decision been convicted of a criminal offence and when subsequently his conviction has been reversed or he has been pardoned on the ground that a new or newly discovered fact shows conclusively that there has been a miscarriage of justice, the person who has suffered punishment as a result of such conviction shall be compensated according to law, unless it is proved that the non-disclosure of the unknown fact in time is wholly or partly attributable to him.

7. No one shall be liable to be tried or punished again for an offence for which he has already been finally convicted or acquitted in accordance with the law and penal procedure of each country.

Article 15

1. No one shall be held guilty of any criminal offence on account of

frais, si elle n'a pas les moyens de le rémunérer;

e) A interroger ou faire interroger les témoins à charge et à obtenir la comparution et l'interrogatoire des témoins à décharge dans les mêmes conditions que les témoins à charge;

f) A se faire assister gratuitement d'un interprète si elle ne comprend pas ou ne parle pas la langue employée à l'audience;

g) A ne pas être forcée de témoigner contre elle-même ou de s'avouer coupable.

4. La procédure applicable aux jeunes gens qui ne sont pas encore majeurs au regard de la loi pénale tiendra compte de leur âge et de l'intérêt que présente leur rééducation.

5. Toute personne déclarée coupable d'une infraction a le droit de faire examiner par une juridiction supérieure la déclaration de culpabilité et la condamnation, conformément à la loi.

6. Lorsqu'une condamnation pénale définitive est ultérieurement annulée ou lorsque la grâce est accordée parce qu'un fait nouveau ou nouvellement révélé prouve qu'il s'est produit une erreur judiciaire, la personne qui a subi une peine à raison de cette condamnation sera indemnisée, conformément à la loi, à moins qu'il ne soit prouvé que la non-révélation en temps utile du fait inconnu lui est imputable en tout ou partie.

7. Nul ne peut être poursuivi ou puni en raison d'une infraction pour laquelle il a déjà été acquitté ou condamné par un jugement définitif conformément à la loi et à la procédure pénale de chaque pays.

Article 15

1. Nul ne sera condamné pour des actions ou omissions qui ne consti-

sig anvisat, om han saknar erforderliga medel att betala för sådant;

e) att förhöra eller låta förhöra de vittnen, som åberopas emot honom, och att för egen räkning få vittnen inkallade och förhörda under samma förhållanden som vittnen åberopade mot honom;

f) att kostnadsfritt åtnjuta bistånd av folk, om han icke förstår eller talar det språk som begagnas vid domstolen;

g) att ej tvingas vittna mot sig själv eller erkänna sig skyldig.

4. I mål mot unga personer skall rättegångsförfarandet ta hänsyn till deras ålder och önskvärdheten av att främja deras återanpassning.

5. Envar som befunnits skyldig till och dömts för ett brott skall ha rätt att få skuldfrågan och det ådömda straffet omprövade av högre instans i enlighet med lag.

6. Har en lagakraftvunnen dom varigenom någon dömts för brottslig gärning senare upphävts eller nåd beviljats på grund av en ny eller nyuppdagad omständighet, som visat att domen var felaktig, skall den som undergått straff till följd av domen gottgöras i enlighet med lag, med mindre det visas att det helt eller delvis berott på honom själv att den tidigare ej kända omständigheten icke blivit uppdagad i tid.

7. Ingen må rannsakas eller straffas på nytt för ett brott, för vilket han redan blivit slutligt fälld till ansvar eller frikänd i enlighet med lagen och rättegångsordningen i varje land.

Artikel 15

1. Ingen må fällas till ansvar för någon gärning eller underlåtenhet,

any act or omission which did not constitute a criminal offence, under national or international law, at the time when it was committed. Nor shall a heavier penalty be imposed than the one that was applicable at the time when the criminal offence was committed. If, subsequent to the commission of the offence, provision is made by law for the imposition of a lighter penalty, the offender shall benefit thereby.

2. Nothing in this article shall prejudice the trial and punishment of any person for any act or omission which, at the time when it was committed, was criminal according to the general principles of law recognized by the community of nations.

Article 16

Everyone shall have the right to recognition everywhere as a person before the law.

Article 17

1. No one shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to unlawful attacks on his honour and reputation.

2. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.

Article 18

1. Everyone shall have the right to freedom of thought, conscience and religion. This right shall include freedom to have or to adopt a religion or belief of his choice, and freedom, either individually or in community with others and in public or private, to manifest his religion or belief in worship, observance, practice and teaching.

2. No one shall be subject to coercion which would impair his freedom to have or to adopt a religion or belief of his choice.

tuaient pas un acte délictueux d'après le droit national ou international au moment où elles ont été commises. De même, il ne sera infligé aucune peine plus forte que celle qui était applicable au moment où l'infraction a été commise. Si, postérieurement à cette infraction, la loi prévoit l'application d'une peine plus légère, le délinquant doit en bénéficier.

2. Rien dans le présent article ne s'oppose au jugement ou à la condamnation de tout individu en raison d'actes ou omissions qui, au moment où ils ont été commis, étaient tenus pour criminels, d'après les principes généraux de droit reconnus par l'ensemble des nations.

Article 16

Chacun a droit à la reconnaissance en tous lieux de sa personnalité juridique.

Article 17

1. Nul ne sera l'objet d'immixtions arbitraires ou illégales dans sa vie privée, sa famille, son domicile ou sa correspondance, ni d'atteintes illégales à son honneur et à sa réputation.

2. Toute personne a droit à la protection de la loi contre de telles immixtions ou de telles atteintes.

Article 18

1. Toute personne a droit à la liberté de pensée, de conscience et de religion; ce droit implique la liberté d'avoir ou d'adopter une religion ou une conviction de son choix, ainsi que la liberté de manifester sa religion ou sa conviction, individuellement ou en commun, tant en public qu'en privé, par le culte et l'accomplissement des rites, les pratiques et l'enseignement.

2. Nul ne subira de contrainte pouvant porter atteinte à sa liberté d'avoir ou d'adopter une religion ou une conviction de son choix.

som vid den tid då den begicks ej utgjorde ett brott enligt inhemsk eller internationell rätt. Ej heller må högre straff utmätas än som var tillämpligt vid den tid då den brottsliga gärningen begicks. Om efter brottets begående ny lag stiftas som föreskriver ett lindrigare straff, skall den skyldige komma i åtnjutande härav.

2. Intet i denna artikel skall hindra rannsaking och bestraffning av den som gjort sig skyldig till en handling eller underlåtenhet som vid tidpunkten för dess begående var brottslig enligt de allmänna rättsprinciper, som erkänns av världens nationer.

Artikel 16

Envar har rätt att överallt erkännas som person i rättsligt hänseende.

Artikel 17

1. Ingen må utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv, sitt hem eller sin korrespondens, ej heller för olagliga angrepp på sin heder och sitt anseende.

2. Envar har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden eller angrepp.

Artikel 18

1. Envar skall äga rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att bekänna sig till eller antaga en religion eller tro efter eget val och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin religion eller tro genom gudstjänst, iakttagande av religiösa sedvänjor, andaktsövningar och undervisning.

2. Ingen må utsättas för tvång, som kan inskränka hans frihet att bekänna sig till eller antaga en religion eller tro efter eget val.

3. Freedom to manifest one's religion or beliefs may be subject only to such limitations as are prescribed by law and are necessary to protect public safety, order, health, or morals or the fundamental rights and freedoms of others.

4. The States Parties to the present Covenant undertake to have respect for the liberty of parents and, when applicable, legal guardians to ensure the religious and moral education of their children in conformity with their own convictions.

Article 19

1. Everyone shall have the right to hold opinions without interference.

2. Everyone shall have the right to freedom of expression; this right shall include freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds, regardless of frontiers, either orally, in writing or in print, in the form of art, or through any other media of his choice.

3. The exercise of the rights provided for in paragraph 2 of this article carries with it special duties and responsibilities. It may therefore be subject to certain restrictions, but these shall only be such as are provided by law and are necessary:

(a) For respect of the rights or reputations of others;

(b) For the protection of national security or of public order (*ordre public*), or of public health or morals.

Article 20

1. Any propaganda for war shall be prohibited by law.

2. Any advocacy of national, racial or religious hatred that constitutes incitement to discrimination, hostility or violence shall be prohibited by law.

3. La liberté de manifester sa religion ou ses convictions ne peut faire l'objet que des seules restrictions prévues par la loi et qui sont nécessaires à la protection de la sécurité, de l'ordre et de la santé publique, ou de la morale ou des libertés et droits fondamentaux d'autrui.

4. Les Etats parties au présent Pacte s'engagent à respecter la liberté des parents et, le cas échéant, des tuteurs légaux, de faire assurer l'éducation religieuse et morale de leurs enfants conformément à leurs propres convictions.

Article 19

1. Nul ne peut être inquiété pour ses opinions.

2. Toute personne a droit à la liberté d'expression; ce droit comprend la liberté de rechercher, de recevoir et de répandre des informations et des idées de toute espèce, sans considération de frontières, sous une forme orale, écrite, imprimée ou artistique, ou par tout autre moyen de son choix.

3. L'exercice des libertés prévues au paragraphe 2 du présent article comporte des devoirs spéciaux et des responsabilités spéciales. Il peut en conséquence être soumis à certaines restrictions qui doivent toutefois être expressément fixées par la loi et qui sont nécessaires:

a) Au respect des droits ou de la réputation d'autrui;

b) A la sauvegarde de la sécurité nationale, de l'ordre public, de la santé ou de la moralité publiques.

Article 20

1. Toute propagande en faveur de la guerre est interdite par la loi.

2. Tout appel à la haine nationale, raciale ou religieuse qui constitue une incitation à la discrimination, à l'hostilité ou à la violence est interdit par la loi.

3. Envars frihet att utöva sin religion eller tro må endast underkastas sådana inskränkningar, som är angivna i lag och som är nödvändiga för att skydda den allmänna säkerheten, ordningen, hälsovården eller sedligheten eller andra personers grundläggande fri- och rättigheter.

4. Konventionsstaterna förpliktar sig att respektera föräldrars och, i förekommande fall, förmyndares frihet att tillförsäkra sina barn den religiösa och moraliska uppfostran, som står i överensstämmelse med deras egen övertygelse.

Artikel 19

1. Envar skall äga rätt till åsiktsfrihet utan ingripanden.

2. Envar skall äga rätt till yttrandefrihet; denna rätt innefattar frihet att oberoende av territoriella gränser söka, mottaga och sprida uppgifter och tankar av varje slag, i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat valfritt uttrycksmedel.

3. Utövandet av de i mom. 2 i denna artikel avsedda rättigheterna medför särskilda skyldigheter och särskilt ansvar. De må därför underkastas vissa inskränkningar, men endast sådana som är angivna i lag och som är nödvändiga:

a) för att respektera andra personers rättigheter eller anseende;

b) för att skydda den nationella säkerheten, den allmänna ordningen (*»ordre public»*), den allmänna hälsovården eller sedligheten.

Artikel 20

1. All propaganda till förmån för krig skall vara i lag förbjuden.

2. Allt främjande av nationalhat, rashat eller religiöst hat, som innebär uppvigling till diskriminering, fiendskap eller våld, skall vara i lag förbjudet.

Article 21

The right of peaceful assembly shall be recognized. No restrictions may be placed on the exercise of this right other than those imposed in conformity with the law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, public order (*ordre public*), the protection of public health or morals or the protection of the rights and freedoms of others.

Article 22

1. Everyone shall have the right to freedom of association with others, including the right to form and join trade unions for the protection of his interests.

2. No restrictions may be placed on the exercise of this right other than those which are prescribed by law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, public order (*ordre public*), the protection of public health or morals or the protection of the rights and freedoms of others. This article shall not prevent the imposition of lawful restrictions on members of the armed forces and of the police in their exercise of this right.

3. Nothing in this article shall authorize States Parties to the International Labour Organisation Convention of 1948 concerning Freedom of Association and Protection of the Right to Organize to take legislative measures which would prejudice, or to apply the law in such a manner as to prejudice, the guarantees provided for in that Convention.

Article 23

1. The family is the natural and fundamental group unit of society and is entitled to protection by society and the State.

Article 21

Le droit de réunion pacifique est reconnu. L'exercice de ce droit ne peut faire l'objet que des seules restrictions imposées conformément à la loi et qui sont nécessaires dans une société démocratique, dans l'intérêt de la sécurité nationale, de la sûreté publique, de l'ordre public ou pour protéger la santé ou la moralité publiques, ou les droits et les libertés d'autrui.

Article 22

1. Toute personne a le droit de s'associer librement avec d'autres, y compris le droit de constituer des syndicats et d'y adhérer pour la protection de ses intérêts.

2. L'exercice de ce droit ne peut faire l'objet que des seules restrictions prévues par la loi et qui sont nécessaires dans une société démocratique, dans l'intérêt de la sécurité nationale, de la sûreté publique, de l'ordre public, ou pour protéger la santé ou la moralité publiques ou les droits et les libertés d'autrui. Le présent article n'empêche pas de soumettre à des restrictions légales l'exercice de ce droit par les membres des forces armées et de la police.

3. Aucune disposition du présent article ne permet aux Etats parties à la Convention de 1948 de l'Organisation internationale du travail concernant la liberté syndicale et la protection du droit syndical de prendre des mesures législatives portant atteinte — ou d'appliquer la loi de façon à porter atteinte — aux garanties prévues dans ladite convention.

Article 23

1. La famille est l'élément naturel et fondamental de la société et a droit à la protection de la société et de l'Etat.

Artikel 21

Rätten till fredliga sammankomster skall erkännas. Utövan- det av denna rättighet må ej underkastas andra inskränkningar än sådana som föreskrivits i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den nationella säkerheten eller den allmänna säkerheten, den allmänna ordningen (*»ordre public»*), för skyddande av den allmänna hälsovården eller sedligheten eller av andra personers fri- och rättigheter.

Artikel 22

1. Envar skall äga rätt till föreningsfrihet, däri inbegripet rätten att bilda och ansluta sig till fackföreningar för att skydda sina intressen.

2. Utövan- det av denna rättighet må ej underkastas andra inskränkningar än sådana som är angivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den nationella säkerheten, den allmänna säkerheten, den allmänna ordningen (*»ordre public»*), för skyddande av den allmänna hälsovården eller sedligheten eller av andra personers fri- och rättigheter. Denna artikel förhindrar ej att för medlemmar av de väpnade styrkorna och polisen lagliga inskränkningar må göras i deras utövande av denna rättighet.

3. Intet i denna artikel skall tillläta stat, som biträtt Internationella arbetsorganisationens konvention år 1948 angående föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten, att stifta lag som inskränker, eller tilllämpa lagen på sätt som inskränker, det genom sagda konvention tillför- säkrade skyddet.

Artikel 23

1. Familjen är samhällets naturliga och grundläggande enhet och är berättigad till samhällets och statens skydd.

2. The right of men and women of marriageable age to marry and to found a family shall be recognized.

3. No marriage shall be entered into without the free and full consent of the intending spouses.

4. States Parties to the present Covenant shall take appropriate steps to ensure equality of rights and responsibilities of spouses as to marriage, during marriage and at its dissolution. In the case of dissolution, provision shall be made for the necessary protection of any children.

Article 24

1. Every child shall have, without any discrimination as to race, colour, sex, language, religion, national or social origin, property or birth, the right to such measures of protection as are required by his status as a minor, on the part of his family, society and the State.

2. Every child shall be registered immediately after birth and shall have a name.

3. Every child has the right to acquire a nationality.

Article 25

Every citizen shall have the right and the opportunity, without any of the distinctions mentioned in article 2 and without unreasonable restrictions:

(a) To take part in the conduct of public affairs, directly or through freely chosen representatives;

(b) To vote and to be elected at genuine periodic elections which shall be by universal and equal suffrage and shall be held by secret ballot, guaranteeing the free expression of the will of the electors;

(c) To have access, on general terms of equality, to public service in his country.

2. Le droit de se marier et de fonder une famille est reconnu à l'homme et à la femme à partir de l'âge nubile.

3. Nul mariage ne peut être conclu sans le libre et plein consentement des futurs époux.

4. Les Etats parties au présent Pacte prendront les mesures appropriées pour assurer l'égalité de droits et de responsabilités des époux au regard du mariage, durant le mariage et lors de sa dissolution. En cas de dissolution, des dispositions seront prises afin d'assurer aux enfants la protection nécessaire.

Article 24

1. Tout enfant, sans discrimination aucune fondée sur la race, la couleur, le sexe, la langue, la religion, l'origine nationale ou sociale, la fortune ou la naissance, a droit, de la part de sa famille, de la société et de l'Etat, aux mesures de protection qu'exige sa condition de mineur.

2. Tout enfant doit être enregistré immédiatement après sa naissance et avoir un nom.

3. Tout enfant a le droit d'acquies une nationalité.

Article 25

Tout citoyen a le droit et la possibilité, sans aucune des discriminations visées à l'article 2 et sans restrictions déraisonnables:

a) De prendre part à la direction des affaires publiques, soit directement, soit par l'intermédiaire de représentants librement choisis;

b) De voter et d'être élu, au cours d'élections périodiques, honnêtes, au suffrage universel et égal et au scrutin secret, assurant l'expression libre de la volonté des électeurs;

c) D'accéder, dans des conditions générales d'égalité, aux fonctions publiques de son pays.

2. Rätten för giftasvuxna män och kvinnor att ingå äktenskap och bilda familj skall erkännas.

3. Äktenskap skall ej ingås utan de blivande makarnas fria och fulla samtycke.

4. Konventionsstaterna skall vidtaga lämpliga åtgärder för att säkerställa makars likställighet i fråga om rättigheter och ansvar vid äktenskapets ingående, under äktenskapet och vid dess upplösning. Vid fall av upplösning skall åtgärder vidtagas för att tillförsäkra barnen erforderligt skydd.

Artikel 24

1. Varje barn skall utan åtskillnad på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, nationell eller social härkomst, förmögenhet eller börd äga rätt till sådant skydd av sin familj, samhället och staten, som dess ställning som minderårig kräver.

2. Varje barn skall registreras omedelbart efter födelsen och skall ha ett namn.

3. Varje barn har rätt att förvärva ett medborgarskap.

Artikel 25

Varje medborgare skall äga rätt och möjlighet att utan någon av de åtskillnader, som angetts i artikel 2, och utan oskäligen inskränkningar:

a) deltaga i handhavandet av allmänna angelägenheter, direkt eller genom fritt valda ombud;

b) välja och bli vald, vid periodiska och hederliga val, förrättade på grundval av allmän och lika rösträtt och hemlig röstning, varigenom garanteras att väljarnas vilja kommer fritt till uttryck;

c) få tillträde på lika villkor till allmän tjänst i sitt land.

Article 26

All persons are equal before the law and are entitled without any discrimination to the equal protection of the law. In this respect, the law shall prohibit any discrimination and guarantee to all persons equal and effective protection against discrimination on any ground such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

Article 27

In those States in which ethnic, religious or linguistic minorities exist, persons belonging to such minorities shall not be denied the right, in community with the other members of their group, to enjoy their own culture, to profess and practise their own religion, or to use their own language.

PART IV

Article 28

1. There shall be established a Human Rights Committee (hereafter referred to in the present Covenant as the Committee). It shall consist of eighteen members and shall carry out the functions hereinafter provided.

2. The Committee shall be composed of nationals of the States Parties to the present Covenant who shall be persons of high moral character and recognized competence in the field of human rights, consideration being given to the usefulness of the participation of some persons having legal experience.

3. The members of the Committee shall be elected and shall serve in their personal capacity.

Article 26

Toutes les personnes sont égales devant la loi et ont droit sans discrimination à une égale protection de la loi. A cet égard, la loi doit interdire toute discrimination et garantir à toutes les personnes une protection égale et efficace contre toute discrimination, notamment de race, de couleur, de sexe, de langue, de religion, d'opinion politique et de toute autre opinion, d'origine nationale ou sociale, de fortune, de naissance ou de toute autre situation.

Article 27

Dans les Etats où il existe des minorités ethniques, religieuses ou linguistiques, les personnes appartenant à ces minorités ne peuvent être privées du droit d'avoir, en commun avec les autres membres de leur groupe, leur propre vie culturelle, de professer et de pratiquer leur propre religion, ou d'employer leur propre langue.

QUATRIEME PARTIE

Article 28

1. Il est institué un Comité des droits de l'homme (ci-après dénommé le Comité dans le présent Pacte). Ce Comité est composé de dix-huit membres et a les fonctions définies ci-dessous.

2. Le Comité est composé de ressortissants des Etats parties au présent Pacte, qui doivent être des personnalités de haute moralité et possédant une compétence reconnue dans le domaine des droits de l'homme. Il sera tenu compte de l'intérêt que présente la participation aux travaux du Comité de quelques personnes ayant une expérience juridique.

3. Les membres du Comité sont élus et siègent à titre individuel.

Artikel 26

Alla är lika inför lagen och har rätt till samma skydd av lagen utan åtskillnad av något slag. I detta avseende skall lagen förbjuda all åtskillnad och garantera envar ett likvärdigt och effektivt skydd mot varje åtskillnad på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell eller social härkomst, förmögenhet, börd eller ställning i övrigt.

Artikel 27

I de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter skall de som tillhör sådana minoriteter ej förvägras rätten att i gemenskap med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt eget språk.

DEL IV

Artikel 28

1. En kommitté för de mänskliga rättigheterna (härnedan benämnd kommittén) skall upprättas. Den skall bestå av aderton medlemmar och skall utföra sitt uppdrag i enlighet med vad som föreskrivs i det följande.

2. Kommittén skall vara sammansatt av medborgare i de stater, som biträtt denna konvention. Dessa personer skall vara moraliskt högtstående och erkänt sakkunniga på området för de mänskliga rättigheterna. Värdet av att några av kommitténs medlemmar har juridisk erfarenhet skall beaktas.

3. Kommitténs medlemmar skall väljas och tjänstgöra i sin personliga egenskap.

Article 29

1. The members of the Committee shall be elected by secret ballot from a list of persons possessing the qualifications prescribed in article 28 and nominated for the purpose by the States Parties to the present Covenant.

2. Each State Party to the present Covenant may nominate not more than two persons. These persons shall be nationals of the nominating State.

3. A person shall be eligible for renomination.

Article 30

1. The initial election shall be held no later than six months after the date of the entry into force of the present Covenant.

2. At least four months before the date of each election to the Committee, other than an election to fill a vacancy declared in accordance with article 34, the Secretary-General of the United Nations shall address a written invitation to the States Parties to the present Covenant to submit their nominations for membership of the Committee within three months.

3. The Secretary-General of the United Nations shall prepare a list in alphabetical order of all the persons thus nominated, with an indication of the States Parties which have nominated them, and shall submit it to the States Parties to the present Covenant no later than one month before the date of each election.

4. Elections of the members of the Committee shall be held at a meeting of the States Parties to the present Covenant convened by the Secretary-General of the United Nations at the Headquarters of the United Nations. At that meeting, for which two thirds of the States Parties to the present Covenant shall constitute a quorum, the persons elected to the Committee shall be those nominees who obtain

Article 29

1. Les membres du Comité sont élus au scrutin secret sur une liste de personnes réunissant les conditions prévues à l'article 28, et présentées à cet effet par les Etats parties au présent Pacte.

2. Chaque Etat partie au présent Pacte peut présenter deux personnes au plus. Ces personnes doivent être des ressortissants de l'Etat qui les présente.

3. La même personne peut être présentée à nouveau.

Article 30

1. La première élection aura lieu au plus tard six mois après la date de l'entrée en vigueur du présent Pacte.

2. Quatre mois au moins avant la date de toute élection au Comité, autre qu'une élection en vue de pourvoir à une vacance déclarée conformément à l'article 34, le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies invite par écrit les Etats parties au présent Pacte à désigner, dans un délai de trois mois, les candidats qu'ils proposent comme membres du Comité.

3. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies dresse la liste alphabétique de toutes les personnes ainsi présentées en mentionnant les Etats parties qui les ont présentées et la communique aux Etats parties au présent Pacte au plus tard un mois avant la date de chaque élection.

4. Les membres du Comité sont élus au cours d'une réunion des Etats parties convoquée par le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies au Siège de l'Organisation. A cette réunion, où le quorum est constitué par les deux tiers des Etats parties au présent Pacte, sont élus membres du Comité les candidats qui obtiennent le plus grand nombre de voix et la majorité absolue des votes

Artikel 29

1. Kommitténs medlemmar skall väljas genom hemlig omröstning från en förteckning över personer med i artikel 28 föreskrivna kvalifikationer, vilka för ändamålet föreslagits av konventionsstaterna.

2. Envar konventionsstat må föreslå högst två personer. Dessa skall vara medborgare i den stat som föreslår dem.

3. En person skall kunna föreslås för omval.

Artikel 30

1. Det första valet skall äga rum senast sex månader efter dagen för konventionens ikraftträdande.

2. Senast fyra månader före dagen för varje val till kommittén, med undantag dock för ett val som syftar till att enligt artikel 34 återbesätta en ledigförklarad plats, skall Förenta Nationernas generalsekreterare skriftligen uppmana konventionsstaterna att inom tre månader inkomma med förslag till medlemmar i kommittén.

3. Förenta Nationernas generalsekreterare skall upprätta en förteckning i alfabetisk ordning över alla de sålunda föreslagna personerna med angivande av vilka stater som föreslagit dem. Generalsekreteraren skall överlämna förteckningen till konventionsstaterna senast en månad före dagen för varje val.

4. Val av kommitténs medlemmar skall förrättas vid ett av Förenta Nationernas generalsekreterare samman kallat möte med konventionsstaterna i Förenta Nationernas högkvarter. Vid detta möte, där två tredjedelar av konventionsstaterna måste vara företrädde för att beslut skall kunna fattas, skall de kandidater inväljas i kommittén, som uppnår det största antalet röster och absolut ma-

the largest number of votes and an absolute majority of the votes of the representatives of States Parties present and voting.

Article 31

1. The Committee may not include more than one national of the same State.

2. In the election of the Committee, consideration shall be given to equitable geographical distribution of membership and to the representation of the different forms of civilization and of the principal legal systems.

Article 32

1. The members of the Committee shall be elected for a term of four years. They shall be eligible for re-election if renominated. However, the terms of nine of the members elected at the first election shall expire at the end of two years; immediately after the first election, the names of these nine members shall be chosen by lot by the Chairman of the meeting referred to in article 30, paragraph 4.

2. Elections at the expiry of office shall be held in accordance with the preceding articles of this part of the present Covenant.

Article 33

1. If, in the unanimous opinion of the other members, a member of the Committee has ceased to carry out his functions for any cause other than absence of a temporary character, the Chairman of the Committee shall notify the Secretary-General of the United Nations, who shall then declare the seat of that member to be vacant.

2. In the event of the death or the resignation of a member of the Committee, the Chairman shall immediately notify the Secretary-General of the United Nations, who shall declare the seat vacant from the date of

des représentants des Etats parties présents et votants.

Article 31

1. Le Comité ne peut comprendre plus d'un ressortissant d'un même Etat.

2. Pour les élections au Comité, il est tenu compte d'une répartition géographique équitable et de la représentation des diverses formes de civilisation ainsi que des principaux systèmes juridiques.

Article 32

1. Les membres du Comité sont élus pour quatre ans. Ils sont rééligibles s'ils sont présentés à nouveau. Toutefois, le mandat de neuf des membres élus lors de la première élection prend fin au bout de deux ans; immédiatement après la première élection, les noms de ces neuf membres sont tirés au sort par le président de la réunion visée au paragraphe 4 de l'article 30.

2. A l'expiration du mandat, les élections ont lieu conformément aux dispositions des articles précédents de la présente partie du Pacte.

Article 33

1. Si, de l'avis unanime des autres membres, un membre du Comité a cessé de remplir ses fonctions pour toute cause autre qu'une absence de caractère temporaire, le président du Comité en informe le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies, qui déclare alors vacant le siège qu'occupait ledit membre.

2. En cas de décès ou de démission d'un membre du Comité, le président en informe immédiatement le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies, qui déclare le siège vacant à compter de la date du décès

joritet av de närvarande och röstande staternas röster.

Artikel 31

1. Kommittén må ej innefatta mer än en medborgare i en och samma stat.

2. Val till kommittén skall äga rum med iakttagande av en rättvis geografisk fördelning av medlemskapet och av att olika civilisationsformer och de viktigaste rättssystemen blir företrädade.

Artikel 32

1. Kommitténs medlemmar skall väljas för en tid av fyra år. De må återväljas, om de föreslagits till återval. För nio av de medlemmar, som valts vid det första valet, skall tiden dock utlöpa efter två år. Omedelbart efter det första valet skall namnen på dessa nio medlemmar utses genom lottdragning av ordföranden vid det möte, som avses i artikel 30 mom. 4.

2. Val efter det att en mandatperiod utlöppt skall förrättas enligt bestämmelserna i föregående artiklar i denna del av konventionen.

Artikel 33

1. Om någon medlem av kommittén enligt övriga medlemmars enhälliga uppfattning upphört att utföra sitt uppdrag av annan anledning än tillfällig frånvaro, skall kommitténs ordförande underrätta Förenta Nationernas generalsekreterare därom. Denne skall då ledigförklara den plats som innehas av ifrågavarande medlem.

2. Om någon medlem av kommittén avlider eller avsäger sig sitt uppdrag skall ordföranden omedelbart underrätta Förenta Nationernas generalsekreterare därom. Denne skall ledigförklara platsen med verkan

death or the date on which the resignation takes effect.

ou de celle à laquelle la démission prend effet.

Article 34

1. When a vacancy is declared in accordance with article 33 and if the term of office of the member to be replaced does not expire within six months of the declaration of the vacancy, the Secretary-General of the United Nations shall notify each of the States Parties to the present Covenant, which may within two months submit nominations in accordance with article 29 for the purpose of filling the vacancy.

2. The Secretary-General of the United Nations shall prepare a list in alphabetical order of the persons thus nominated and shall submit it to the States Parties to the present Covenant. The election to fill the vacancy shall then take place in accordance with the relevant provisions of this part of the present Covenant.

3. A member of the Committee elected to fill a vacancy declared in accordance with article 33 shall hold office for the remainder of the term of the member who vacated the seat on the Committee under the provisions of that article.

Article 35

The members of the Committee shall, with the approval of the General Assembly of the United Nations, receive emoluments from United Nations resources on such terms and conditions as the General Assembly may decide, having regard to the importance of the Committee's responsibilities.

Article 36

The Secretary-General of the United Nations shall provide the necessary staff and facilities for the effective performance of the functions of

Article 34

1. Lorsqu'une vacance est déclarée conformément à l'article 33 et si le mandat du membre à remplacer n'expire pas dans les six mois qui suivent la date à laquelle la vacance a été déclarée, le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies en avise les Etats parties au présent Pacte qui peuvent, dans un délai de deux mois, désigner des candidats conformément aux dispositions de l'article 29 en vue de pourvoir à la vacance.

2. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies dresse la liste alphabétique des personnes ainsi présentées et la communique aux Etats parties au présent Pacte. L'élection en vue de pourvoir à la vacance a lieu ensuite conformément aux dispositions pertinentes de la présente partie du Pacte.

3. Tout membre du Comité élu à un siège déclaré vacant, conformément à l'article 33, fait partie du Comité jusqu'à la date normale d'expiration du mandat du membre dont le siège est devenu vacant au Comité conformément aux dispositions dudit article.

Article 35

Les membres du Comité reçoivent, avec l'approbation de l'Assemblée générale des Nations Unies, des émoluments prélevés sur les ressources de l'Organisation des Nations Unies dans les conditions fixées par l'Assemblée générale, eu égard à l'importance des fonctions du Comité.

Article 36

Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies met à la disposition du Comité le personnel et les moyens matériels qui lui sont né-

från dagen för dödsfallet eller den dag avsägelsen träder i kraft.

Artikel 34

1. När en plats ledigförklarats enligt artikel 33, och om mandattiden för den medlem som skall ersättas ej utlöper inom sex månader från det platsen ledigförklarats, skall Förenta Nationernas generalsekreterare underrätta konventionsstaterna om att platsen ledigförklarats. Dessa må inom två månader inkomma med förslag enligt bestämmelserna i artikel 29 för platsens återbesättande.

2. Förenta Nationernas generalsekreterare skall upprätta och till konventionsstaterna överlämna en förteckning i alfabetisk ordning över de sålunda föreslagna personerna. Valet för platsens återbesättande skall sedan äga rum enligt de tillämpliga bestämmelserna i denna del av konventionen.

3. Medlem av kommittén, som valts att bekläda en enligt artikel 33 ledigförklarad plats, skall inneha uppdraget under återstoden av mandattiden för den medlem, som frånträtt kommittéuppdraget enligt bestämmelserna i sagda artikel.

Artikel 35

Kommitténs medlemmar skall med godkännande av Förenta Nationernas generalförsamling erhålla ersättning från Förenta Nationerna. Villkoren för denna ersättning fastställs av generalförsamlingen med beaktande av vikten av kommitténs uppdrag.

Artikel 36

Förenta Nationernas generalsekreterare skall tillhandahålla erforderlig personal och övriga hjälpmedel för att möjliggöra för kommittén att ef-

the Committee under the present Covenant.

Article 37

1. The Secretary-General of the United Nations shall convene the initial meeting of the Committee at the Headquarters of the United Nations.

2. After its initial meeting, the Committee shall meet at such times as shall be provided in its rules of procedure.

3. The Committee shall normally meet at the Headquarters of the United Nations or at the United Nations Office at Geneva.

Article 38

Every member of the Committee shall, before taking up his duties, make a solemn declaration in open committee that he will perform his functions impartially and conscientiously.

Article 39

1. The Committee shall elect its officers for a term of two years. They may be re-elected.

2. The Committee shall establish its own rules of procedure, but these rules shall provide, *inter alia*, that:

(a) Twelve members shall constitute a quorum;

(b) Decisions of the Committee shall be made by a majority vote of the members present.

Article 40

1. The States Parties to the present Covenant undertake to submit reports on the measures they have adopted which give effect to the rights recognized herein and on the progress made in the enjoyment of those rights:

(a) Within one year of the entry

cessaires pour s'acquitter efficacement des fonctions qui lui sont confiées en vertu du présent Pacte.

Article 37

1. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies convoque les membres du Comité, pour la première réunion, au Siège de l'Organisation.

2. Après sa première réunion, le Comité se réunit à toute occasion prévue par son règlement intérieur.

3. Les réunions du Comité ont normalement lieu au Siège de l'Organisation des Nations Unies ou à l'Office des Nations Unies à Genève.

Article 38

Tout membre du Comité doit, avant d'entrer en fonctions, prendre en séance publique l'engagement solennel de s'acquitter de ses fonctions en toute impartialité et en toute conscience.

Article 39

1. Le Comité élit son bureau pour une période de deux ans. Les membres du bureau sont rééligibles.

2. Le Comité établit lui-même son règlement intérieur; celui-ci doit, toutefois, contenir entre autres les dispositions suivantes:

a) Le quorum est de douze membres;

b) Les décisions du Comité sont prises à la majorité des membres présents.

Article 40

1. Les Etats parties au présent Pacte s'engagent à présenter des rapports sur les mesures qu'ils auront arrêtées et qui donnent effet aux droits reconnus dans le présent Pacte et sur les progrès réalisés dans la jouissance de ces droits;

a) Dans un délai d'un an à comp-

fektivt utföra sitt uppdrag enligt denna konvention.

Artikel 37

1. Förenta Nationernas generalsekretärerare skall sammankalla kommitténs första möte till Förenta Nationernas högkvarter.

2. Senare möten skall avhållas vid tidpunkter, som anges i kommitténs arbetsordning.

3. Kommittén skall som regel sammanträda i Förenta Nationernas högkvarter eller Förenta Nationernas kontor i Genève.

Artikel 38

Varje kommittémedlem skall, innan han börjar fullgöra sitt uppdrag, avge en högtidlig förklaring vid ett för allmänheten tillgängligt möte med kommittén, att han skall fullgöra sitt uppdrag opartiskt och samvetsgrant.

Artikel 39

1. Kommittén skall välja sina egna tjänstemän för en tid av två år. De kan återväljas.

2. Kommittén skall själv antaga sin arbetsordning; denna skall dock föreskriva bland annat följande:

a) kommittén är beslutmässig med tolv medlemmar närvarande;

b) kommittén fattar sina beslut med en majoritet av de närvarande medlemmarnas röster.

Artikel 40

1. Konventionsstaterna förpliktar sig att avge rapporter rörande de åtgärder som de vidtagit för att genomföra de i denna konvention inskrivna rättigheterna ävensom rörande de framsteg som gjorts i fråga om åttnjutandet av dessa rättigheter:

a) inom ett år efter konventionens

into force of the present Covenant for the States Parties concerned;

(b) Thereafter whenever the Committee so requests.

2. All reports shall be submitted to the Secretary-General of the United Nations, who shall transmit them to the Committee for consideration. Reports shall indicate the factors and difficulties, if any, affecting the implementation of the present Covenant.

3. The Secretary-General of the United Nations may, after consultation with the Committee, transmit to the specialized agencies concerned copies of such parts of the reports as may fall within their field of competence.

4. The Committee shall study the reports submitted by the States Parties to the present Covenant. It shall transmit its reports, and such general comments as it may consider appropriate, to the States Parties. The Committee may also transmit to the Economic and Social Council these comments along with the copies of the reports it has received from States Parties to the present Covenant.

5. The States Parties to the present Covenant may submit to the Committee observations on any comments that may be made in accordance with paragraph 4 of this article.

Article 41

1. A State Party to the present Covenant may at any time declare under this article that it recognizes the competence of the Committee to receive and consider communications to the effect that a State Party claims that another State Party is not fulfilling its obligations under the present Covenant. Communications under this article may be received and considered only if submitted by a State Party which has made a declaration recognizing in regard to itself the competence of the Committee.

ter de l'entrée en vigueur du présent Pacte, pour chaque Etat partie intéressé en ce qui le concerne :

b) Par la suite, chaque fois que le Comité en fera la demande.

2. Tous les rapports seront adressés au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies qui les transmettra au Comité pour examen. Les rapports devront indiquer, le cas échéant, les facteurs et les difficultés qui affectent la mise en œuvre des dispositions du présent Pacte.

3. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies peut, après consultation du Comité, communiquer aux institutions spécialisées intéressées copie de toutes parties des rapports pouvant avoir trait à leur domaine de compétence.

4. Le Comité étudie les rapports présentés par les Etats parties au présent Pacte. Il adresse aux Etats parties ses propres rapports, ainsi que toutes observations générales qu'il jugerait appropriées. Le Comité peut également transmettre au Conseil économique et social ces observations accompagnées de copies des rapports qu'il a reçus d'Etats parties au présent Pacte.

5. Les Etats parties au présent Pacte peuvent présenter au Comité des commentaires sur toute observation qui serait faite en vertu du paragraphe 4 du présent article.

Article 41

1. Tout Etat partie au présent Pacte peut, en vertu du présent article, déclarer à tout moment qu'il reconnaît la compétence du Comité pour recevoir et examiner des communications dans lesquelles un Etat partie prétend qu'un autre Etat partie ne s'acquitte pas de ses obligations au titre du présent Pacte. Les communications présentées en vertu du présent article ne peuvent être reçues et examinées que si elles émanent d'un Etat partie qui a fait une déclaration reconnaissant, en ce

ikraftträdande för vederbörande stat;

b) därefter närhelst kommittén det begär.

2. Alla rapporter skall tillställas Förenta Nationernas generalsekreterare, som skall vidarebefordra dem till kommittén för dess granskning. Rapporterna skall ange de förhållanden och svårigheter, som må ha påverkat genomförandet av bestämmelserna i denna konvention.

3. Efter samråd med kommittén må Förenta Nationernas generalsekreterare till berörda fackorgan översända kopior av rapporterna i de delar dessa må falla inom deras verksamhetsområden.

4. Kommittén skall granska de av konventionsstaterna överlämnade rapporterna. Den skall tillställas dessa sina egna rapporter tillsammans med de påpekanden den må finna anledning göra. Kommittén må även till Ekonomiska och sociala rådet översända dessa påpekanden tillsammans med kopior av från konventionsstater mottagna rapporter.

5. Konventionsstaterna må tillställa kommittén kommentarer i anledning av påpekanden denna må ha gjort enligt mom. 4 i denna artikel.

Artikel 41

1. Konventionsstat må när som helst avge förklaring enligt denna artikel, att den erkänner kommitténs behörighet att mottaga och pröva framställningar i vilka en stat påstår, att annan stat ej uppfyller sina förpliktelser enligt denna konvention. Framställningar enligt denna artikel må mottagas och prövas endast om de härrör från stat, som avgivit förklaring om att den för egen del erkänner kommitténs behörighet. Framställning skall ej mottagas av kommittén, om den gäller en

No communication shall be received by the Committee if it concerns a State Party which has not made such a declaration. Communications received under this article shall be dealt with in accordance with the following procedure:

(a) If a State Party to the present Covenant considers that another State Party is not giving effect to the provisions of the present Covenant, it may, by written communication, bring the matter to the attention of that State Party. Within three months after the receipt of the communication, the receiving State shall afford the State which sent the communication an explanation or any other statement in writing clarifying the matter, which should include, to the extent possible and pertinent, reference to domestic procedures and remedies taken, pending, or available in the matter.

(b) If the matter is not adjusted to the satisfaction of both States Parties concerned within six months after the receipt by the receiving State of the initial communication, either State shall have the right to refer the matter to the Committee, by notice given to the Committee and to the other State.

(c) The Committee shall deal with a matter referred to it only after it has ascertained that all available domestic remedies have been invoked and exhausted in the matter, in conformity with the generally recognized principles of international law. This shall not be the rule where the application of the remedies is unreasonably prolonged.

(d) The Committee shall hold closed meetings when examining communications under this article.

(e) Subject to the provisions of sub-paragraph (c), the Committee

qui le concerne, la compétence du Comité. Le Comité ne reçoit aucune communication intéressant un Etat partie qui n'a pas fait une telle déclaration. La procédure ci-après s'applique à l'égard des communications reçues conformément au présent article :

a) Si un Etat partie au présent Pacte estime qu'un autre Etat également partie à ce pacte n'en applique pas les dispositions, il peut appeler, par communication écrite, l'attention de cet Etat sur la question. Dans un délai de trois mois à compter de la réception de la communication, l'Etat destinataire fera tenir à l'Etat qui a adressé la communication des explications ou toutes autres déclarations écrites elucidant la question, qui devront comprendre, dans toute la mesure possible et utile, des indications sur ses règles de procédure et sur les moyens de recours soit déjà utilisés, soit en instance, soit encore ouverts.

b) Si, dans un délai de six mois à compter de la date de réception de la communication originale par l'Etat destinataire, la question n'est pas réglée à la satisfaction des deux Etats parties intéressés, l'un comme l'autre auront le droit de la soumettre au Comité, en adressant une notification au Comité ainsi qu'à l'autre Etat intéressé.

c) Le Comité ne peut connaître d'une affaire qui lui est soumise qu'après s'être assuré que tous les recours internes disponibles ont été utilisés et épuisés, conformément aux principes de droit international généralement reconnus. Cette règle ne s'applique pas dans les cas où les procédures de recours excèdent les délais raisonnables.

d) Le Comité tient ses séances à huis clos lorsqu'il examine les communications prévues au présent article.

e) Sous réserve des dispositions de l'alinéa c, le Comité met ses bons

stat som ej avgivit sådan förklaring. Framställningar som mottagits enligt denna artikel skall handläggas på följande sätt:

a) Om konventionsstat anser att annan konventionsstat ej efterlever bestämmelserna i denna konvention, må den skriftligen fästa den senare statens uppmärksamhet på detta förhållande. Inom tre månader efter det att meddelandet mottagits, skall den mottagande staten tillställa den stat från vilken meddelandet härrör en förklaring eller annat skriftligt uttalande, varigenom ärendet klarläggs; i den mån så är möjligt och sakligt motiverat skall däri redogöras för de inhemska processreglerna ävensom för de rättsmedel, som redan uttömts eller som vid det aktuella tillfället är tillgängliga eller som i fortsättningen må begagnas.

b) Om ärendet ej reglerats på ett för båda parter tillfredsställande sätt inom sex månader efter det den mottagande staten erhöll det ursprungliga meddelandet, äger vardera staten hänskjuta ärendet till kommittén genom anmälan såväl till denna som till den andra staten.

c) Kommittén skall behandla ett till densamma hänskjutet ärende först sedan den utränt att i detsamma alla tillgängliga inhemska rättsmedel tagits i anspråk och uttömts i överensstämmelse med folkrättens allmänt vedertagna grundsatser. Detta skall dock ej gälla om ianspråktagandet av rättsmedlen är oskäligt tidskrävande.

d) Kommittén skall sammanträda inom stängda dörrar, när den behandlar framställningar enligt denna artikel.

e) Med förbehåll för bestämmelserna i punkt c) skall kommittén

shall make available its good offices to the States Parties concerned with a view to a friendly solution of the matter on the basis of respect for human rights and fundamental freedoms as recognized in the present Covenant.

(f) In any matter referred to it, the Committee may call upon the States Parties concerned, referred to in sub-paragraph (b), to supply any relevant information.

(g) The States Parties concerned, referred to in sub-paragraph (b), shall have the right to be represented when the matter is being considered in the Committee and to make submissions orally and/or in writing.

(h) The Committee shall, within twelve months after the date of receipt of notice under sub-paragraph (b), submit a report:

(i) If a solution within the terms of sub-paragraph (e) is reached, the Committee shall confine its report to a brief statement of the facts and of the solution reached;

(ii) If a solution within the terms of sub-paragraph (e) is not reached, the Committee shall confine its report to a brief statement of the facts; the written submissions and record of the oral submissions made by the State Parties concerned shall be attached to the report.

In every matter, the report shall be communicated to the States Parties concerned.

2. The provisions of this article shall come into force when ten States Parties to the present Covenant have made declarations under paragraph 1 of this article. Such declarations shall be deposited by the States Parties with the Secretary-General of the United Nations, who shall transmit copies thereof to the other States Parties. A declaration may be with-

offices à la disposition des Etats parties intéressés, afin de parvenir à une solution amiable de la question fondée sur le respect des droits de l'homme et des libertés fondamentales, tels que les reconnaît le présent Pacte.

f) Dans toute affaire qui lui est soumise, le Comité peut demander aux Etats parties intéressés visés à l'alinéa b de lui fournir tout renseignement pertinent.

g) Les Etats parties intéressés, visés à l'alinéa b, ont le droit de se faire représenter lors de l'examen de l'affaire par le Comité et de présenter des observations oralement ou par écrit, ou sous l'une et l'autre forme.

h) Le Comité doit présenter un rapport dans un délai de douze mois à compter du jour où il a reçu la notification visée à l'alinéa b :

i) Si une solution a pu être trouvée conformément aux dispositions de l'alinéa e, le Comité se borne, dans son rapport, à un bref exposé des faits et de la solution intervenue;

ii) Si une solution n'a pu être trouvée conformément aux dispositions de l'alinéa e, le Comité se borne, dans son rapport, à un bref exposé des faits; le texte des observations écrites et le procès-verbal des observations orales présentées par les Etats parties intéressés sont joints au rapport.

Pour chaque affaire, le rapport est communiqué aux Etats parties intéressés.

2. Les dispositions du présent article entreront en vigueur lorsque dix Etats parties au présent Pacte auront fait la déclaration prévue au paragraphe 1 du présent article. Ladite déclaration est déposée par l'Etat partie auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies, qui en communique copie aux autres Etats parties. Une déclara-

ställa sig till berörda staters förfogande i syfte att uppnå en vänskaplig lösning av ärendet grundad på respekten för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna sådana dessa inskrivits i denna konvention.

f) I varje till kommittén hänskjutet ärende äger den anmoda de berörda, i punkt b) avsedda staterna att inkomma med kompletterande upplysningar av intresse i sammanhanget.

g) De berörda, i punkt b) avsedda staterna skall äga rätt att vara representerade, när ärendet behandlas i kommittén, ävensom att muntligen och/eller skriftligen inkomma med synpunkter.

h) Inom tolv månader efter dagen för mottagandet av anmälan enligt punkt b) skall kommittén avge en rapport:

1) Om en lösning enligt punkt e) uppnåtts, skall kommittén begränsa sin rapport till en kort redogörelse för de faktiska förhållandena och den uppnådda lösningen.

2) Om en lösning enligt punkt e) ej uppnåtts, skall kommittén begränsa sin rapport till en kort redogörelse för de faktiska förhållandena; synpunkter som berörda stater anfört skriftligen liksom protokoll över av dem muntligen anförda synpunkter skall fogas till rapporten.

I varje ärende skall rapporten delges med berörda stater.

2. Bestämmelserna i denna artikel träder i kraft, när tio konventionsstater avgivit förklaringar enligt mom. 1 i denna artikel. Dessa förklaringar skall av konventionsstaterna deponeras hos Förenade Nationernas generalsekreterare, vilken det åligger att översända kopior av dem till övriga konventionsstater. En förklaring må återkallas när som helst

drawn at any time by notification to the Secretary-General. Such a withdrawal shall not prejudice the consideration of any matter which is the subject of a communication already transmitted under this article; no further communication by any State Party shall be received after the notification of withdrawal of the declaration has been received by the Secretary-General, unless the State Party concerned has made a new declaration.

Article 42

1. (a) If a matter referred to the Committee in accordance with article 41 is not resolved to the satisfaction of the States Parties concerned, the Committee may, with the prior consent of the States Parties concerned, appoint an *ad hoc* Conciliation Commission (hereinafter referred to as the Commission). The good offices of the Commission shall be made available to the States Parties concerned with a view to an amicable solution of the matter on the basis of respect for the present Covenant;

(b) The Commission shall consist of five persons acceptable to the States Parties concerned. If the States Parties concerned fail to reach agreement within three months on all or part of the composition of the Commission, the members of the Commission concerning whom no agreement has been reached shall be elected by secret ballot by a two-thirds majority vote of the Committee from among its members.

2. The members of the Commission shall serve in their personal capacity. They shall not be nationals of the States Parties concerned, or of a State not party to the present Covenant, or of a State Party which has not made a declaration under article 41.

3. The Commission shall elect its own Chairman and adopt its own rules of procedure.

lion peut être retirée à tout moment au moyen d'une notification adressée au Secrétaire général. Ce retrait est sans préjudice de l'examen de toute question qui fait l'objet d'une communication déjà transmise en vertu du présent article; aucune autre communication d'un Etat partie ne sera reçue après que le Secrétaire général aura reçu notification du retrait de la déclaration, à moins que l'Etat partie intéressé n'ait fait une nouvelle déclaration.

Article 42

1. a) Si une question soumise au Comité conformément à l'article 41 n'est pas réglée à la satisfaction des Etats parties intéressés, le Comité peut, avec l'assentiment préalable des Etats parties intéressés, désigner une commission de conciliation *ad hoc* (ci-après dénommée la Commission). La Commission met ses bons offices à la disposition des Etats parties intéressés, afin de parvenir à une solution amiable de la question, fondée sur le respect du présent Pacte;

b) La Commission est composée de cinq membres nommés avec l'accord des Etats parties intéressés. Si les Etats parties intéressés ne parviennent pas à une entente sur tout ou partie de la composition de la Commission dans un délai de trois mois, les membres de la Commission au sujet desquels l'accord ne s'est pas fait sont élus au scrutin secret parmi les membres du Comité, à la majorité des deux tiers des membres du Comité.

2. Les membres de la Commission siègent à titre individuel. Ils ne doivent être ressortissants ni des Etats parties intéressés, ni d'un Etat qui n'est pas partie au présent Pacte, ni d'un Etat partie qui n'a pas fait la déclaration prévue à l'article 41.

3. La Commission élit son président et adopte son règlement intérieur.

genom anmälan till generalsekreteraren. En sådan återkallelse skall ej påverka prövningen av ett ärende, som redan föranlett en anmälan enligt denna artikel; inga ytterligare anmälningar från konventionsstat skall mottagas sedan anmälan om återkallelse av förklaringen mottagits av generalsekreteraren, med mindre berörda konventionsstat avgivit en ny förklaring.

Artikel 42

1. a) Om ett till kommittén enligt artikel 41 hänskjutet ärende ej regleras på ett för berörda stater tillfredsställande sätt må kommittén, sedan dessa stater lämnat sitt samtycke därtill, utse en förlikningskommission *ad hoc* (här nedan benämnd kommissionen). Kommissionen skall ställa sig till berörda staters förfogande i syfte att uppnå en vänskaplig lösning av ärendet grundad på respekten för denna konvention.

b) Kommissionen skall bestå av fem personer, som godkänts av berörda stater. Om dessa stater misslyckas med att inom tre månader enas om kommissionens sammansättning, helt eller delvis, skall de medlemmar av kommissionen, om vilka enighet ej uppnåtts, utses av kommittén bland dess medlemmar med två tredjedels majoritet vid hemlig omröstning.

2. Medlemmarna av kommissionen skall tjänstgöra med personligt uppdrag. De skall ej vara medborgare i berörda stater eller i en stat, som ej biträtt denna konvention eller i en stat som ej avgivit förklaring enligt artikel 41.

3. Kommissionen skall själv välja sin ordförande och antaga sin arbetsordning.

4. The meetings of the Commission shall normally be held at the Headquarters of the United Nations or at the United Nations Office at Geneva. However, they may be held at such other convenient places as the Commissions may determine in consultation with the Secretary-General of the United Nations and the States Parties concerned.

5. The secretariat provided in accordance with article 36 shall also service the commissions appointed under this article.

6. The information received and collated by the Committee shall be made available to the Commission and the Commission may call upon the States Parties concerned to supply any other relevant information.

7. When the Commission has fully considered the matter, but in any event not later than twelve months after having been seized of the matter, it shall submit to the Chairman of the Committee a report for communication to the States Parties concerned:

(a) If the Commission is unable to complete its consideration of the matter within twelve months, it shall confine its report to a brief statement of the status of its consideration of the matter;

(b) If an amicable solution to the matter on the basis of respect for human rights as recognized in the present Covenant is reached, the Commission shall confine its report to a brief statement of the facts and of the solution reached;

(c) If a solution within the terms of sub-paragraph (b) is not reached, the Commission's report shall embody its findings on all questions of fact relevant to the issues between the States Parties concerned, and its views on the possibilities of an amicable solution of the matter. This report shall also contain the written

4. La Commission tient normalement ses réunions au Siège de l'Organisation des Nations Unies ou à l'Office des Nations Unies à Genève. Toutefois, elle peut se réunir en tout autre lieu approprié que peut déterminer la Commission en consultation avec le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies et les Etats parties intéressés.

5. Le secrétariat prévu à l'article 36 prête également ses services aux commissions désignées en vertu du présent article.

6. Les renseignements obtenus et dépouillés par le Comité sont mis à la disposition de la Commission, et la Commission peut demander aux Etats parties intéressés de lui fournir tout renseignement complémentaire pertinent.

7. Après avoir étudié la question sous tous ses aspects, mais en tout cas dans un délai maximum de douze mois après qu'elle en aura été saisie, la Commission soumet un rapport au président du Comité qui le communique aux Etats parties intéressés :

a) Si la Commission ne peut achever l'examen de la question dans les douze mois, elle se borne à indiquer brièvement dans son rapport où elle en est de l'examen de la question;

b) Si l'on est parvenu à un règlement amiable de la question, fondé sur le respect des droits de l'homme reconnus dans le présent Pacte, la Commission se borne à indiquer brièvement dans son rapport les faits et le règlement auquel on est parvenu;

c) Si l'on n'est pas parvenu à un règlement au sens de l'alinéa b, la Commission fait figurer dans son rapport ses conclusions sur tous les points de fait relatifs à la question débattue entre les Etats parties intéressés ainsi que ses constatations sur les possibilités de règlement amiable de l'affaire; le rapport

4. Kommissionens möten skall som regel hållas i Förenta Nationernas högkvarter eller Förenta Nationernas kontor i Genève. De må emellertid hållas på sådana andra lämpliga platser, som kommissionen må bestämma i samråd med Förenta Nationernas generalsekreterare och berörda stater.

5. Det sekretariat som avses i artikel 36 skall även biträda de enligt denna artikel utsedda kommissionerna.

6. De upplysningar som mottagits och sammanställts av kommittén skall ställas till kommissionens förfogande; denna må anmoda berörda stater att inkomma med kompletterande upplysningar av intresse i sammanhanget.

7. När kommissionen har slutbehandlat ärendet, men under alla förhållanden ej senare än tolv månader efter det att detta anhängiggjorts hos densamma, skall den avge en rapport till ordföranden i kommittén för delgivning med berörda stater.

a) Om kommissionen ej är i tillfälle att slutbehandla ärendet inom tolv månader, skall den begränsa sin rapport till en kort redogörelse för läget i fråga om ärendets prövning.

b) Om en vänskaplig lösning grundad på respekten för de i denna konvention inskrivna mänskliga rättigheterna har uppnåtts, skall kommissionen begränsa sin rapport till en kort redogörelse för de faktiska förhållandena och den lösning som uppnåtts.

c) Om en lösning enligt punkt b) ej har uppnåtts, skall kommissionen i sin rapport redogöra såväl för sina slutsatser beträffande de faktiska förhållandena, som är av betydelse i tvisten mellan berörda stater, som för sin uppfattning om möjligheterna att uppnå en vänskaplig lösning av ärendet. Rapporten skall även

submissions and a record of the oral submissions made by the States Parties concerned;

(d) If the Commission's report is submitted under sub-paragraph (c), the States Parties concerned shall, within three months of the receipt of the report, notify the Chairman of the Committee whether or not they accept the contents of the report of the Commission.

8. The provisions of this article are without prejudice to the responsibilities of the Committee under article 41.

9. The States Parties concerned shall share equally all the expenses of the members of the Commission in accordance with estimates to be provided by the Secretary-General of the United Nations.

10. The Secretary-General of the United Nations shall be empowered to pay the expenses of the members of the Commission, if necessary, before reimbursement by the States Parties concerned, in accordance with paragraph 9 of this article.

Article 43

The members of the Committee, and of the *ad hoc* conciliation commissions which may be appointed under article 42, shall be entitled to the facilities, privileges and immunities of experts on mission for the United Nations as laid down in the relevant sections of the Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations.

Article 44

The provisions for the implementation of the present Covenant shall apply without prejudice to the procedures prescribed in the field of human rights by or under the constituent instruments and the conventions of the United Nations and of the spe-

renferme également les observations écrites et un procès-verbal des observations orales présentées par les Etats parties intéressés;

d) Si le rapport de la Commission est soumis conformément à l'alinéa c, les Etats parties intéressés font savoir au président du Comité, dans un délai de trois mois après la réception du rapport, s'ils acceptent ou non les termes du rapport de la Commission.

8. Les dispositions du présent article s'entendent sans préjudice des attributions du Comité prévues à l'article 41.

9. Toutes les dépenses des membres de la Commission sont réparties également entre les Etats parties intéressés, sur la base d'un état estimatif établi par le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

10. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies est habilité, si besoin est, à défrayer les membres de la Commission de leurs dépenses, avant que le remboursement en ait été effectué par les Etats parties intéressés, conformément au paragraphe 9 du présent article.

Article 43

Les membres du Comité et les membres des commissions de conciliation *ad hoc* qui pourraient être désignés conformément à l'article 42 ont droit aux facilités, privilèges et immunités reconnus aux experts en mission pour l'Organisation des Nations Unies, tels qu'ils sont énoncés dans les sections pertinentes de la Convention sur les privilèges et immunités des Nations Unies.

Article 44

Les dispositions de mise en œuvre du présent Pacte s'appliquent sans préjudice des procédures instituées en matière de droits de l'homme aux termes ou en vertu des instruments constitutifs et des conventions de l'Organisation des Nations Unies

innefatta de av berörda stater skriftligen anförda synpunkterna liksom protokoll över av dem muntligen anförda synpunkter.

d) Om kommissionen avgivit en rapport enligt punkt c), skall berörda stater inom tre månader efter motlagandet av rapporten underrätta kommitténs ordförande, huruvida de godkänner innehållet i rapporten.

8. Bestämmelserna i denna artikel påverkar ej kommitténs åligganden enligt artikel 41.

9. De berörda staterna skall samskulle mellan lika fördela alla utgifter för medlemmarna i kommissionen enligt beräkningar, som verkställs av Förenta Nationernas generalsekreterare.

10. Förenta Nationernas generalsekreterare äger vid behov betala utgifterna för medlemmarna i kommissionen, innan de berörda staterna ersatt dem enligt mom. 9 i denna artikel.

Artikel 43

Medlemmarna i kommittén och de förlikningskommissioner *ad hoc*, som må utses enligt artikel 42, skall äga rätt till de förmåner och privilegier samt den immunitet, som tillkommer experter på uppdrag för Förenta Nationerna enligt tillämpliga bestämmelser i konventionen om privilegier och immuniteter för Förenta Nationerna.

Artikel 44

Bestämmelserna rörande genomförandet av denna konvention skall tillämpas utan förfång för förfaranden, som på området för de mänskliga rättigheterna beslutats i eller med stöd av Förenta Nationernas och fackorganens stadgor och kon-

cialized agencies and shall not prevent the States Parties to the present Covenant from having recourse to other procedures for settling a dispute in accordance with general or special international agreements in force between them.

Article 45

The Committee shall submit to the General Assembly of the United Nations, through the Economic and Social Council, an annual report on its activities.

PART V

Article 46

Nothing in the present Covenant shall be interpreted as impairing the provisions of the Charter of the United Nations and of the constitutions of the specialized agencies which define the respective responsibilities of the various organs of the United Nations and of the specialized agencies in regard to the matters dealt with in the present Covenant.

Article 47

Nothing in the present Covenant shall be interpreted as impairing the inherent right of all peoples to enjoy and utilize fully and freely their natural wealth and resources.

PART VI

Article 48

1. The present Covenant is open for signature by any State Member of the United Nations or member of any of its specialized agencies, by any State Party to the Statute of the International Court of Justice, and by any other State which has been invited by the General Assembly of the United Nations to become a party to the present Covenant.

et des institutions spécialisées, et n'empêchent pas les Etats parties de recourir à d'autres procédures pour le règlement d'un différend conformément aux accords internationaux généraux ou spéciaux qui les lient.

Article 45

Le Comité adresse chaque année à l'Assemblée générale des Nations Unies, par l'intermédiaire du Conseil économique et social, un rapport sur ses travaux.

CINQUIEME PARTIE

Article 46

Aucune disposition du présent Pacte ne doit être interprétée comme portant atteinte aux dispositions de la Charte des Nations Unies et des constitutions des institutions spécialisées qui définissent les responsabilités respectives des divers organes de l'Organisation des Nations Unies et des institutions spécialisées en ce qui concerne les questions traitées dans le présent Pacte.

Article 47

Aucune disposition du présent Pacte ne sera interprétée comme portant atteinte au droit inhérent de tous les peuples à profiter et à user pleinement et librement de leurs richesses et ressources naturelles.

SIXIEME PARTIE

Article 48

1. Le présent Pacte est ouvert à la signature de tout Etat membre de l'Organisation des Nations Unies ou membre de l'une quelconque de ses institutions spécialisées, de tout Etat partie au Statut de la Cour internationale de justice, ainsi que de tout autre Etat invité par l'Assemblée générale des Nations Unies à devenir partie au présent Pacte.

ventioner. De skall ej hindra konventionsstaterna från att anlita andra förfaranden för lösandet av en tvist i överensstämmelse med allmänna eller särskilda internationella överenskommelser i kraft mellan dem.

Artikel 45

Kommittén skall genom Ekonomiska och sociala rådet årligen tillstålla Förenta Nationernas generalförsamling en redogörelse för sin verksamhet.

DEL V

Artikel 46

Intet i denna konvention må tolkas såsom innebärande inskränkning av bestämmelserna i Förenta Nationernas stadga och stadgorna för fackorganen, i de delar dessa instrument anger det ansvar som Förenta Nationernas olika organ och fackorgan har med avseende på i denna konvention behandlade spörsmål.

Artikel 47

Intet i denna konvention må tolkas såsom en inskränkning av den inneboende rätten hos alla folk att till fullo och utan begränsning dra fördel av och utnyttja sina naturrikedomar och naturtillgångar.

DEL VI

Artikel 48

1. Denna konvention står öppen för undertecknande av varje stat, som är medlem av Förenta Nationerna eller något av dess fackorgan, av varje stat som är ansluten till Internationella domstolens stadga ävensom av varje annan stat, som av Förenta Nationernas generalförsamling inbjudits att biträda konventionen.

2. The present Covenant is subject to ratification. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

3. The present Covenant shall be open to accession by any State referred to in paragraph 1 of this article.

4. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary-General of the United Nations.

5. The Secretary-General of the United Nations shall inform all States which have signed this Covenant or acceded to it of the deposit of each instrument of ratification or accession.

Article 49

1. The present Covenant shall enter into force three months after the date of the deposit with the Secretary-General of the United Nations of the thirty-fifth instrument of ratification or instrument of accession.

2. For each State ratifying the present Covenant or acceding to it after the deposit of the thirty-fifth instrument of ratification or instrument of accession, the present Covenant shall enter into force three months after the date of the deposit of its own instrument of ratification or instrument of accession.

Article 50

The provisions of the present Covenant shall extend to all parts of federal States without any limitations or exceptions.

Article 51

1. Any State Party to the present Covenant may propose an amendment and file it with the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General of the United Nations shall thereupon communicate any proposed amendments to the States Parties to the present Cove-

2. Le présent Pacte est sujet à ratification et les instruments de ratification seront déposés auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

3. Le présent Pacte sera ouvert à l'adhésion de tout Etat visé au paragraphe 1 du présent article.

4. L'adhésion se fera par le dépôt d'un instrument d'adhésion auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

5. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies informe tous les Etats qui ont signé le présent Pacte ou qui y ont adhéré du dépôt de chaque instrument de ratification ou d'adhésion.

Article 49

1. Le présent Pacte entrera en vigueur trois mois après la date du dépôt auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies du trente-cinquième instrument de ratification ou d'adhésion.

2. Pour chacun des Etats qui ratifieront le présent Pacte ou y adhéreront après le dépôt du trente-cinquième instrument de ratification ou d'adhésion, ledit Pacte entrera en vigueur trois mois après la date du dépôt par cet Etat de son instrument de ratification ou d'adhésion.

Article 50

Les dispositions du présent Pacte s'appliquent, sans limitation ni exception aucune, à toutes les unités constitutives des Etats fédératifs.

Article 51

1. Tout Etat partie au présent Pacte peut proposer un amendement et en déposer le texte auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies. Le Secrétaire général transmet alors tous projets d'amendements aux Etats parties au présent Pacte en leur demandant

2. Denna konvention skall ratificeras och ratifikationsinstrumenten deponeras hos Förenta Nationernas generalsekreterare.

3. Denna konvention slår öppen för anslutning av stat, som avses i mom. 1 i denna artikel.

4. Anslutning sker genom deposition av ett anslutningsinstrument hos Förenta Nationernas generalsekreterare.

5. Förenta Nationernas generalsekreterare skall underrätta alla stater, som undertecknat denna konvention eller anslutit sig till densamma, om depositionen av varje ratifikations- eller anslutningsinstrument.

Artikel 49

1. Denna konvention träder i kraft tre månader efter dagen för depositionen hos Förenta Nationernas generalsekreterare av det trettiofemte ratifikations- eller anslutningsinstrumentet.

2. I förhållande till stat, som ratificerar eller ansluter sig till konventionen efter depositionen av det trettiofemte ratifikations- eller anslutningsinstrumentet, träder denna konvention i kraft tre månader efter dagen för depositionen av dess ratifikations- eller anslutningsinstrument.

Artikel 50

Bestämmelserna i denna konvention skall utan begränsningar eller undantag av något slag gälla i alla delar av förbundsstater.

Artikel 51

1. Konventionsstat må föreslå ändringar i konventionen; texten till sådan ändring skall överlämnas till Förenta Nationernas generalsekreterare. Denne skall sedan översända ändringsförslagen till konventionsstaterna med en begäran om att dessa måtte underrätta honom om huru-

nant with a request that they notify him whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting upon the proposals. In the event that at least one third of the States Parties favours such a conference, the Secretary-General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of the States Parties present and voting at the conference shall be submitted to the General Assembly of the United Nations for approval.

2. Amendments shall come into force when they have been approved by the General Assembly of the United Nations and accepted by a two-thirds majority of the States Parties to the present Covenant in accordance with their respective constitutional processes.

3. When amendments come into force, they shall be binding on those States Parties which have accepted them, other States Parties still being bound by the provisions of the present Covenant and any earlier amendment which they have accepted.

Article 52

Irrespective of the notifications made under article 48, paragraph 5, the Secretary-General of the United Nations shall inform all States referred to in paragraph 1 of the same article of the following particulars:

(a) Signatures, ratifications and accessions under article 48;

(b) The date of the entry into force of the present Covenant under article 49 and the date of the entry into force of any amendments under article 51.

Article 53

1. The present Covenant, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally

de lui indiquer s'ils désirent voir convoquer une conférence d'Etats parties pour examiner ces projets et les mettre aux voix. Si un tiers au moins des Etats se déclarent en faveur de cette convocation, le Secrétaire général convoque la conférence sous les auspices de l'Organisation des Nations Unies. Tout amendement adopté par la majorité des Etats présents et votants à la conférence est soumis pour approbation à l'Assemblée générale des Nations Unies.

2. Ces amendements entrent en vigueur lorsqu'ils ont été approuvés par l'Assemblée générale des Nations Unies et acceptés, conformément à leurs règles constitutionnelles respectives, par une majorité des deux tiers des Etats parties au présent Pacte.

3. Lorsque ces amendements entrent en vigueur, ils sont obligatoires pour les Etats parties qui les ont acceptés, les autres Etats parties restant liés par les dispositions du présent Pacte et par tout amendement antérieur qu'ils ont accepté.

Article 52

Indépendamment des notifications prévues au paragraphe 5 de l'article 48, le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies informera tous les Etats visés au paragraphe 1 dudit article :

a) Des signatures apposées au présent Pacte et des instruments de ratification et d'adhésion déposés conformément à l'article 48;

b) De la date à laquelle le présent Pacte entrera en vigueur conformément à l'article 49 et de la date à laquelle entreront en vigueur les amendements prévus à l'article 51.

Article 53

1. Le présent Pacte, dont les textes anglais, chinois, espagnol, français et russe font également foi, sera

vida de tillstyrker, att en konferens av stater sammankallas för förslagens övervägande och ställande under omröstning. Om minst en tredjedel av staterna tillstyrker en sådan konferens, skall generalsekreteraren sammankalla konferensen i Förenta Nationernas regi. Ändringsförslag, som antagits av en majoritet av de vid konferensen närvarande och röstande staterna, skall underställas Förenta Nationernas generalförsamling för godkännande.

2. Ändringar träder i kraft, när de godkänts av Förenta Nationernas generalförsamling och med två tredjedels majoritet antagits av konventionsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

3. När ändringar träder i kraft skall de vara bindande för de stater som antagit dem, medan övriga stater fortfarande är bundna av bestämmelserna i denna konvention och eventuella tidigare ändringar, som de antagit.

Artikel 52

Vid sidan av de underrättelser, som omnämns i artikel 48 mom. 5, skall Förenta Nationernas generalsekreterare underrätta alla i mom. 1 i samma artikel avsedda stater om följande:

a) undertecknanden, ratifikationer och anslutningar enligt artikel 48;

b) dagen för ikraftträdandet av denna konvention enligt artikel 49 och dagen för ikraftträdandet av varje ändring enligt artikel 51.

Artikel 53

1. Denna konvention, vars engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter äger lika vitsord,

authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.

2. The Secretary-General of the United Nations shall transmit certified copies of the present Covenant to all States referred to in article 48.

déposé aux archives de l'Organisation des Nations Unies.

2. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies transmettra une copie certifiée conforme du présent Pacte à tous les Etats visés à l'article 48.

skall deponeras i Förenta Nationernas arkiv.

2. Förenta Nationernas generalsekreterare skall översända bestyrkta avskrifter av denna konvention till alla i artikel 48 avsedda stater.

**Optional Protocol to the International
Covenant on Civil and Political Rights**

**Protocole facultatif se rapportant au Pacte
international relatif aux droits civils et
politiques**

*The States Parties to the present
Protocol,*

*Les Etats parties au présent Proto-
cole,*

Considering that in order further to achieve the purposes of the Covenant on Civil and Political Rights (hereinafter referred to as the Covenant) and the implementation of its provisions it would be appropriate to enable the Human Rights Committee set up in part IV of the Covenant (hereinafter referred to as the Committee) to receive and consider, as provided in the present Protocol, communications from individuals claiming to be victims of violations of any of the rights set forth in the Covenant,

Considérant que, pour mieux assurer l'accomplissement des fins du Pacte relatif aux droits civils et politiques (ci-après dénommé le Pacte) et l'application de ses dispositions, il conviendrait d'habiliter le Comité des droits de l'homme, constitué aux termes de la quatrième partie du Pacte (ci-après dénommé le Comité), à recevoir et à examiner, ainsi qu'il est prévu dans le présent Protocole, des communications émanant de particuliers qui prétendent être victimes d'une violation d'un des droits énoncés dans le Pacte,

Have agreed as follows:

Sont convenus de ce qui suit :

Article 1

A State Party to the Covenant that becomes a party to the present Protocol recognizes the competence of the Committee to receive and consider communications from individuals subject to its jurisdiction who claim to be victims of a violation by that State Party of any of the rights set forth in the Covenant. No communication shall be received by the Committee if it concerns a State Party to the Covenant which is not a party to the present Protocol.

Article premier

Tout Etat partie au Pacte qui devient partie au présent Protocole reconnaît que le Comité a compétence pour recevoir et examiner des communications émanant de particuliers relevant de sa juridiction qui prétendent être victimes d'une violation, par cet Etat partie, de l'un quelconque des droits énoncés dans le Pacte. Le Comité ne reçoit aucune communication intéressant un Etat partie au Pacte qui n'est pas partie au présent Protocole.

Article 2

Subject to the provisions of article 1, individuals who claim that any of their rights enumerated in the Covenant have been violated and who have exhausted all available domestic remedies may submit a written

Article 2

Sous réserve des dispositions de l'article premier, tout particulier qui prétend être victime d'une violation de l'un quelconque des droits énoncés dans le Pacte et qui a épuisé tous les recours internes disponibles

Bilaga 3

(Översättning)

Fakultativt protokoll till Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter*De stater som biträtt detta protokoll,*

vilka anser, att det för att främja syftet med konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (härnadan benämnd konventionen) samt genomförandet av dess bestämmelser skulle vara ändamålsenligt att bereda den enligt del IV av konventionen upprättade kommittén för de mänskliga rättigheterna (härnadan benämnd kommittén) tillfälle att på sätt anges i detta protokoll mottaga och pröva framställningar från enskilda personer, som påstår sig ha utsatts för kränkning av någon av de i konventionen angivna rättigheterna,

har överenskommit om följande.

Artikel 1

Konventionsstat, som biträder detta protokoll, erkänner kommitténs behörighet att mottaga och pröva framställningar från enskilda personer, som är underkastade dess jurisdiktion och som påstår sig ha utsatts för kränkning genom ifrågavarande stat av någon av de i konventionen angivna rättigheterna. Framställning skall ej mottagas av kommittén, om den gäller konventionsstat, som ej biträtt detta protokoll.

Artikel 2

Med förbehåll för bestämmelserna i artikel 1 må enskilda personer, som påstår sig ha utsatts för kränkning av någon av de i konventionen angivna rättigheterna och som har utömt alla tillgängliga inhemska rätts-

communication to the Committee for consideration.

Article 3

The Committee shall consider inadmissible any communication under the present Protocol which is anonymous, or which it considers to be an abuse of the right of submission of such communications or to be incompatible with the provisions of the Covenant.

Article 4

1. Subject to the provisions of article 3, the Committee shall bring any communications submitted to it under the present Protocol to the attention of the State Party to the present Protocol alleged to be violating any provisions of the Covenant.

2. Within six months, the receiving State shall submit to the Committee written explanations or statements clarifying the matter and the remedy, if any, that may have been taken by that State.

Article 5

1. The Committee shall consider communications received under the present Protocol in the light of all written information made available to it by the individual and by the State Party concerned.

2. The Committee shall not consider any communication from an individual unless it has ascertained that:

(a) The same matter is not being examined under another procedure of international investigation or settlement;

(b) The individual has exhausted all available domestic remedies. This shall not be the rule where the application of the remedies is unreasonably prolonged.

3. The Committee shall hold closed

peut présenter une communication écrite au Comité pour qu'il l'examine.

Article 3

Le Comité déclare irrecevable toute communication présentée en vertu du présent Protocole qui est anonyme ou qu'il considère être un abus du droit de présenter de telles communications ou être incompatible avec les dispositions du Pacte.

Article 4

1. Sous réserve des dispositions de l'article 3, le Comité porte toute communication qui lui est présentée en vertu du présent Protocole à l'attention de l'Etat partie audit Protocole qui a prétendument violé l'une quelconque des dispositions du Pacte.

2. Dans les six mois qui suivent, ledit Etat soumet par écrit au Comité des explications ou déclarations éclaircissant la question et indiquant, le cas échéant, les mesures qu'il pourrait avoir prises pour remédier à la situation.

Article 5

1. Le Comité examine les communications reçues en vertu du présent Protocole en tenant compte de toutes les informations écrites qui lui sont soumises par le particulier et par l'Etat partie intéressé.

2. Le Comité n'examinera aucune communication d'un particulier sans s'être assuré que :

a) La même question n'est pas déjà en cours d'examen devant une autre instance internationale d'enquête ou de règlement;

b) Le particulier a épuisé tous les recours internes disponibles. Cette règle ne s'applique pas si les procédures de recours excèdent des délais raisonnables.

3. Le Comité tient ses séances à

medel, göra en skriftlig framställning till kommittén för dess prövning.

Artikel 3

Kommittén skall avvisa framställning enligt detta protokoll, som är anonym eller som den anser utgöra ett missbruk av rätten att göra framställning eller som den anser ej kunna förenas med bestämmelserna i konventionen.

Artikel 4

1. Med förbehåll för bestämmelserna i artikel 3 skall kommittén delge framställningar, som gjorts till densamma enligt detta protokoll, med den stat som påstås ha kränkt någon bestämmelse i konventionen.

2. Den mottagande staten skall inom sex månader tillställa kommittén en skriftlig förklaring eller en klagörande redogörelse för ärendet och den åtgärd, som må ha vidtagits av den staten.

Artikel 5

1. Kommittén skall pröva framställningar som mottagits enligt detta protokoll i ljuset av alla de skriftliga upplysningar, som lämnats av klaganden och av vederbörande stat.

2. Kommittén skall ej pröva en framställning från en klagande, med mindre den uttrönt att

a) samma ärende ej är föremål för internationell undersökning eller reglering i annan form;

b) klaganden har uttömt alla tillgängliga inhemska rättsmedel. Detta skall dock ej gälla, om rättsmedlens utnyttjande är oskäligt tidskrävande.

3. Kommittén skall sammanträda

meetings when examining communications under the present Protocol.

4. The Committee shall forward its views to the State Party concerned and to the individual.

Article 6

The Committee shall include in its annual report under article 45 of the Covenant a summary of its activities under the present Protocol.

Article 7

Pending the achievement of the objectives of resolution 1514 (XV) adopted by the General Assembly of the United Nations on 14 December 1960 concerning the Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples, the provisions of the present Protocol shall in no way limit the right of petition granted to these peoples by the Charter of the United Nations and other international conventions and instruments under the United Nations and its specialized agencies.

Article 8

1. The present Protocol is open for signature by any State which has signed the Covenant.

2. The present Protocol is subject to ratification by any State which has ratified or acceded to the Covenant. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

3. The present Protocol shall be open to accession by any State which has ratified or acceded to the Covenant.

4. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary-General of the United Nations.

5. The Secretary-General of the United Nations shall inform all States which have signed the present

huit clos lorsqu'il examine les communications prévues dans le présent Protocole.

4. Le Comité fait part de ses constatations à l'Etat partie intéressé et au particulier.

Article 6

Le Comité inclut dans le rapport annuel qu'il établit conformément à l'article 45 du Pacte un résumé de ses activités au titre du présent Protocole.

Article 7

En attendant la réalisation des objectifs de la résolution 1514 (XV) adoptée par l'Assemblée générale des Nations Unies le 14 décembre 1960, concernant la Déclaration sur l'octroi de l'indépendance aux pays et aux peuples coloniaux, les dispositions du présent Protocole ne restreignent en rien le droit de pétition accordé à ces peuples par la Charte des Nations Unies et d'autres conventions et instruments internationaux conclus sous les auspices de l'Organisation des Nations Unies ou de ses institutions spécialisées.

Article 8

1. Le présent Protocole est ouvert à la signature de tout Etat qui a signé le Pacte.

2. Le présent Protocole est soumis à la ratification de tout Etat qui a ratifié le Pacte ou y a adhéré. Les instruments de ratification seront déposés auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

3. Le présent Protocole sera ouvert à l'adhésion de tout Etat qui a ratifié le Pacte ou y a adhéré.

4. L'adhésion se fera par le dépôt d'un instrument d'adhésion auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

5. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies informe tous les Etats qui ont signé le pré-

inom stängda dörrar, när den prövar framställningar enligt detta protokoll.

4. Kommittén skall framföra sina synpunkter till vederbörande stat och till klaganden.

Artikel 6

Kommittén skall i sin årliga rapport enligt artikel 45 av konventionen intaga en kortfattad redogörelse för sin verksamhet enligt detta protokoll.

Artikel 7

I avvaktan på förverkligandet av målet för den i Förenta Nationernas generalförsamlings resolution 1514 (XV) den 14 december 1960 intagna deklARATIONEN angående beviljande av självständighet åt koloniala länder och folk skall bestämmelserna i detta protokoll på intet sätt begränsa den petitionsrätt, som tillerkänts dessa folk genom Förenta Nationernas stadga och andra internationella instrument, som avslutits inom ramen för Förenta Nationerna och fackorganen.

Artikel 8

1. Detta protokoll står öppet för undertecknande av stat, som undertecknat konventionen.

2. Detta protokoll må ratificeras av stat, som ratificerat eller anslutit sig till konventionen. Ratifikationsinstrumenten skall deponeras hos Förenta Nationernas generalsekreterare.

3. Detta protokoll står öppet för anslutning av stat, som ratificerat eller anslutit sig till konventionen.

4. Anslutning sker genom deposition av ett anslutningsinstrument hos Förenta Nationernas generalsekreterare.

5. Förenta Nationernas generalsekreterare skall underrätta alla stater, som undertecknat detta proto-

Protocol or acceded to it of the deposit of each instrument of ratification or accession.

Article 9

1. Subject to the entry into force of the Covenant, the present Protocol shall enter into force three months after the date of the deposit with the Secretary-General of the United Nations of the tenth instrument of ratification or instrument of accession.

2. For each State ratifying the present Protocol or acceding to it after the deposit of the tenth instrument of ratification or instrument of accession, the present Protocol shall enter into force three months after the date of the deposit of its own instrument of ratification or instrument of accession.

Article 10

The provisions of the present Protocol shall extend to all parts of federal States without any limitations or exceptions.

Article 11

1. Any State Party to the present Protocol may propose an amendment and file it with the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall thereupon communicate any proposed amendments to the States Parties to the present Protocol with a request that they notify him whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting upon the proposal. In the event that at least one third of the States Parties favours such a conference, the Secretary-General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of the States Parties present and voting at the conference shall be submitted to the General Assembly of the United Nations for approval.

2. Amendments shall come into

sent Protocole ou y ont adhéré, du dépôt de chaque instrument de ratification ou d'adhésion.

Article 9

1. Sous réserve de l'entrée en vigueur du Pacte, le présent Protocole entrera en vigueur trois mois après la date du dépôt auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies du dixième instrument de ratification ou d'adhésion.

2. Pour chacun des Etats qui ratifieront le présent Protocole ou y adhéreront après le dépôt du dixième instrument de ratification ou d'adhésion, ledit Protocole entrera en vigueur trois mois après la date du dépôt par cet Etat de son instrument de ratification ou d'adhésion.

Article 10

Les dispositions du présent Protocole s'appliquent, sans limitation ni exception aucune, à toutes les unités constitutives des Etats fédératifs.

Article 11

1. Tout Etat partie au présent Protocole peut proposer un amendement et en déposer le texte auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies. Le Secrétaire général transmet alors tous projets d'amendements aux Etats parties audit Protocole en leur demandant de lui indiquer s'ils désirent voir convoquer une conférence d'Etats parties pour examiner ces projets et les mettre aux voix. Si le tiers au moins des Etats se déclarent en faveur de cette convocation, le Secrétaire général convoque la conférence sous les auspices de l'Organisation des Nations Unies. Tout amendement adopté par la majorité des Etats présents et votants à la conférence est soumis pour approbation à l'Assemblée générale des Nations Unies.

2. Ces amendements entrent en

koll eller anslutit sig till detsamma, om depositionen av varje ratifikations- eller anslutningsinstrument.

Artikel 9

1. Med förbehåll för ikraftträdandet av konventionen träder detta protokoll i kraft tre månader efter dagen för depositionen hos Förenta Nationernas generalsekreterare av det tionde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet.

2. I förhållande till stat, som ratificerar eller ansluter sig till protokollet efter depositionen av det tionde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet, träder detta protokoll i kraft tre månader efter dagen för depositionen av dess ratifikations- eller anslutningsinstrument.

Artikel 10

Bestämmelserna i detta protokoll skall utan begränsning eller undantag av något slag utsträckas till alla delar av förbundsstater.

Artikel 11

1. Stat som biträtt detta protokoll må föreslå ändringar i detsamma; texten till sådan ändring skall överlämnas till Förenta Nationernas generalsekreterare. Denne skall sedan översända ändringsförslagen till de stater som biträtt protokollet med en begäran om att dessa måtte underrätta honom om huruvida de tillstyrker, att en konferens av stater sammankallas för förslagens övervägande och ställande under omröstning. Om minst en tredjedel av staterna tillstyrker en sådan konferens, skall generalsekreteraren sammankalla konferensen i Förenta Nationernas regi. Ändringsförslag, som antagits av en majoritet av de vid konferensen närvarande och röstande staterna, skall underställas Förenta Nationernas generalförsamling för godkännande.

2. Ändringar träder i kraft, när de

force when they have been approved by the General Assembly of the United Nations and accepted by a two-thirds majority of the States Parties to the present Protocol in accordance with their respective constitutional processes.

3. When amendments come into force, they shall be binding on those States Parties which have accepted them, other States Parties still being bound by the provisions of the present Protocol and any earlier amendment which they have accepted.

Article 12

1. Any State Party may denounce the present Protocol at any time by written notification addressed to the Secretary-General of the United Nations. Denunciation shall take effect three months after the date of receipt of the notification by the Secretary-General.

2. Denunciation shall be without prejudice to the continued application of the provisions of the present Protocol to any communication submitted under article 2 before the effective date of denunciation.

Article 13

Irrespective of the notifications made under article 8, paragraph 5, of the present Protocol, the Secretary-General of the United Nations shall inform all States referred to in article 48, paragraph 1, of the Covenant of the following particulars:

(a) Signatures, ratifications and accessions under article 8;

(b) The date of the entry into force of the present Protocol under article 9 and the date of the entry into force of any amendments under article 11;

(c) Denunciations under article 12.

vigueur lorsqu'ils ont été approuvés par l'Assemblée générale des Nations Unies et acceptés, conformément à leurs règles constitutionnelles respectives, par une majorité des deux tiers des États parties au présent Protocole.

3. Lorsque ces amendements entrent en vigueur, ils sont obligatoires pour les États parties qui les ont acceptés, les autres États parties restant liés par les dispositions du présent Protocole et par tout amendement antérieur qu'ils ont accepté.

Article 12

1. Tout État partie peut, à tout moment, dénoncer le présent Protocole par voie de notification écrite adressée au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies. La dénonciation portera effet trois mois après la date à laquelle le Secrétaire général en aura reçu notification.

2. La dénonciation n'entravera pas l'application des dispositions du présent Protocole à toute communication présentée en vertu de l'article 2 avant la date à laquelle la dénonciation prend effet.

Article 13

Indépendamment des notifications prévues au paragraphe 5 de l'article 8 du présent Protocole, le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies informera tous les États visés au paragraphe 1 de l'article 48 du Pacte :

a) Des signatures apposées au présent Protocole et des instruments de ratification et d'adhésion déposés conformément à l'article 8;

b) De la date à laquelle le présent Protocole entrera en vigueur conformément à l'article 9 et de la date à laquelle entreront en vigueur les amendements prévus à l'article 11;

c) Des dénonciations faites conformément à l'article 12.

godkänts av Förenta Nationernas generalförsamling och med två tredjedels majoritet antagits av de stater, som biträtt detta protokoll, i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

3. När ändringar träder i kraft skall de vara bindande för de stater som antagit dem, medan övriga stater fortfarande är bundna av bestämmelserna i detta protokoll och eventuella tidigare ändringar, som de antagit.

Artikel 12

1. Stat må uppsäga detta protokoll när som helst genom skriftlig anmälan till Förenta Nationernas generalsekreterare. Sådan uppsägning träder i kraft tre månader efter den dag generalsekreteraren mottog anmälan.

2. Uppsägningen skall vara utan verkan beträffande den fortsatta tillämpningen av bestämmelserna i detta protokoll vad gäller framställning, som gjorts enligt artikel 2 innan uppsägningen träder i kraft.

Artikel 13

Vid sidan av de underrättelser, som omnämns i artikel 8 mom. 5 i detta protokoll, skall Förenta Nationernas generalsekreterare underrätta alla i artikel 48 mom. 1 i konventionen avsedda stater om följande:

a) undertecknanden, ratifikationer och anslutningar enligt artikel 8;

b) dagen för ikraftträdandet av detta protokoll enligt artikel 9 och dagen för ikraftträdandet av varje ändring enligt artikel 11;

c) uppsägningar enligt artikel 12.

Article 14

1. The present Protocol, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.

2. The Secretary-General of the United Nations shall transmit certified copies of the present Protocol to all States referred to in article 48 of the Covenant.

Article 14

1. Le présent Protocole, dont les textes anglais, chinois, espagnol, français et russe font également foi, sera déposé aux archives de l'Organisation des Nations Unies.

2. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies transmettra une copie certifiée conforme du présent Protocole à tous les Etats visés à l'article 48 du Pacte.

Artikel 14

1. Detta protokoll, vars engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter äger lika vitsord, skall deponeras i Förenta Nationernas arkiv.

2. Förenta Nationernas generalsekreterare skall översända bestyrkta avskrifter av detta protokoll till alla i artikel 48 av konventionen avsedda slater.

